

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА НАУКОВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА БІБЛІОТЕКА
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ ВІНОГРАДАРСТВА І ВІНОРОБСТВА
ІМ. В. Є. ТАЇРОВА»

Серія
«Біобібліографія
вчених-аграріїв України»
Книга 77

**ПРОФЕСОР
ТАЇРОВ
ВАСИЛЬ ЄГОРОВИЧ(1859–
1938)**

***БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА 1879–1940 РОКИ***

*160-річчю від дня народження
видатного вченого присвячується*

Серія

«Біобібліографія вчених-аграріїв України»

Заснована ННСГБ НААН у 1998 р.

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова», протокол № 8 від 17 липня 2019 р.

Укладачі:

Власов В. В. – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН, директор ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»; **Мулюкіна Н. А.** – доктор сільськогосподарських наук, заступник директора ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»; **Бурлак Г. В.** – молодший науковий співробітник сектору економіки відділу НД з Пів та Мі ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»; **Суховілова В. М.** – молодший науковий співробітник лабораторії інноваційної діяльності відділу НД з Пів та Мі ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»; **Запорожан О. С.** – провідний фахівець лабораторії ампелологічного картографування відділу екології винограду ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»

Науковий редактор:

доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН,
директор ННСГБ НААН **В. А. ВЕРГУНОВ**

Рецензенти:

Татарчук Л. М. – кандидат історичних наук, заступник директора з науково-інформаційної та бібліотечної роботи ННСГБ НААН;
Зеленянська Н. М. – доктор сільськогосподарських наук, заступник директора з науково-інноваційної діяльності ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова» НААН

Автор передмови:

Власов В. В. – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН,
директор ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова»

Професор ТАІРОВ Василь Єгорович (1859–1938) : біобібліогр. покажч. наук. Т14 пр. за 1879–1940 роки / НААН, ННСГБ, ННЦ «Ін-т виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» ; уклад. В. В. Власов, Н. А. Мулюкіна, Г. В. Бурлак [та ін.] ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. передмови В. В. Власов. – Одеса : Астропринт, 2019. – 136 с. : портр. – (Сер. «Біобібліографія вчених-аграріїв України» / НААН, ННСГБ ; кн. 77).

ISBN 978-966-927-559-2

Біобібліографічний покажчик підготовлений до 160-річчя від дня народження В. Є. Таїрова – видатного вченого, за ініціативою якого 5 лютого 1905 року в Одесі була заснована перша в Росії дослідна установа з виноградарства і виноробства «Виноробна станція російських виноградарів і виноробів», а з 1892 року за його редакцією щомісячно протягом 25 років друкувався «Вестник виноделия» – ілюстрований журнал, основа інформаційно-просвітницької діяльності вченого, справжня енциклопедія з питань виноградарства і виноробства.

Видання містить біографічні матеріали, бібліографію наукових праць видатного вченого-виноградаря українською, російською, англійською, німецькою та французькою мовами з 1884 по 1940 р. Розміщення матеріалу – хронологічне, а усередині рубрик алфавітне.

Покажчик розрахований на науковців, істориків науки, керівників і (фахівців)-виноградарів, фермерів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться історією вітчизняної аграрної науки.

УДК 016:634.8

ISBN 978-966-927-559-2

- © Національна академія аграрних наук України, 2019
- © Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН, 2019
- © ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» НААН, 2019

ТАІРОВ
Василь Єгорович
(1859–1938)

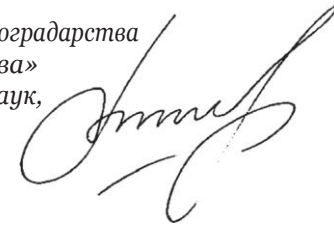
ПЕРЕДМОВА

Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова» Національної академії аграрних наук України – головна науково-дослідна установа в галузі виноградарства, розсадництва та виноробства в Україні. Наукова діяльність інституту розпочата у 1905 році зі створення першої у галузі виноградарства та виноробства колишньої Російської імперії науково-дослідної установи: «Виноробної станції руських виноградарів і виноробів». Вона була створена на кошти, зібрані серед виноградарів і виноробів, і функціонувала на засадах громадської самодіяльності. Засновником станції був видатний фахівець в галузі виноградарства і виноробства Василь Єгорович Таїров, людина неординарна та безкорислива. Глибоко відданий своїй справі, він присвятив розвитку вітчизняного виноградарства та виноробства всі свої знання та досвід, принципово захищав свою точку зору, домагався нових законодавчих та технологічних рішень, організував вітчизняну наукову школу галузі, заклав основи багатьох сучасних напрямків у виноградарстві та виноробстві.

Безсумнівно, історію станції і пізніше інституту створювали сотні людей своєю працею, інтелектом, сповнені любові до цієї дивовижної рослини – винограду. Перша світова війна, революційні події 1917 року і громадянська війна, потім Друга світова війна 1939–1945 років – і після кожної соціальної катастрофи доводилося починати практично з нуля адже майно, обладнання, насадження були знищені і розкрадені. А головне – станція та інститут втрачали вчених, відданих галузі. Періоди спокійної роботи чергувалися з тривожними часами, коли деструктивна політика репресій не сприяла творчості вчених – всякого роду «чистки» апарату, пошуки ворогів народу і т. п. В результаті такої політики знов уходили люди, спеціалісти високої кваліфікації. Всі вони, незалежно від того, скільки кожен вніс у становлення і зміцнення слави, популярності і авторитету інституту, заслуговують вдячності і подяки. Проте тільки час виявляє справжній масштаб особистості, і лише через роки можна оцінити всю значущість зробленого Василем Єгоровичем Таїровим. Своєю працею, любов'ю до культури винограду, реальними справами він показав спадкоємцям, як слід чинити, якщо хочеш «що-небудь зробити собі на користь і вітчизні на благо».

Біобібліографічний покажчик «Професор Василь Єгорович Таїров (1859–1938)» підготовлений в серії ННСГБ НААН «Біобібліографія вчених-аграріїв України» з класичним науково-методичним підходом до такого типу видань. Він розрахований на всіх тих неупереджених дослідників України, які опікуються її подальшим цивілізованим та демократичним розвитком.

*Директор ННЦ «Інститут виноградарства
і виноробства імені В. Є. Таїрова»
доктор сільськогосподарських наук,
професор, академік НААН*

В. В. Власов

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА ТАЇРОВА ВАСИЛЯ ЄГОРОВИЧА

1 листопада 1859*	Народився в с. Великий Каракліс Еріванської губернії (сьогодні м. Ваназор, Вірменія)
1875	Закінчив Еріванську класичну прогімназію
1875–1878	Роки навчання в Тифліському реальному училищі
1878–1879	Навчання в Імператорському Московському технічному училищі (пізніше МВТУ ім. М. Е. Баумана), училище не закінчив
1880	Поступив до Петровської академії землеробства і лісівництва (нині Російський державний аграрний університет — МСГА імені К. А. Тімірязєва)
1884	Закінчив курс в Петровській академії зі ступенем кандидата лісівництва. Представив дисертацію « <i>Производство древесной уксусной кислоты в заводах Брасовского имени и анализ продуктов сухой перегонки дерева</i> »
21 листопада 1884	Обраний дійсним членом Московського відділення лісового товариства Відбувся перший публічний виступ В. Є. Таїрова на засіданні Московського відділення Лісового товариства
7 січня 1885	Зарахований до Міністерства державного майна (Департамент землеробства і сільськогосподарської промисловості)

* Щодо дати народження вченого існують деякі розбіжності: у своїй автобіографії В. Є. Таїров зазначає, що він народився 1 листопада (20 жовтня за ст. стилем) 1859 р.; а у Збірнику, присвяченому В. Є. Таїрову в ознаменування 40-річчя його діяльності під редакцією В. О. Гернета вказується 2 листопада 1859 р.

1885–1887	Закордонне відрядження на навчання до виноробних країн Європи (Австро-Угорщина, Німеччина, Франція, Швейцарія, Італія)
23 листопада 1885	Обраний членом Германського товариства з виноградарства (<i>Deutscher Weinbau-Verein</i>)
23 грудня 1885	Обраний членом-кореспондентом Кавказького товариства сільського господарства
1886	Здійснює першу серію аналізів натуральних еріванських і кахетинських вин, результати яких були опубліковані в журналі « <i>Zeitschrift für analytische Chemie</i> »
1887	Здійснює другу серію аналізів закавказьких вин, результати яких були опубліковані в журналі « <i>Annales de l'école nationale d'agriculture de Montpellier</i> » Повернувся до Росії Зарахований до Наукового комітету Міністерства землеробства
1888	Працював в організованих при Міністерстві комісіях щодо боротьби з фальсифікацією вина та оподаткуванням виноградного вина акцизом Розпочав друкувати фундаментальні статті з питань боротьби з філоксерою
1889	Учасник з'їзду Російських діячів з технічної та професійної освіти
30 вересня 1889	Взяв участь в Нараді з проблеми встановлення заходів проти філоксери на Кавказі в якості ентомолога
1890	Виступив з доповіддю « <i>Настоящее положение виноделия в России и меры к его поднятию</i> » на VIII з'їзді Російських природодослідників і лікарів; виступ надруковано у працях з'їзду

1891 Вийшов у світ «*Библиографический указатель книг, брошюр и журнальных статей по виноградарству и виноделию*» за період з 1755 по 1890 рік

1892–1917 Видання журналу «*Вестник виноделия*», головний редактор В. Є. Таїров

1892–1905 Розмістив біля 90 спеціальних статей у розділ Виноградарство та виноробство Енциклопедичного словника Ф. А. Брокгауза та І. А. Ефрона

1893 Розпочав цикл статей з проблеми фальсифікації виноградного вина та оподаткування виноградного вина акцизом

Журнал «*Вестник виноделия*» був рекомендований Російським Міністерством народного просвітництва

1894 Присуджено почесний диплом (золота медаль) на Міжнародній виставці з плодівництва у Санкт-Петербурзі

травень 1895 Переїжджає на постійне місце проживання до міста Одеси

1895 Редакції журналу «*Вестник виноделия*» присуджено срібну медаль на Міжнародній промисловій, художній та науковій виставці в Бордо (Франція)

1896 Редакції журналу «*Вестник виноделия*» присуджено Диплом I розряду на Всеросійській промисловій і художній виставці в Нижньому-Новгороді

18 травня 1896 Обраний членом-кореспондентом Імператорського російського товариства плодівництва

7 листопада 1896 Обраний членом-кореспондентом Наукового комітету Міністерства землеробства

10 грудня 1897 Обраний членом-кореспондентом Ліонського регіонального товариства з виноградарства (*Société régionale de viticulture de Lyon*)

1897 Журнал «*Вестник виноделия*» був рекомендований Російським Міністерством народного просвітництва і Міністерством землеробства

1898–1910 Член Комітету виноградарства при Імператорському товаристві сільського господарства Південної Росії

1898 Присуджено почесний диплом на Виставці плодівництва і садівництва Новоросійського краю в Одесі

1899–1914 Ініціює розробку та прийняття першого в Російській імперії закону «Про виноградне вино»

1899 Ініціатор та учасник регулярних нарад при редакції журналу «*Вестник виноделия*» з метою створення законопроекту проти фальсифікації харчових продуктів взагалі і виноградного вина зокрема

Створив на громадських засадах при редакції журналу «*Вестник виноделия*» особливе Патологічне бюро

Призначений консультантом Міністерства землеробства і державного майна з проблем філоксерної справи, виноградарства та виноробства VI класу при Міністерстві землеробства і членом Одеського філоксерного комітету

Нагороджений ірденем Св. Станіслава II ступеня

грудень 1899 Вперше висловлює думку про заснування Виноробної станції в статті «*Помогите!*» і починає посилено працювати для створення станції

1900 Обраний членом-кореспондентом французької «Асоціації сільськогосподарського друку» (*Association de la presse agricole*)

13–17 червня 1900	Обраний віце-президентом бюро Міжнародного конгресу з виноградарства, організованому «Товариством виноградарів Франції і ампелографії», в рамках Всесвітньої виставки 1900 р. в Парижі Присуджено почесний диплом Товариства виноградарів Франції та ампелографії в Парижі Редакції журналу « <i>Вестник виноделия</i> » присуджено золоту медаль на Всесвітній виставці в Парижі	листопад 1901	Учасник З'їзду виноградарів і виноробів в Сімферополі
30 вересня 1900	Обраний членом-кореспондентом Судакського відділу Імператорського російського товариства плідівництва	1902	Нагороджений орденом Св. Анни II ступеня Нагороджений французьким орденом за досягнення у сільському господарстві « <i>Mérite agricole</i> »
1901–1910	Описав деякі сорти винограду Росії в III та VI томах всесвітньо відомої «Ампелографії» (« <i>Ampélographie – Traité général de viticulture</i> ») під редакцією П. Віала (<i>P. Viala</i>) та В. Верморель (<i>V. Vermorel</i>)	10–20 лютого 1902	Учасник З'їзду виноградарів і виноробів при Імператорському Московському товаристві сільського господарства в якості чиновника особливих доручень від Міністерства землеробства і державного майна
травень 1901	Обраний членом Міжнародного комітету з торгівлі винами, спиртними напоями та лікерами в Парижі (<i>Comité international du commerce des vins, spiritueux et liqueurs</i>)	1903	Присуджено гран-прі та почесний диплом за роботу « <i>Материалы по вопросу о фальсификации пищевых продуктов, с приложением законопроекта</i> » на Міжнародній виставці продуктів харчування в Генті (Бельгія)
6 травня 1901*	Обраний членом Постійної міжнародної комісії з виноградарства в Парижі (<i>Commission internationale permanente de viticulture</i>)	9–15 лютого 1903	Учасник З'їзду виноградарів і виноробів в Одесі, де його було обрано заступником голови з'їзду та головою II секції з'їзду (секція з фальсифікації вина)
травень 1901	Під керівництвом В. Є. Таїрова виходить друком капітальна праця « <i>Материалы по вопросу о фальсификации пищевых продуктов с приложением законопроекта</i> »	березень 1903 – лютий 1904	Взяв активну участь в Нарадах щодо потреб виноградарства і виноробства при Міністерстві земельних справ та державного майна у Санкт-Петербурзі
		13 квітня – 10 травня 1903	Учасник VII Міжнародного конгресу з сільського господарства в Римі; обраний віце-президентом конгресу та головою секції виноградарства та виноробства
		15 травня 1903	Обраний віце-президентом Постійної міжнародної комісії з виноградарства в Парижі (<i>Commission internationale permanente de viticulture</i>)
		26 грудня 1903	Член-співробітник Комітету виноградарства і виноробства при Товаристві садівництва в Ростові-на-Дону

* Щодо року включення до складу Постійної міжнародної комісії з виноградарства в Парижі існують деякі розбіжності: в особовій справі співробітників Наркомзему В. Є. Таїров зазначає, що з 1900 р. він є віце-президентом Постійної міжнародної комісії з виноградарства; а у збірнику, присвяченому В. Є. Таїрову в ознаменування 40-річчя його діяльності за редакцією В. О. Гернета вказується що з 6 травня 1901 р. В. Є. Таїров є членом, а з 15 травня 1903 р. – віце-президентом Постійної міжнародної комісії з виноградарства.

лютий 1904 Учасник засідання щодо потреб виноградарства та виноробства при Міністерстві землеробства і державного майна

5 лютого 1905 Відкриття в Одесі, за ініціативою В. Є. Таїрова, першої в Росії дослідної установи з виноградарства і виноробства – «Виноробної станції руських виноградарів і виноробів»

1905 Розпочав цикл статей з енотерапії – обґрунтування позитивного впливу виноградного вина на організм людини

Нагороджений орденом Св. Рівноапостольного князя Володимира IV ступеня

1906 Обов'язки В. Є. Таїрова як консультанта Головного управління землеустрою та землеробства були розширені інспекторськими повноваженнями на всіх виноградарських районах Європейської Росії

травень 1907–січень 1908 Активний учасник засідань Комітету виноградарства і виноробства при Департаменті землеробства

21–25 травня 1907 Учасник VIII Міжнародного конгресу з сільського господарства у Відні (Австрія)

1908 Організував виноградарсько-виноробну статистику по всіх виноробних районах Російської імперії

Учасник Наради спеціалістів в галузі виноградарства і виноробства в Одесі

За відмінну, ревну та корисну діяльність був проведений в чин дійсного статського радника; Департаментом землеробства було передано під керівництво В. Є. Таїрова крім Ізмаїльського також і Олешківський виноградний розсадник

Учасник I Міжнародного конгресу по боротьбі із фальсифікацією харчових продуктів в Женеві (Швейцарія), як представник Головного Управ-

ління землеустрою і землеробства та почесний президент

Присуджено Велику золоту медаль Головного управління землеустрою і землеробства за журнал «Вестник виноделия» на Ювілейній Всеросійській промисловій виставці садівництва, плодівництва та городництва у Санкт-Петербурзі

Присуджено почесний диплом на Ювілейній акліматизаційній виставці в Москві

10 листопада 1908

Внаслідок тяжкого захворювання, пішла з життя дружина Євгенія Миколаївна Таїрова (Шелленберг)

1909

Починає видавати безкоштовний додаток до журналу «Библиотека Вестника виноделия» в пам'ять про Є. М. Таїрову (Шелленберг)

Учасник II Міжнародного конгресу по боротьбі із фальсифікацією харчових продуктів в Парижі (Франція), як представник Головного управління землеустрою і землеробства та почесний президент

Відзначається 25-річчя службової та науково-літературної діяльності В. Є. Таїрова та п'ятиріччя заснування виноробної станції. У зв'язку з ювілеєм отримує від поміщиків Н. Е. Духновської та О. М. Погорельського «неоціненний подарунок» за словами В. Є. Таїрова 5 десятин (1 десятина = 1,09 га) зручної і типової для району землі у 12 верстах від Одеси на березі Сухого лиману для закладки дослідних ділянок виноградарників при Виноробній станції в Одесі, спорудження експериментального винпідвалу та будівлі з необхідними службами

1910

Обраний почесним членом Товариства взаємодопомоги садівників Одеського градоначальства та повіту

серпень 1910 Виступив як представник Головного управління землеустрою і землеробства на з'їзді виноробів Бессарабської, Херсонської, Подільської та материкової частини Таврійської губерній в Одесі

1–7 травня 1911 Учасник IX Міжнародного конгресу з сільського господарства в Мадриді (Іспанія); обраний президентом бюро секції виноградарства та головою на засіданні конгресу 1 травня

17–21 травня 1911 Учасник Конгресу з виноградарства в Монпель'є (Франція)

9 червня 1911 Обраний Почесним членом Асоціації сільських господарів Іспанії (*Asociación de agricultores de Espana*)

1911 Присуджено гран-прі та почесний диплом на Туринській міжнародній виставці (Італія)
Присуджено Велику золоту медаль на Царсько-сільській Ювілейній виставці
Присуджено почесний диплом на Міжнародній гігієнічній виставці в Дрездені (Німеччина)
Нагороджений орденом Св. Рівноапостольного князя Володимира III ступеня

27 травня 1912 Обраний почесним членом Кірютнянського сільськогосподарського товариства (Бендерський повіт Бессарабської губернії)
Розпочав цикл статей щодо значення виноградного вина у боротьбі з алкоголізмом

липень 1912 Обраний почесним членом Іспанського національного конгресу з виноградарства в м. Памплони

8–13 травня 1913 Учасник X Міжнародного конгресу з сільського господарства в Генті (Бельгія); обраний головою секції сільськогосподарських наук та освіти

1913 Учасник Всеросійського з'їзду плодоводів, виноградарів та городників; обраний головою секції виноградарства з'їзду

Присуджено Ювілейну золоту медаль на Ювілейній Всеросійській виставці плодівництва, виноградарства та городництва в Санкт-Петербурзі

1914 Відкрив при Виноробній станції Вищі Курси виноградарства і виноробства

22 лютого 1914 Обраний почесним членом Авдармського сільськогосподарського товариства (Бендерський повіт Бессарабської губернії)

6 вересня 1914 Обраний почесним членом Аккерманського відділу Імператорського російського товариства садівництва

1914 Нагороджений орденом Св. Станіслава I ступеня
Учасник Міжнародного конгресу з виноградарства в Ліоні (Франція), організованому Ліонським регіональним товариством виноградарства

1915 Вийшла друком брошура «*Виноградное вино и алкоголизм*»
Учасник Міжвідомчої наради з питань торгівлі алкогольними напоями при Міністерстві торгівлі та промисловості
Нагороджений Романовською відзнакою за особливі заслуги в галузі сільського господарства

1916 На Виноробній станції відкриваються нові відділи: відділ фітопатології з мікологією і відділ ентомології
Засновано недоторканий фонд імені Василя Єгоровича Таїрова

13–15 грудня 1916 Організував Наряду зі встановлення обов'язкових методів дослідження виноградного вина і затвердження форми акту хіміко-мікроскопічних досліджень при одеській виноробній станції

5 квітня 1917 Обраний членом Одеської комісії по заготівлі вина для потреб армії

серпень 1918 Звертається до Міністерства Земельних справ щодо скликання наради з проблем виноградарства на базі Виноробної станції

1921 Обґрунтував необхідність створення розсадницької бази у своєму зверненні до Наркомзему України «*Положение виноградарства и виноделия на Украине и меры к их поднятию и развитию*»

1922 Постановою Всеукраїнського центрального виконавчого комітету № 85 від 4 лютого 1922 р. Науково-дослідній виноробній станції присвоєно ім'я В. Є. Таїрова

1923 Подає до Наркомзему України проект організації розсадника на 1 млн саджанців на рік і кошторис витрат
Вийшла друком брошура «*Разводите виноград: он несет благосостояние*»

1924 НКЗС України за ініціативою В. Є. Таїрова прийняв рішення про організацію центрального виноградного розсадника на Центральній виноробній станції ім. В. Є. Таїрова в Одесі, з метою вирощування підщеп, уточнення технології щеплення і вирощування саджанців, а також постачання щеплених саджанців до виноградних господарств України
Учасник Всесоюзної наради з виноградарства; увійшов до складу Президії наради в якості почесного голови

18 червня 1924 Обраний членом Сільськогосподарського наукового комітету України

1926 Відкриття в Одесі, за ініціативою В. Є. Таїрова, Всеукраїнської ради по справам виноградарства і виноробства при Наркомземі України (голова ради – В. Є. Таїров)

Організував Одеську обласну агрономічну нараду при Центральній виноробній станції

Відкриття за ініціативою В. Є. Таїрова при Центральній виноробній станції курсів з підвищення кваліфікації з виноградарства і виноробства

Діяльність В. Є. Таїрова піддалася ревізії, а його заслуги були поставлені під сумнів і він був знятий з роботи

1926–1929 Головний редактор журналу «*Вестник виноделия Украины*»

1927 При Центральній виноробній станції відкриваються курси виноградарства, виноробства та щеплення

4 листопада 1927 До 10-річчя революції 1917 р. Виноробна станція була перейменована у «Виноробну станцію і держрозсадник ім. К. А. Тімірязєва»

1929–1931 Головний редактор журналу «*Вестник виноградарства, виноделия и виноторговли СССР*»

1930 Запрошений як консультант з питань виноградарства та виноробства до Закавказзя; відвідав Чорноморський технікум виноградарства (Туапсе), оглянув виноградники деяких районів Грузії, Азербайджану, Північного Кавказу; відвідав батьківщину – Каракліс (Вірменія), де зустрівся із родиною та друзями
Висловив думку щодо організації Рад з виноградарства та виноробства при керівних адміністративних органах

1931 Постановою Колегії Народного комісаріату земельних справ УРСР №167 від 16 вересня 1931 р. Станцію реорганізовано в Український науково-дослідний інститут виноградарства і виноробства

- 1934 Видає «Справочный словарь по виноградарству и переработке винограда»
- 1935 Видає книгу з питання проблеми освоєння пісків під культуру винограду
- 1936 З В. Є. Таїрова були зняті всі звинувачення. Інституту було повернуто ім'я його засновника В. Є. Таїрова, а самому В. Є. Таїрову – всі звання, призначена персональна пенсія, за державний рахунок відремонтовано квартиру і закріплено за ним довічно
- 23 квітня 1938 В. Є. Таїров пішов з життя у віці 79 років

РОЗДІЛ I СПОГАДИ СОРАТНИКІВ ТА ДРУЗІВ В. Є. ТАЇРОВА

П. С. Боканча

ЧЕРЕЗ МАССы – Для МАСС

Из воспоминаний

Давно сказано, что «человек, который выучит своих ближних выращивать два колоса там или две былинки на том месте, где до тех пор произрастал один колос или одна былинка, должен быть отнесен к числу благодетелей человечества».

Эти прекрасные слова покойного друга мелкого земледелия и агрокультуры – А. И. Чупрова целиком относятся к двойному юбилею Центральной Научно-опытной Винодельческой Станции и ее Главного Организатора.

И еще: «пришло время, – говорил один итальянский народный деятель, – чтобы луч просвещения спустился из кабинетов и школ в глубину уединенных долин, где целая масса мелких земледельцев, трудолюбивых и малограмотных, требует не книг, не научных формул, которых она не понимает, а наглядного постоянного практического руководства на их полях».

Тот же А. И. Чупров горячо убеждал: «Земледелец, среди постоянной борьбы за кусок насущного хлеба, не имеет времени сам разыскивать источники знания. Нужно, чтобы кто-нибудь натолкнул на них его внимание, пробудил веру и вызвал охоту приняться за труд мысли. А для этого представители науки должны придвинуться к народу, будить всеми средствами его мысль и немедленно являться на помощь всюду, где потребуются совет и указание. Чем обширнее, прочнее и непосредственнее установились эти сношения людей науки с разными слоями народа, тем вернее и быстрее идет дело хозяйственного развития».

И эти ценные слова идеолога агрокультуры непосредственно адресованы юбилярам. Так ли это? Не юбилейная ли это лишь любозна-

тельность? Постараюсь подкрепить это утверждение отрывками своих скромных воспоминаний.

На заре общественной агрономии, когда приходилось начинать работу в рутинной, неподвижной среде крестьянства, задавленного бедностью и малоземелием, помраченного вековыми предрассудками, – начала создаваться нынешняя Винодельческая Станция. И не даром она базируется на девизе: «с народом и для народа»!

Подхватив массовую мысль виноградарей и виноделов о необходимости создания своего научного очага, могущего объединить их труд, организаторы Станции не пошли по проторенному пути казенных подачек. Нет, веря в силу и возможность «мира», коллектива, основываясь на чудесных творческих свойствах широких масс – *самодеятельности и самопомощи* – они сумели привлечь массы для общего создания опытно-научного рассадника виноградарства и виноделия.

В то сумрачное время полицейского строя столоначальников, ослепленных своей властью, творцы Станции блестяще подтвердили, что новых приемов земледельческого труда нельзя прививать ни указами, ни нагайками. Что они могут быть внедрены лишь искусством и настойчивым трудом специалистов, которые сумеют подойти к народу и внушить ему доверие к себе.

Так, шаг за шагом, копейка к копейке, камень к камню была создана Центральная Винодельческая Станция – гордость СССР... И виноградарь-селянин, и кооперация, и земство, – все они так или иначе участвовали в организации Станции. Буквально: народная Станция строилась народом для своих насущных потребностей!..

Но мало ли есть более грандиозных сооружений, в которых, вольно или не вольно, принимал участие народ – масса? Однако, они глохли или, что еще хуже, превращались в безжизненные казенные предприятия, далекие от масс и их нужд. Наш Юбилляр не зарыл данного ему судьбой таланта.

В годы, когда всякое проявление самодеятельности и такое необычное явление, как «хождение в народ», являлись не безопасными, Станция по первому зову селян, тихо и без замедления снаряжала экспедиции из своих научных работников и посылала их на любом расстоянии, в любой глухой сельский уголок, где требовалась организованная научно-практическая помощь Станции. Ряд курсов и консультаций по виноградарству и виноделию, таким образом, был организован Станцией в Бессарабии и на Украине.

Многие виноградо-винодельческие районы воспользовались бескорыстной и весьма ценной помощью своего опытно-научного центра. Многие десятки сотен и даже тысячи десятин культурных виноградников обязаны Станции своим возникновением и спасением от гибели. Селянское население этих районов, заведшее в массовом количестве выгодные отрасли сельского хозяйства – виноградарство и виноделие, – целиком обязано своим благосостоянием Винодельческой Станции. Известны своими высокоценными продуктами горячие последователи Станции: *Ферапонтьевское, Кирютнянское, Авдармское сельскохозяйственные общества и целый ряд других сел и городов в Бессарабии и на Украине*. Интересны некоторые, сохранившиеся фотографические снимки практических курсов виноделия, устраивавшихся на местах Станцией в 1910–1914 гг.

Станция поддерживала живую и непрерывную связь со своими последователями на безграничном пространстве почти всей страны. И лишь мировая война и последовавшая за ней разруха нарушили эту прочную и широкую связь. Теперь она постепенно восстанавливается одновременно с выздоровлением самих виноградарства и виноделия. И не удивительно, что в момент массового разгрома многих учреждений и сооружений, население целиком оберегло свою Станцию.

Поистине: с массами и для масс! Привет юбилярам!

Одесса, 24 января 1925 года

В. Верморель

**ВОСПОМИНАНИЕ О ПОЕЗДКАХ юБИЛЯРА
ВО ФРАНЦИЮ**

В этот день, когда все, кому дороги интересы виноградарства, свидетельствуют свой почет и уважение г. В. Таирову, пионеру организации рационального виноградарства в России, для нас представляет особенное удовольствие вспомнить о наших встречах во время его приездов во Францию.

Мы храним всегда лучшие воспоминания о его посещениях Станции Виноградарства в Вильфранше-на-Соне, и наша память полна умных и научных замечаний нашего посетителя. Наши беседы всегда оживлялись его неустанной энергией, направленной к упорядочению русского виноградарства, часто предоставленного на произвол судьбы.

В частности, кампания г. В. Таирова, поднятая им за восстановление русского виноградарства (в филлоксерное время) и его борьба против бесконтрольной фальсификации вина останутся для нас примерными образцами.

Мы храним на нашей Станции Виноградарства письма, указывающие, с какой впечатлительностью воспринимал г. В. Таиров всякую мысль о прогрессе и об изысканиях во всех областях виноградарства.

Редки были конгрессы, когда мы не видели его дружеского силуэта на президентском кресле, как официального представителя России, и он был всегда для этих конгрессов вице-президентом активным и преданным.

К нашим воспоминаниям о г. В. Таирове, каким мы его видели у нас, присоединяются наши впечатления о нем, как о редакторе *Вестника Виноделия*. Он сделал из своего журнала настоящую энциклопедию по виноградарству и виноделию. Нет возможности исчерпать всех сведений и материалов, касающихся русского виноградарства,

которые любовно накапливались в течение 35-летнего существования этого периодического органа¹).

Оставаясь по преимуществу журналом русским, *Вестник Виноделия* был всегда источником пропаганды знаний, достигнутых развитием дела французского виноградарства, подготавливая таким образом среди своих многочисленных читателей новых друзей Франции.

В настоящее время русскому виноградарству, после тяжких потрясений, которым оно подверглось под влиянием происшедших событий, предстоит задача восстановления в прежнем виде, и мы не можем пожелать для него ничего иного, как видеть нашего друга и дорогого собрата г. В. Таирова в качестве руководителя во главе этого большого дела со всюю его обычною энергиею.

*Вильфранш (департ. Роны), 3 апреля 1925 г. V. Vermorel,
Directeur de la Station Viticole de Villefranche (Rhône),
ancien sénateur*

¹ Автор, очевидно, предполагает, что *Вестник Виноделия* издается непрерывно по сие время, между тем, как известно, он был приостановлен, после 26-летнего выхода в свет, с 1918-го года.

Н. И. Воинов

ИЗ МОИХ ВОСПОМИНАНИЙ

Первое мое знакомство с *Василием Егоровичем Таировым* относится к тому времени, когда я служил в Гурзуфе, у Губонина, в качестве виноградаря-заведывающего. Василий Егорович приехал в Гурзуф для осмотра виноградников. Он только что вернулся из заграницы, но уже состоял в качестве специалиста при Ученом Комитете Министерства Земледелия. Сидя у меня в квартире, он сообщил, что в Департаменте Земледелия образован особый стол виноградарства и виноделия. Мне это показалось тогда простой бюрократической затеей, но вскоре я убедился, что Василий Егорович далек от бюрократизма и что именно такие, как он, люди необходимы для правильной постановки дела.

Спустя некоторое время я получил от него письмо с извещением о предпринимаемом им издании *Вестника Виноделия* и с просьбой присылать для этого журнала статьи. Журнал оказался таким же жизненным и нужным для дела, как и сам Василий Егорович. Через 3 года он переехал в Одессу и туда же перенес издание своего журнала.

Много труда и времени было им положено на отстаивание как своих взглядов по филлоксерному вопросу, так и, в частности, необходимости перехода в России от радикального метода борьбы с филлоксерой к так наз. культуральному методу, т. е. к прививке европейских сортов на филлоксероустойчивых американских подвоях. Результатом этой журнальной работы и явилось, с одной стороны, создание Алешковского дезинфекционного питомника виноградных лоз на сыпучих песках, а с другой – Бузиновского. Первый должен был выписываемые из заграницы зараженные филлоксерой (предположительно) американские лозы обеззараживать в песках и затем распространять получаемые от них чубуки и окорененные саженцы в Бессарабии и других нуждающихся в них местах, а во втором – была собрана большая коллекция как американских лоз, так и гибридов.

Долгие годы были потрачены Василием Егоровичем на борьбу с фальсификацией вина и на выработку относящегося сюда законопроекта. В это время страницы *Вестника Виноделия* были широко открыты для всех желающих высказаться по этому вопросу. Само собой понятно, что главная роль во всей этой компании, потребовавшей и организации особых совещаний, и специальных хлопот, принадлежала тому же Василию Егоровичу.

Одновременно с этим у него зародилась мысль об устройстве на общественные средства Винодельческой Станции. Его воззвание под заглавием «Помогите» в декабрьской книжке *Вестника Виноделия* встретило на местах не мало скептиков, которые не придавали ему значения и всей затее предсказывали полный провал. Однако энергия, настойчивость и умение, а также вера в дело показали, как можно без всяких средств создать такое большое дело, какое мы видим теперь. Хвала и честь создателю! Нашлось много людей, которые пошли на призыв и дали гроши, за этими грошами последовали сотни и тысячи; нашлась и земля для опытного виноградаря, и в результате создалась Винодельческая Станция. Все это доказывает, как много может создать из ничего деятельный человек.

Надеюсь, что и теперь, когда нужно сделать меньшее, когда речь идет только об издании Сборника, посвященного Василию Егоровичу, не будет недостатка в людях, которые так или иначе оценят значение этого работника и помогут осуществить начинание его ближайших сотрудников.

Алешки, 25 июля 1954 г.

А. К. Драгоев

НА ЖИЗНЕННОМ ПУТИ...

Василию Егоровичу Тацрову

К дням, немногим улыбающимся, почтенных и возраста, и деятельности научно-литературной и просветительной, – примите и мои немногие скромные воспоминания. Еще в 1892-1893 гг. в небезызвестной Вам Сахарне² я просматривал №№ *Вестника Виноделия*... Не припомню уже подробностей, – но ясно помню, что надобность ощущалась окружающими, – вопросов, неизвестного было не мало и улучшенное очень нужно было. Понятно, что на журнал набрасывались за ответами, поучениями... Поддержание температуры, влажности и проч. в подвалах далеко не обеспечивало правильного технического процесса...

Судьба затем забросила меня далеко на север – к другим источникам добывания средств к жизни, но воспринятые впечатления не стерлись, не умерли... Много позже, встречаясь в С.-Петербурге (Ленинграде) с Евгенией Ивановной Апостолопуло, Урожденной Богдан, я чем мог помогал ее детищу – Сахарнянской школе виноградарства и виноделия. И детище это, и особенно Евгения Ивановна, думаю, памяты Вам по обсуждению организации ее школы и проч.

Живо помню случай в Сахарне-же, когда был получен лист всероссийской подписки на Вашу научно-опытную Винодельческую Станцию с просьбой о сборе пожертвований, как она горячо мне заявила: «я должна, я хочу, что только смогу, ему собрать для его милого детища, и Вы мне в этом помогите»... Грустные были материальные результаты моих усердных поисков среди окружающих крупных владельцев и обидным штрихом залегли они у нее...

Много позже, когда Евгенией Ивановны уже не стало, у меня была ее же возможность, и первой моей мыслью было восполнить Вам именно этот случай, дописать на канувшем в Лету листе за всех и за вся нечто более подобающее.

² Сахарна – село Оргеевского уезда Бессарабской губ. Ред.

Случай этот особенно памятен мне. Сдрузьями Евгенией Ивановны – Иппол. Вас. Владиславским-Падалкой и П. Г. Шиттом, с которыми она в 1906 г. тоже совещалась о своей Сахарнянской школе, мы имели случай осмотреть Вашу Станцию на Сухом Лимане, вблизи дер. Бурлачьа Балка.

Впечатление это было так сильно и так резонансно, что невольно у меня ассоциировалось с образными Пушкинскими, Лермонтовскими и др. картинами – трех гордых пальм в песчаных степях Аравийской земли, родника, что журча, пробивался... и так и просилось: «Ах, лейся, лейся, ключ отрадной! Журчи, журчи свою мне быть...»

Сопоставление с отметками поэзии еще связано у меня с милыми: «Значение *фантазии* для инженеров» В. Л. Кирпичева (к акту Киевского Политехнического Института), «О роли воображения в развитии наук» Джона Тиндала, и др. В них-то проводится, что у Фарадэя игра воображения всегда предшествовала его опытам. Что нужно совсем не слепое подражание природе, а нечто новое, непохожее, не существующее. Что *изменение* – отправной пункт изобретателей, этих «дворян от природы». Про Аркрайта, положим, Карл Маркс пишет, что этого гениального изобретателя нельзя назвать благородным... И все же все несчастья не в состоянии удержат этих людей с пылкой фантазией от разыскания неизвестного!

Я уклонился, вернее, – слишком углубился, но это только ярче подчеркивает глубину и пышность моего впечатления.

Ваш научно-опытный оазис родник представился мне именно утоляющим и рассеивающим мрак. Мощный зелёный вид небольшого виноградника, научно-веденного, подвал, имеющий возможности научно вывести ценный напиток, и уже, конечно, обеспеченный надлежащей температурой круглый год, лаборатории для научно-опытных работ и воспитания и все прочее – строения, оборудование где-то в Бурлачьей Балке – какой то деревушке, все это на меня, впитавшего кое-что от верхов с Д. И. Менделеевым, Бейльштейном, Меншуткиным, Курбатовым и др., произвело положительно ошеломляющее впечатление. Вот он ключ науки, ключ мятежный вдохновенья! Вот что напоит все эти, виденные мною, пустыри, недочеты, неумения!..

Острота этого ощущения еще усугубляется у меня безвременно угасшими Е. И. Апостолопуло и талантливым садовником И. В. Владиславским-Падалкой...

С последним, художественно одаренным человеком, я долго потом беседовал о Вашем уголке, о том, какие хорошие последствия могла бы

иметь связь Сахарны с Вашим детищем, большая, чем выписывание чистых культур дрожжей, чем увоз из Одессы мною милых книжечек Вашей «Библиотеки»³ питомцам скромного тоже оазиса в Сахарне...

С другим спутником, ученым садоводом П. Г. Шиттом, профессором Петровской (ныне Тимирязевской) Академии в Москве, не представилось достаточно разговориться и жаль, потому что он впитал много американского, совершенствуясь там в своей специальности.

Много еще мелких штрихов и специальных сохранилось у меня в памяти, у меня, не чуждого исканий и жажды лучшего. И двусмысленно, но не пошло, в Вашем уголке есть чем утолить эту плодотворную жажду, а поле применения необъятно, особенно теперь, когда научно-опытное в широком спросе, как единственный путь рационального ведения хозяйства и достижения высшей производительности труда.

Деятельность Ваша на народные средства для народа же дать более ценное – в форме высокопереработанной – и научно и опытно – как нельзя более подходит к милой, вдумчивой общительности Вашей. Мрак, окружающий мир ощущений, дано рассеять только дару воображения, только проникновенной вдумчивости. Милое впечатление это неизменно сопутствовало всем и даже случайным моим встречам с Вами. Поэтому позвольте от всей души пожелать Вам, чтобы тройной Ваш юбилей окрылили и удесятерил Ваши силы – благородного фантазера – и надолго еще сохранил их для поддержки Вашего дорого детища. От измены, от забвенья сохранит сей талисман!..

Р. С. Настолько нельзя расстаться с вынесенными впечатлениями, что, закончивши маленькое воспоминание и что-то новейшее перелистывая, я невольно опять перенесся к подвалам, к этим приборам для известной определенной цели... Как и во всех областях, и здесь – естественное, непостоянное, вечно меняющееся, – заменяется искусственным, определенно постоянным и тогда только возможно достижение высшей цели задания. Именно не копирование природы, а нечто не существующее, плод дара высокого воображения... В новейших устройствах вентиляции, отопления, охлаждения, увлажнения, сушки и проч. чувствуется аппарат с саморегуляторами, обеспечивающий избранные условия ведения процесса. Но доступно это делам большого масштаба, а не мелким, неизбежным данникам естественного...

Одесса, 21 октября 1924 г.

³ Автор имеет в виду книжки «Библиотеки Вестника Виноделия», посвященной памяти Евгении Николаевны Таировой. *Ред.*

В. И. Кркелич

КАК ТРУДНО БЫТЬ ВСЮ ЖИЗНЬ ОДИНАКОВЫМ

Все меняется, кроме В. Е. Таирова. Знаю его 25 лет и не вижу в нем никакой перемены. Всегда одинаков во всех отношениях, даже не постарел, только седеет стал. Интересы к общественной жизни и науке не слабеют в нем, а, наоборот, еще сильнее проявляются.

Минуло ему 65 лет, а мне кажется, что это не так. Были пережиты трудные времена, но Василий Егорович не приспособивался к ним, не перекрашивался и даже шляпы не менял, а твердо стоял на своем посту. Он создал и защищал Винодельческую Станцию, которой посвятил почти четверть века своей жизни (считаю со времени первого его воззвания в декабрьской книжке *Вестника Виноделия* 1899 года). Он любил народную Станцию, любил культуру и науку, любил народ, которому верно и бескорыстно служил 40 лет. В. Е. Таиров для себя не жил. Один и тот же костюм носил до революции, носит и теперь. Он ничего не приобрел и ничего не сберег. Он так понимал свой долг, но в жизни часто его не понимали, что нравственно ему дорого обходилось. История не всегда улыбается и не часто дует верных часовых общественному делу и народу. В. Е. Таиров – верный друг высшей культуры, науки и народа. Таких членов общества нужно понимать и особенно беречь.

Наркомзем оценил труды и заслуги Василия Егоровича, назвав Станцию его именем. Иначе и не могло быть потому, что трудно представить Станцию без Таирова и наоборот.

Вспомнил я один случай из времени военного коммунизма. Когда пришел некто к Таирову навести справки о нем и спросил не помощник ли он, то он ответил утвердительно:

- Где же ваша земля, имение?
- На кладбище, ответил Василий Егорович.
- Как на кладбище? Вы что шутите?

– Ничуть, возразил Василий Егорович: когда я хоронил свою жену, – купил себе лишнюю сажень земли и с тех пор считаю себя кладбищенским помещиком...

Это похоже на В. Е. Таирова: ему больше никогда и не нужно было для себя. Мое искреннее желание, чтобы Василию Егоровичу приобретенное «имение» не скоро понадобилось, ибо он нам еще долго будет нужен, в особенности – теперь, при новой жизни коммунистического общества и обновленной земли. Дружеский ему привет!

*Холодная Балка (близ Одессы),
Хаджибейский виноградный питомник
17 января 1925 г.*

А. А. Кипен, профессор

БЕЗ ЗАГЛАВИЯ...

Дорогой Василий Егорович!

Пятнадцать лет назад, приветствуя Вас по случаю Вашего 25-летнего Юбилея, я пожелал Вам остаться на всю жизнь таким же упрямым, каким я знал Вас на протяжении долгих лет нашего сотрудничества в Вестнике Виноделия и той трудной общественной работе, которую нам часто приходилось вести рядом, крепко держась за руки. в числе наших единомышленников тогда были люди, имена которых никогда не будут забыты в истории русского виноградарства и виноделия.

Против нас стояли видные представители крупного землевладения и всемогущего чиновничества, в густом окружении всякого рода мелких прислужников и карьеристов, из бессмертной галереи героев «Мертвых душ» и «Губернских очерков».

Эта открытая и совершенно неравная борьба с течениями, явно враждебными интересам мелких производителей-крестьян и массовых потребителей виноградного вина, протекала в самых тяжких условиях девяностых и девятисотых годов, в атмосфере самой низменной игры страстей и устремлений, обывательских доносов и сплетен. И все же она неизменно приводила нас важным и полным победам. И всякий раз честь каждой такой победы по всей справедливости и по единодушному нашему признанию принадлежал Вам, настойчивому и неутомимому *Василию Егоровичу Таирову*.

Отмена, недоброй памяти, радикального метода борьбы с филлоксерой и разрешение филлоксероустойчивой подвойной культуры винограда – всецело должны считаться одной из крупнейших Ваших заслуг перед русскими виноградарями и виноделами.

Второй Вашей победой по справедливости следует считать разоблачение размеров и приемов фальсификации виноградного вина во все-российском масштабе. Какая ожесточенная и упорная борьба началась в связи с этими разоблачениями по поводу знаменитого «сахарного вопроса» и сколько воистину нечеловеческих усилий было положено

Вами при этом для защиты крестьянского виноградарства и виноделия в Бессарабии, на Дону, на Кубани и в Астраханской губернии!

Последовавшая вслед за этим огромная работа по составлению проекта закона о вине, проведенная целиком под Вашим руководством, и утвержденная в 1914 г. Государственной Думой, должна быть признана едва ли не единственным материалом, положенным и ныне в основу советского законодательства о вине.

Издание и редактирование, единственного на протяжении свыше четверти века, журнала Вестник Виноделия, от которого буквально пошла и стала быть почти вся русская научная и популярная литература по технике виноградарства и технологии вина, организация виноградо-винной статистики и, наконец, создание научно-опытной Винодельческой Станции – все это могло бы украсить жизнь и деятельность не одного, а целого десятка талантливых и трудолюбивых работников.

Оглядываясь на этот пройденный Вами трудовой путь и на эти Ваши достижения, я не могу не думать теперь о том битом стекле, которым всегда непрерывно устилали и продолжают устилать Вашу дорогу благодарные Ваши современники...

С особым чувством вспоминаю я, как бодро шагали Вы по этому битому стеклу и в последние годы войны и революции, отстаивая свою родную Станцию, добывая средства на ее содержание, спасая ценное имущество Станции от расхищения и разорения. Не раз за эти годы видел я Вас в рваных сапогах и в потертом пальто, в «премиальных» светлокофейных брюках, сшитых из самой ползучей материи на свете. С мешком овса за спиной проходили Вы однажды по шумной Софиевской улице, сияя от радости, что Вам удастся, наконец, покормить единственную лошадь на Вашей Станции. Какой воистину чудесный овес вырос в этот голодный год для Вашей прекрасной ноши! Какие драгоценные семена упрямы несли Вы тогда в Вашем мешке!..

Позвольте мне горячо поздравить Вас с сорокалетием Вашей работы и выразить Вам чувства моего глубокого уважения.

Одесса, 23 июня 1925 г.

А. А. Кротков

ПРАВДА О ВИНОГРАДНОМ ВИНЕ И ЕГО ФАЛЬСИФИКАЦИИ

*Посвящается неутомимому работнику
и горячему защитнику рационального виноделия
Василию Егоровичу Таурову*

«Чистым» или «натуральным» виноградным вином называют, как известно, напиток, получаемый брожением сока свежих или слегка завяленных виноградных ягод с мязгой (раздавленными ягодами) или без нее; при приготовлении некоторых специальных вин, – сладких, иначе называемых ликерными или десертными, и крепких, – разрешается прибавление уваренного виноградного сока и виноградного спирта, а при выделке игристых вин, прототипом которых является шампанское вино, вековой практикой узаконено пользование чистым, рафинированным тростниковым или свекловичным сахаром.

По своему составу виноградные вина чрезвычайно разнообразны. Даже один и тот же сорт винограда на одном и том же месте дает в разные годы вина, в которых количества отдельных составных частей сильно изменяются. Эти изменения еще больше, если будем сравнивать вина из одного и того же сорта винограда, но полученные в разных местах, на разных почвах и при разных климатических условиях. Ввиду того, что сортов винограда очень много и каждый из них дает свои вина, а также, что приемы виноделия тоже влияют на состав и качества вина, и в продажу почти всегда поступают не вина, приготовленные на отдельных сортах винограда, а смеси (так называемые «купажи») сортовых вин, получаемые или смешением ягод (разные сорта собираются одновременно и вместе поступают на пресс и в бродильный чан) или готовых вин, чаще же и тем и другим путем, то понятно, число сортов вин, поступающих в продажу, изменяется до бесконечности.

Состав виноградного вина очень сложен. «Вино – это чудесное соединение полезных, хорошо уравновешенных и ничем незаменимых

веществ», говорит д-р Арнуль (Arnould⁴). Главнейшим из этих веществ являются: винный спирт, глицерин, кислоты виннокаменная, яблочная, молочная, янтарная, уксусная и их соли, минеральные вещества, среди которых не последнее место занимает фосфорная кислота, азотистые соединения, красящие и дубильные вещества, сложные эфиры и т. д., а в сладких винах, кроме того, значительные количества сахара. Количества отдельных составных частей колеблются в более или менее широких пределах в зависимости от многочисленных условий: здесь играют роль и сорт винограда, и почва, на которой он растет, и климатические условия места, и метеорологические условия года, и экспозиция виноградника, т. е. его высота, склон, положение по отношению к странам света, и приемы культуры, и, наконец, приемы виноделия и ухода за вином во время его выдержки, до того момента, когда оно поступает к потребителю.

Эта сложность и изменчивость состава виноградных вин ставят их в совершенно исключительное положение среди других пищевых продуктов и напитков. Если не считать с плодовыми и ягодными винами, родственными виноградному вину по своему происхождению, но пока у нас большого распространения не получившими, то нельзя указать другого продукта, для которого так трудно было бы установить так называемые нормы состава», т. е. предельные содержания каждой из отдельных составных частей, и так трудно использовать эти нормы для практических выводов. Очень часто бывает так, что химик, подробно исследовавший образец вина, но не имеющий сведений об его происхождении, не может сказать, «чистое» ли это виноградное вино в том смысле, как указано в первых строках настоящей статьи, или грубая подделка: если это вино с песчаных почв, то его следует признать неподдельным, а если со степных черноземов Украины, то оно – грубая подделка. При исследовании других продуктов с такими затруднениями считаться не приходится или приходится в самых исключительных случаях, при исследовании же вин они являются обычным явлением. Отсюда необходимость указаний для поступающих в продажу вин на их происхождение, а с другой стороны – необходимость для тех, кто ведет исследования вин, хорошо знать вина разного происхождения и из разных сортов винограда, так как только в этом случае можно давать правильные заключения об исследуемых винах и вести планомерный поход против их фальсификации.

⁴ См. Revue Vinicjle за 1906 г., № 133, стр. 10. Цитировано по *Вестнику Виноделия* 1914 г., стр. 496.

Такой подход крайне нужен, так как та же сложность и разнообразие состава вин, которые так усложняют их исследование, облегчают, наоборот, работу фальсификаторов. Вино с самых давних пор являлось излюбленным объектом, на котором они изоощряли свое искусство, и подделки его до крайности разнообразны, начиная от сравнительно невинных, вроде неправильного обозначения сорта или места происхождения вина, и кончая производством искусственных вин, без всякого участия виноградного сока, при чем неоднократно было констатировано пользование веществами не только не безразличными, но и определенно вредными для человеческого организма. Таким образом, с одной стороны, мы имеем вино, гигиеническое значение которого является общепризнанным, роль которого в борьбе с алкоголизмом не подлежит сомнению и которое заслуживает того, чтобы стать широко распространенным народным напитком, а с другой – под видом того же вина получают распространение всевозможные подделки и смеси, не только уже не полезные, но подчас и вредные для здоровья. Как же быть потребителю, как ему разобраться в этом и обеспечить себя от бесполезных и вредных подделок?

Надо признать, что он беспомощен и собственным силам предоставлен быть не может. Борьба с фальсификацией – дело государственное, и она нужна не только для ограждения интересов потребителя, но и виноградаря, которому она наносит не меньший ущерб, чем филлоксера, и честного виноторговца, который не может конкурировать с выбрасываемыми на рынок фальсификатами. Трудно себе составить ясное представление о колоссальном развитии фальсификации вообще и виноградного вина в частности, но и имеющиеся данные раскрывают поразительные картины, относящиеся, правда, к дореволюционному времени. Достаточно вспомнить положение такой крупной винодельческой области, как Бессарабия, где подделки вина приняли настолько широкие размеры, что земство вынуждено было прибегнуть к энергичным чрезвычайным мерам защиты местного производства вина от второго, после филлоксеры, зла – фальсификации. Что же касается крупных центров, то трудно указать более красноречивый факт, чем установленный С. О. Гулишамбаровым (см. его статьи в *Вестнике Виноделия* за 1893, 1901 и др. годы), на основании бесспорных данных, что Москва вывозит значительно больше вина, чем получает. Поэтому крупнейшей общественной заслугой В. Е. Таирова является организация при редакции *Вестника Виноделия* в 1899 году комиссии по борьбе с фальсификацией пищевых продуктов и на-

питков, особенно виноградного вина, а также то участие, которое принимала в этой борьбе созданная впоследствии Василием Егоровичем Винодельческая Станция.

В настоящее время дело несколько улучшилось в том отношении, что значительная часть вин, поступающих в обращение, дается крупными государственными объединениями (Винсиндикат, Укрвинделправление, Пищетрест, Крымвинделправление, Северокавказский Винтрест, Турквино, Азвино и т. д.) и кооперацией, постепенно развивающейся и охватывающей все большую площадь виноградников. Крупные государственные объединения и кооперативные организации не должны прибегать к фальсификации, а если, вопреки всем ожиданиям, и будут, то там это зло всегда легче пресечь, чем при той крайней раздробленности виноделия, с какой приходилось считаться в прежнее время. Но пока существует частная виноторговля, – мы говорим, конечно, о недобросовестной, – будет существовать и фальсификация вина, и борьба с нею далеко не утратила своего значения, тем более, что отсутствие закона о вине в значительной степени развязывает фальсификаторам руки. Организация такой борьбы представляет поэтому очередную задачу, откладывая которую не приходится.

В этой борьбе большую помощь и содействие могли бы оказать правительству и сами потребители. Правда, как было уже указано, исследование вина – дело очень сложное, требующее большого опыта и знаний, но среди многих подделок встречаются и такие, которые обнаруживаются сравнительно легко и простыми приемами. С другой стороны, лица с более развитым вкусом, знающие некоторый толк в винах, довольно легко могут уловить многие подделки или ненормальности (порчу, болезни) вина, и если на их заключения нельзя вполне полагаться, если их придется проверять, то во всяком случае надо дать и облегчить каждому потребителю возможность произвести проверку качества продукта, – в нашем случае вина, – если он имеет причины сомневаться в нем. При своей сложности, более или менее подробный анализ вина настолько дорог, что его оплата недоступна для рядового потребителя, и потому очень часто бывает, что даже при самых основательных сомнениях в качестве продукта он лишен возможности из проверить. В Париже в прежнее время был установлен, – и возможно, что сохранился и до сих пор, – такой порядок: каждый, сомневающийся в качестве приобретенного продукта мог доставить образец его в ближайший участок префектуры полиции, откуда он

пересылался в городскую лабораторию. Через известное время, очень небольшое, он мог получить в своем участке краткий ответ лаборатории: продукт хороший, годный, негодный, испорченный, вредный и т. п. Если он желал получить более подробные сведения, то ему надо было с этим ответом обратиться непосредственно в лабораторию, внести полностью стоимость анализа и он получал подробные результаты. Нечто в этом роде следовало завести и у нас.

Но потребителей можно привлечь к участию в борьбе с фальсификацией не только обращением их к содействию Винодельческой Станции имени В. Е. Таирова, энохимических и иных исследовательских лабораторий, но еще и другим путем. Как было только что сказано, некоторые подделки вина и массы других продуктов распознаются легко. В последнее время у нас взят определенный курс на распространение химических знаний в широких массах. С сожалением приходится признать, что в большинстве случаев наибольший успех имеет не столько распространение самих знаний, сколько членских билетов и значков «дорохима» или «автохима». Чтобы с успехом заниматься химией, недостаточно слушать лекции и читать хорошие книжки по химии, которых у нас очень мало, а надо и самому экспериментировать, а это доступно очень и очень немногим. Надо удешевить и сделать общедоступными простейшую химическую посуду, приборы и реактивы, надо развить издательство самой популярной химической литературы, в том числе и описаний простейших способов распознавания подделок различных продуктов, надо почаще устраивать лекции и курсы по отдельным вопросам химии, и тогда у нас сразу возникнут сотни и тысячи маленьких домашних лабораторий, часть молодежи охотно займется этими работами, явится спрос и на более серьезную химическую книгу, а среди массы народившихся химиков окажется много и открывателей всевозможных подделок. Это будут своего рода «домкоры» тех учреждений, которые ведут борьбу с фальсификацией, и кто знает, сколько новых сил, нужных стране, найдут таким образом свою настоящую дорогу...

Одесса, 13 июня 1925 г.

П. А. Подлуцкая

СТРАНИЧКА ВОСПОМИНАНИЙ

В своей маленькой страничке воспоминаний я не буду касаться научно-литературной и общественной деятельности, а хочу лишь отчасти обрисовать Юбиляра, как человека и начальника. Мое 10-летнее сотрудничество, при его ближайшем руководстве и наблюдении, дает мне возможность это сделать, но, к сожалению, я не обладаю способностью в маленькой заметке достаточно полно очертить яркую личность Василия Егоровича.

Неутомимый, энергичный, вечно горящий в работе, ни на минуту не дающий себе отдыха даже теперь, в его годы, он вникает в каждую мелочь и ничто не проходит в жизни дорогой ему Станции без его внимательного взгляда. Требовательный к себе, он требователен и к работе своих сотрудников, что не всегда и не всеми правильно понимается. Сотрудники Станции не являются для него только служащими или рабочими, но и самыми близкими лицами, забота о которых никогда его не оставляет. Особенно ярко это выявилося в тяжелые годы разрухи, когда так трудно доставался каждый кусочек хлеба, золотник сахара, крупы, и надо было видеть, какие героические усилия в этом отношении проявлял Василий Егорович для того, чтобы как можно больше достать этих продуктов, а чтобы они дешевле обошлись нам, сам таскал на своих плечах пудовые мешки... Совнархоз, Опродкомгубы и другие продовольственные организации очень хорошо знали Василия Егоровича, так как он не только лично ходил доставать ордера на продукты, но, волнуясь и горячо отстаивая каждый золотник, вымаливал для своих сотрудников наивысшие пайки. Им было непонятно и странно, что не личная заинтересованность заставляет Завинстанцией выстаивать часами в очередях, ожидая получения ордера или продуктов, и выслушивать оскорбления, а иногда и брань какого-нибудь расхитившегося Зава. Сколько раз, бывало, приходил Василий Егорович расстроенный, огорченный тем, что где-то не додали фунт сахара, куска мыла, пары коробок спичек, где-

то Завскладом обругал его за то, что он просил поскорее выдать ему паек и отпустить подводу со служащими на Станцию за 20 верст от города, где-то еще нанесли ему оскорбление, которое он вынес во имя Станции и блага своих сотрудников... Бывало еще хуже: помню, как сейчас, когда служительница Станции, ходившая вместе с Василием Егоровичем на один из складов за получением керосина, пришла заплаканная и возмущенно рассказывала, как какой-то ретивый страж ударил Василия Егоровича винтовкой за то, что он отстаивал свое право на получение продукта. Один даже угрожал «стенкой» за то, что, охраняя вместе с другими сотрудниками по ночам Станцию, он защищал учреждение от нападения разных проходящих банд, и только счастливая случайность сохранила его жизнь.

Только благодаря такой титанической работе Василию Егоровичу удалось вывести Станцию и нас, ее работников, на дорогу мирного строительства и жизни и лишь его исключительные энергия и выносливость могли создать на Станции, в степи, культурнейшую жизнь: в то время, когда в городе все сидели без хлеба, топлива, света и мерзли в очередях за водою – сотрудники Станции не терпели недостатка в тепле, имели без перерыва электрический свет и прекрасную артезианскую воду, каждый в своей квартире. Благодаря такой обстановке, Станция ни на дин день не прекращала своей работы, а сотрудники ее не потеряли от лишений ни одного члена своей семьи в то время, когда кругом люди умирали от голода и холода.

Каким счастьем и удовольствием сияли глаза Василия Егоровича, когда ему удавалось получить от Наркомзема или другого учреждения сапоги, ботинки, белье для служащих или добиться повышения заработной платы! Когда в августе 1923 года он, по приглашению из Москвы, поехал на Всесоюзную Выставку и там ему удалось выхлопотать сотрудникам Станции пособие от Винсиндиката и на эти деньги по фабричным ценам Всероссийского Синдиката закупить разных материй для сотрудников, их жен и детей, то, несмотря на то, что эта поездка вредно отразилась на здоровье Василия Егоровича (заболел малярией), он был от нее в восторге, так как она помогла ему облегчить материальное положение.

Удивительно трогательно относится Василий Егорович к детям, и они, чувствуя это, не отходят от него, зная, что кроме ласки, у него всегда для них в кармане есть и какое-нибудь лакомство. Будучи больным в декабре 1923 года, лежа в постели с высокой температурой, он просил нас позаботиться о том, чтобы все дети Станции и

их гости получили от него к елке по мешочку с лакомствами. Вообще, его сердечность и чуткость простираются не только на детей, но каждый из нас может смело идти к нему со своим горем, зная, что всегда найдет у него помощь и словом, и делом. Даже в прошлое лето, когда постыдная деятельность случайных на Станции лиц создала стену между Василием Егоровичем и некоторыми сотрудниками и у него было полное основание относиться к этим людям с презрением, он все-таки не отказывал им в материальной помощи в случаях обращений к нему. Часто сотрудники Станции в разговоре называют Василия Егоровича «отцом», и этот эпитет как нельзя лучше подходит к нему; правда, он отец строгий, требовательный, но в тоже время бесконечно добрый, умеющий прощать людей и забывать зло, сделанное ему лично. Только зла, сделанного Станции, он никогда и никому не прощает.

Заканчивая свою страничку воспоминаний, я далеко не выполнила задуманной задачи и искренно жалею о том, что, близко наблюдая в течение 10 лет кипучую, плодотворную работу Василия Егоровича, а также его чуткость, сердечность и гуманность в отношениях к людям, я не могла найти более подходящих слов и выражений, чтобы выпукло и ярко рассказать правду об этом выдающемся во всех отношениях человеке...

Одесса, 22 мая 1925 года
Центральная Научно-опытная Винодельческая Станция
имени В. Е. Таурова

А. Е. Тауров

ПИСЬМО БРАТА

Дорогой Василий. Осенью 1891 года, когда я только что поступил в Лесной Институт, ты вел усиленные подготовительные работы и хлопоты по изданию *Вестника Виноделия*. То было время царствования Плеве, который был беспощаден не только в отношении общественно-политических, но и сельскохозяйственных научных органов печати. Помню, как ты опасался, что тебе не разрешат издание. Помню, как еще более ты волновался из-за недостаточности денежных средств. Тем не менее, с присущими тебе поразительными энергиею и настойчивостью преодолел ты все трудности, и с января 1892 года под твоим редакторством стал выходить *Вестник Виноделия*, который с первого же года ополчился и стал громить так называемый «радикальный метод» борьбы с филлоксерой, руководимый всеевропейски известным профессором-академиком А. О. Ковалевским.

Я, тогда молодой студент, но уже хорошо знавший бюрократические порядки «верхов», положение и значение проф. Ковалевского, временами думал, что ты затеял неравную борьбу и не только проиграешь кампанию, но и что и лелеемый тобою *Вестник* умрет, не расцветши. К счастью, ты начал тогда защиту правого дела и, благодаря тебе, «радикальный метод» был похоронен и восторжествовал предлагавшийся тобою способ прививки винограда на американской лозе, и таким образом были спасены виноградники и сохранен не один миллион народных денег.

Я не стану перечислять все тобою осуществленное в области развития и поднятия виноградарства и виноделия СССР: я этого не сумею уже потому одному, что у меня с тобою бывали перерывы (по зависевшим и независевшим от меня обстоятельствам), в течение которых я не следил за твоею деятельностью, за *Вестником* и проч., но не могу умолчать о твоей борьбе против крымских «зубров» – виноградниковладельцев, начатой тобою в пользу крестьянского виноделия в Бессарабии, так вероломно отторгнутой ныне от СССР

румьинскими боярами-сатрапами. Крымские князья, тогдашние российские лендлеры, усмотрели в этом «разрушение основ» и не только тебе простить не хотели, но и подняли такой вой и против твоего армянского происхождения и всего прочего, что, казалось, на этот раз будет тебе «крышка». Но... и тут ты вышел с честью, и бессарабское крестьянство, наверное, не раз вспоминало тебя с благодарностью.

Далее. Винодельческая станция, которая строилась тобою на собранные тобою же общественные суммы, при теперешней нашей, преходящей, бедности, еще ярче, глубже и шире разнесет плоды наук, которым ты посвятил все свои 40 лет общественно-научной деятельности. Никто, – ни ты, ни другие, – не могли предсказать того, что принесет Октябрь и его великий вождь – Ленин, сделавший достоянием масс знание, науку, лаборатории и все прочее, в том числе и Станцию твоего имени, чего бы ты и сам хотел, но не смог бы при иных условиях. Я не сомневаюсь, что все это придаст тебе новую энергию продолжить свои, столь плодотворно проведенные годы.

Сейчас вновь стали выходить многие сельскохозяйственные журналы, но, если не ошибаюсь, нет специального, посвященного всецело вопросам виноградарства и виноделия, как бывш. твой *Вестник*. Я очень часто думаю, как было бы хорошо, если бы ты вновь «встряхнулся» и возобновил издание своего журнала, а молодые потом продолжали бы его. Мне кажется, что нужда в таком органе крайне чувствуется, и появление Вестника Виноделия было бы более, чем своевременно...

*Караклис (Эриванской губ.),
29 апреля 1925 г.*

В. Н. Терлецкий

К ПРАЗДНИКУ юБИЛЯРА

Приблизительно в одно время с празднованием юбилея *Василия Егоровича* исполнилось 30 лет непрерывной работы в совхозе «Абрау-Дюрсо» маститого винодела-виноградара *Эдуарда Августовича Веделя*.

Живой свидетель, участник и инициатор процветания совхоза, Эдуард Августович посвятил ему почти всю свою деятельность по виноградарству и виноделию. Еще большим украшением юбилея являются созданные им марки вин: № 63 (Рислинг) и № 44 (Каберне), Северо-Кавказский Винтрест отметил заслуги и продолжительную работу Эдуарда Августовича назначением его консультантом при совхозе «Абрау-Дюрсо».

Теперь, когда празднуется юбилей Василия Егоровича, невольно вспоминается и второй юбилей. И не только потому, что Эдуард Августович являлся почитателем и сотрудником *Вестника Виноделия*, а потому что Василий Егорович сумел учредительством Винодельческой станции и издательством *Вестника Виноделия* собрать вокруг себя, как в фокусе, и такие ценные лучи, одним из которых является другой юбилей – Э. А. Ведель.

*Абрау-Дюрсо (близ Новороссийска),
22 ноября 1924 г.*

П. И. Чековтоский

НА РОДИНЕ юБИЛЯРА

Тихо ползет поезд, перейдя реку Куру около Тифлиса, по ветке, ведущей на Эривань, медленно подымаясь в гору и приближаясь к границе Армении. Еще один перегон и поезд войдет в Армянскую Республику. Жара стоит невыносимая, вагоны полны самой разнохарактерной публикой; слышится многоязычная речь и армян, и персов, и татар, и грузин, и кое-где вырываются звуки русского говора; последние, судя по разговору, принадлежат людям, едущим на авось попытать счастья на чужбине, наслышавшимся в России о возможности добыть легкий и хороший заработок на работах, к которым сейчас серьезно приступило Армянское Правительство по проведению новых строящихся каналов для орошения безводных пространств Армении. Чем выше поднимается поезд и выходит из ущелья на открытое место, тем становится прохладнее, особенно во время его хода. Наконец поезд выползает на обширное плато и перед глазами открывается великолепная панорама: равнина, покрытая лесами, окаймлена высокими горами, а с севера красуется главный кавказский хребет, величественно выступая своими снеговыми вершинами. По обеим сторонам линии железной дороги видны хорошо обработанные хлебные и кукурузные поля, а около селений зеленеют огороды и табачные плантации; местами попадаются полуразрушенные бывшие помещичьи усадьбы, но вокруг них все таки ласкает взор обильная зелень садов и парков. На станциях довольно оживленно; детишки торгуют яблоками, сливами, ежевикой и огурцами, предлагая свой незатейливый товар пассажирам, бегая вдоль поезда, пока он стоит. Стоянки, правда, недолгие и поезд, как-бы сделав передышку, двигается далее. Под вечер картина меняется: поезд приближается вплотную к высокому хребту гор и кажется что далее нет дороги, но она, как змейка, начинает извиваться в показавшемся ущелье и сразу исчезает в громадном туннеле, который поезд проходит в течение 7–8 минут и выползает по другую сторону этого хребта, попадая в другое ущелье, которое приводит путника своими красо-

тами в изумление; параллельно с дорогой мчится и горный поток, в виде быстрой речки со свежей и чистой водой, а с окружающих его гор сбегает к нему мелкие родниковые ручьи, которые с образуемым ими потоком переходят в довольно большую речку и она, как бы наигравшись в тисках ущелья, начинает плавно и широко выходить в Гекчайскую долину, у начала которой приютился довольно обширный завод медных рудников. Завод пока мало оборудован и руда сырьем вывозится на железно-дорожных платформах в Потти для переправки ее морем за границу. По словам ехавшего с нами инженера этого завода, залежи ее в этой местности громадны; нужен только капитал и серьезные предприниматели. С этого места начинается картина все более и более унылая. Долина представляет собой каменистое плато со стоящими рядами и в отдельности каменистыми возвышенностями и отдельными громадными горами; все это, выжженное в это время года солнцем пространство, не несет на себя никакой растительности, кроме горной травы, сухой и темно-желтой, по которой кое где бродят небольшие стада мелких коров и овец, уныло пощипывая эту неприглядную травку; только по течению вышеупомянутой речки густо расположились армянские поселки, как бы прильнув к воде, и около них зеленеют сады и огороды по тем местам, где разливается ранней весной эта река; в сторону же от нее печальная картина выжженного пространства. Отсюда начинается другая часть Армении, уже не та по природе и жизни. По мере движения вперед, навстречу попадают унылые и разоренные деревни и поселки, а иногда одни только их развалины; все это, как нам сообщили в вагоне, результаты нашествия турок на эту часть Армении после империалистической войны, когда их полчища двинулись по направлению к Баку и Тифлису, вырезая население и сжигая все на своем пути. Пройдя ночь между голых и скучных скал, на рассвете поезд начинает стремительно спускаться под гору в Александровскую долину. Это громадная площадь в 25–30 кв. верст, с одной стороны которой стоит город Александрополь, в недавнее время, как видно, носивший характер обыкновенных хороших губернских городов, ног теперь наполовину разрушенный от турецких нашествий и наполовину опустевший. Передавали в том же вагоне, что здесь вероятно свирепствовали турки при неоднократных своих нашествиях, когда сотнями вырезали жителей, а имущества и дома предавали огню. В настоящее время усиленно идут работы по всей этой обширной площади по проведению каналов орошения, которые должны превратить ее в плодородную долину, так как только отсутствие воды не дает ей

возможности выйти из состояния пустыни; по составу почвы, от нее ожидают хороших урожаев, когда по ее искусственным каналам потечет вода, которая находится от нее на расстоянии около 15 верст. Окончание этих работ ожидается в Армении с большим интересом и в истории ее займет видное место, о чем сообщается часто в местных газетах. В Александрополе поезд стоит полчаса; за это время успеваем позавтракать в грязном вокзальном буфете. Сам вокзал до сего времени тоже не оправился от турецких гостей и зияет своими выломанными выбитыми окнами, а также разрушенными наполовину стенами. Едем дальше; картина становится еще более унылой и безотрадней. Перед глазами начинает расстилаться совершенная пустыня каменных долин и возвышенностей, выветрившихся скал, которые превратились в громады рассыпавшихся камней, поросшие мхом и плесневыми черными грибами и кажущиеся издали большими кучами и глыбами каменного угля. На протяжении 150 верст не видно ни человеческого жилья, ни птички, ни травинки – голая пустыня; даже нет людей на проезжаемых станциях, которые представляют тоже развалины. Все это опять же следы происходивших здесь боев. Постоит поезд на такой станции минутки 2–3 и без всяких сигналов трогается далее; изредка кто-либо сойдет на такой станции по пойдет по едва уловимой тропинке вдоль этой пустыни, где далеко, за десятки верст наверно у него есть какой-нибудь уголок, прильнувший к случайному ручейку или реченке, где он, благодаря воде, добывает себе скудное пропитание. Ушел поезд и стоит такая разрушенная станция, забытая и людьми, и судьбой до нового его прибытия; ползают по ее стенам ящерицы и в расщелинах змеи, безопасно пользуясь своим там пребыванием. Около 3 часов дня вдали проезжаемой широкой и пустынной долины, за одним из ее больших поворотов, вырисовывается красавец Арарат с алмазной снеговой шапкой. Затем поезд выбирается из голых камней и скал на ровную и чистую долину, по которой идет быстро, по прямой линии, как бы стараясь скорее уйти от безотрадной, оставшейся позади местности. По вновь проезжаемой долине местами начинает появляться вода, как видно, проведенная по каналам с дальних гор, а около нее и кое-какая растительность; дальше начинают встречаться хлопковые поля, а от станции Эчмиадзин – и виноградники. С этого места почти до Эривани тянутся болота в виде узкой полосы, вдоль линии железной дороги, покрытые густым и высоким камышом, где гнездятся миллиарды комаров и москитов, буквально отравляющие жизнь в лежащих вблизи населенных местах. Только акклиматизиру-

вавшийся житель может еще мириться с этими насекомыми, истязующими людей и животных; свежий человек не в состоянии выдержать и одной ночи в здешних местах, так как они нападают только по ночам, днем же их совершенно не заметно.

Часам к 7-ми вечера поезд начинает приближаться к Эривани, подымаясь снова в гору из пройденной долины. Подъем около 5 верст; это пригородные места Эривани, покрытые фруктовыми садами, огородами и бахчами, вдоль и поперек изрезанные канавами, по которым бежит вода из ближайших гор. Наконец поезд останавливается около маленькой и чистенькой станции Эривани. Выходим из вагона и узнаем, что до города остается еще проехать версты две лошадьми. На вокзале шумно, есть встречающая публика. Перед вокзалом стоит ряд извозчиков: фаэтоны чистенькие, сытые лошадки в прекрасной сбруе (вообще на Кавказе извозчики щеголяют нарядностью своих фаэтонов и упряжки). Нанимаем извозчика и он катит нас по пыльному шоссе в город. Сильно вечереет, но еще можно разбираться в раскрывающихся перед глазами картинах. Въезжаем в город. Город небольшой, окраины его пыльны, улицы не мощенные и дома азиатской постройки, сложенные из камня и глины с плоскими крышами, на которых сидят армянки и играют дети, приветствуя нас с крыш своих домов; как видно, народ очень почтительный. Улицы в этой части города узкие и темные, изредка, кое-где, горят керосиновые фонари. Сделав несколько поворотов, въезжаем в центральную часть города; первое, что бросается в глаза, – большой собор очень хорошей архитектуры, а рядом небольшой бульвар-сад с вековыми деревьями; эта часть уже освещена электричеством. По обеим сторонам этого бульвара идут улицы, хорошо мощенные и с рядом хороших двух-этажных домов европейской архитектуры, соединяющиеся с другой стороны бульвара в одну главную улицу города с рядом хороших, но небольших магазинов. На бульваре видна масса народа и слышны звуки азиатской музыки, из которой сильно выделяются бубен и голос какого-то певца. Останавливаемся в довольно приличной и чистенькой гостинице. Недорого и очень недурно поужинали в ресторанчике под гостиницей и расположились на ночлег, но, несмотря на усталость, не пришлось сомкнуть и глаз. Как только потушили огонь, моментально на нас напали москиты: это едва приметное глазом маленькое насекомое, бледно-желтоватого цвета, укус которого вызывает невероятный зуд. Промучившись буквально целую ночь, мы рано утром поднялись со своих лож.

Говорят, что единое спасение от них, – это кисейный полог над кроватью или проводить ночь на открытом месте, где продувает ветерок, при котором они не держатся. В следующую ночь мы последовали этим советам и признали их рациональность. Когда мы вышли утром на балкон, перед нами, снова выступил красавец Арарат, залитый солнечными лучами и горящий на солнце своей снеговой вершиной; несмотря на то, что до подножия его от Эривани 70 верст, в ясную погоду он виден настолько хорошо, как будто находится в нескольких верстах. Прошлись по городу. В нем одна только хорошая и чистая главная улица, имеющая хорошие постройки, где сосредоточены все административные и правительственные учреждения; она хорошо вымощена и езда по ней воспрещена, отчего она и имеет щеголеватый вид. По обеим ее сторонам, по вымощенным канавам, весело журча, бежит чистая холодная вода, проведенная с гор; вообще по всем улицам Эривани, по их бокам, проведена по канавам вода, из которых ее выбрасывают лопатами на улицу по несколько раз в день, чем умеряют невыносимую жару и устраниают пыль в городе. Об эриванской питьевой воде необходимо упомянуть; это, как установлено, первая вода в мире по своим качествам; проведена она с каких-то горных источников, по трубам, глубоко скрытым под землей, очень мягка, легко пьется и лишена каких-то бы то ни было микроорганизмов; из крана выходит при температуре в 7–8 °С. При повороте с главной улицы в боковые – картина меняется и, пройдя один-два квартала, сразу попадаем в обстановку азиатского города. Все чаще и чаще встречаются дома в чисто азиатском стиле, низенькие с плоскими крышами и грязными двориками, но почти все имеющие хотя бы небольшой садик, преимущественно фруктовый, отчего вся Эривань кажется потонувшей в садах. По городу, в различных его местах, разбросаны так наз. Майданы – крытые рынки оригинальной архитектуры, где окрестные жители, привозя свой товар, торгуют своими деревенскими изделиями и продуктами. На этих рынках и по городу снуют масса осликов, которыми пользуются жители для перевозки тяжестей. Жители почти исключительно армяне, мало состоятельные и бедные в окрестности и довольно богатые в центре. Окрестное население и деревни занимаются хлебопашеством, разведением хлопка, садоводством и виноградарством. Хлебопашество не представляет главной отрасли хозяйства, так как хлеб родится плохо, зато садоводство, хлопководство и виноградарство составляют главные отрасли в хо-

зяйстве Армении. Чудные эриванские фрукты, особенно абрикосы и персики, известны всей России.

В Эривани много винодельческих хозяйств, когда то, как видно, хорошо обставленных, много подвалов и виноделен, куда свозился виноград из окрестностей и готовилось вино. Сейчас такие хозяйства, благодаря бывшей войне и революции, в полном запустении, за исключением очень немногих. Единственное большое винодельческое и коньячное предприятие в настоящее время – это государственный винтрест Армении под фирмой «Арарат» – бывшие заводы Шустовых, хорошо работающие и хорошо оборудованные; «Арарат» скупает большие партии винограда в окрестностях Эривани; налажено там и коньячное производство, функционируют все бывшие при этом заводе аппараты для перегонки и ректификации спирта, а также производства коньяка.

Бедность природы и отсутствие воды в большей части Армении делают эту страну неприглядной и суровой, а население ее, помимо суровой природы, не дающей ему достаточного и сытого существования, постоянно находится под угрозой и в страхе от набега татар и турок, которые находятся с ним в соседстве. Среди эриванского населения есть и зажиточные армяне, но их очень мало. Встречаются в самом городе и большие усадьбы по несколько десятин с прекрасными домами и службами, окруженные великолепными фруктовыми садами. Это – усадьбы бывших помещиков – армян, которые помимо земли вне города имели свои жилые усадьбы в самой Эривани, во избежание разорения при появлении татар и турок, и видно, что жили когда-то хорошо и богато. По своим служебным поручениям нам пришлось побывать в двух-трех таких городских усадьбах, где мы встретили радушный прием. Между прочим, мы познакомились с очень пожилой женщиной, дальней родственницей сегодняшнего Юбиляра, и провели с ней некоторое время в беседе о Василии Егоровиче Таирове. Такова родина нашего Юбиляра.

Одесса, 25 ноября 1924 г.

* * *

В. А. Гернет, говоря о своем старшем товарище В. Е. Таирове, с которым вместе проработал не один десяток лет, приводит слова профессора Умнова Н. А.: «Обыкновенно люди только живут; высшая культура состоит в том, что люди не только живут, но и оправдывают свою жизнь». И заканчивает словами: «Многие ли из нас действительно оправдывают свою жизнь, и многие ли могут сделать это лучше, чем делал Василий Егорович Таиров?»

*В. В. Власов, В. А. Шерер
Одесса, 2009 г.*

Бурлак Г. В.

*ННЦ «Институт виноградарства і виноробства
ім. В. Є. Таїрова» НААН*

ДЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА В. Є. ТАІРОВА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ЗАСАД ВИНОГРАДАРСЬКО-ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ

Василь Єгорович Таїров – знакова постать вітчизняної та світової науки про виноградарство та виноробство.

Народився Василь Єгорович 1 листопада (20 жовтня за ст. стилем) 1859 р. в селі Великий Каракліс (сьогодні м. Ванадзор, Вірменія) у великій селянській родині.

У вісім років Василь Єгорович пішов у сільську школу, потім закінчив Єріванську класичну прогімназію (1875 р.) та Тифліське реальне училище (1878 р.). У тому ж році Василь Єгорович вступив до Імператорського Московського технічного училища, але у 1880 р. змінив фах та у 1884 р. закінчує Петровську Академію землеробства і лісівництва (нині Російський державний аграрний університет – МСГА ім. К. А. Тімірязєва) зі ступенем кандидата лісівництва. Але це була остання данина В. Є. Таїрова лісівництву, адже молодий вчений вирішив присвятити себе виноградарству і виноробству, і на початку 1885 р. був зарахований до Наукового комітету Міністерства державного майна (Департамент землеробства і сільськогосподарської промисловості)⁵.

Оскільки спеціальної освіти з виноградарства і виноробства в Російській імперії на ті роки не давали, відразу ж після зарахування до Департаменту землеробства у 1885 р. Василь Єгорович був відряджений до Європи для оволодіння спеціальністю виноградаря і винороба і вивчення стану справ в цих галузях.

⁵ Автобіографія В. Є. Таїрова. Архів ННЦ «Институт виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» НААН. Спр. 131 (365), 4 арк.

Далі йдуть три роки інтенсивної, напруженої роботи і навчання у провідних освітньо-наукових закладах Австро-Угорщини, Німеччини, Франції. Василь Єгорович оглядає практично всі дослідні станції і лабораторії з виноградарства і виноробства і звідси бере початок тривала співпраця із всесвітньо відомими вченими у цій галузі, це стало підставою для формування і становлення особистості та науковця.

Наприкінці 1887 р. В. Є. Таїров повертається в Росію⁶.

Початковий етап науково-практичної діяльності В. Є. Таїрова тісно пов'язаний із епідемією філоксери в Європі.

На території сучасної України, що входила до складу Російської імперії, філоксера була виявлена в західній частині південного берегу Криму у 1880 р., а у 1886 р. в Бессарабії. Площі виноградників, уражених філоксерою, складала по окремих районах понад 50 %, що призвело до значних економічних збитків та реальної загрози втратити галузь виноградарства

Одразу ж після виявлення шкідника були створені регіональні філоксерні комісії, які були покликані вивчати фітосанітарну ситуацію, встановлювати карантинні заходи та визначати заходи боротьби з інвазією⁷.

Робота зі знищення шкідника, ґрунтувалася на двох основних методах на чолі яких стояли академік Санкт-Петербурзької АН, професор Новоросійського університету О. О. Ковалевський та старший ентомолог Міністерства землеробства І. О. Порчинський., ці методи базувалися на викорчовуванні та спалюванні уражених кущів та/або на обробітку ґрунту токсичними речовинами (фосген, сірковуглець)⁸.

Але як свідчать звіти філоксерних комісій, незважаючи на всі вжиті заходи, площа уражених філоксерою виноградників поступово збільшувалася, в результаті чого галузь виноградарства і виноробства практично прийшла в повний занепад, виноградарі розоралися, підприєм-

ства, які займалися виробництвом вина і коньяку, закривалися і тисячі людей втрачали звичну роботу⁹.

З огляду на вищезазначене, В. Є. Таїров вбачаючи, що запропоновані провідними вченими методи боротьби з філоксерою вели до значних економічних збитків та були екологічно небезпечними, водночас не даючи гарантій повного винищення шкідника, розвернув справжній похід проти радикального методу, який включав: агробіологічну та екологічну оцінку придатності до вітчизняних умов та впровадження у виноградне розсадництво американських підщепних лоз і гібридів стійких до філоксери, створення мережі розсадників американських лоз та застосування жорстких карантинних заходів для знищення філоксери в первинних осередках ураження, а також реорганізацію філоксерних установ для їх більшої доступності для населення як консультативних органів¹⁰.

У результаті, після довгих років наполегливої праці В. Є. Таїрова, роз'яснень і пропаганди культурального методу боротьби з філоксерою вченому вдалося довести практичну ефективність та раціональність переведення виноградників на щеплену культуру, як основного методу боротьби з філоксерою, створити наукові основи вітчизняного щепленого виноградного розсадництва та закласти фундамент вітчизняної розсадницької бази.

Оскільки на перше місце В. Є. Таїров ставить саме поширення спеціальних знань та навчання виноградарів і виноробів раціональному веденню галузі, з січня 1892 року він починає видавати журнал «*Вестник виноделия*», масштабні завдання якого закладають наукове підґрунтя виноградарства та виноробства сучасної України. До співпраці з журналом Василю Єгоровичу вдалося залучити провідних вітчизняних та закордонних вчених¹¹.

Важливе місце у діяльності вченого займали дослідження з фітопатології.

⁶ Особова справа В. Є. Таїрова. *Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України)*. Ф. 27. Оп. 17 л. Спр. 3972. 72 арк.

⁷ Отчёт филлоксерной комиссии при Императорском обществе сельского хозяйства Южной России по исследованию виноградников Бессарабской, Херсонской и части Подольской губерний в 1883 году. Одесса : тип. Е. Фесенко, 1884. 328 с.

Отчёт филлоксерной комиссии при Императорском обществе сельского хозяйства Южной России за 1884 и 1885 гг. Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1886. 390 с.

⁸ Труды Совещания по делу о борьбе с филлоксерой в России, происходившего в С.-Петербурге в 1897 г. : журн. заседаний секций и докл. секций. С.-Петербург, 1897. 312 с.

⁹ Отчёт одесской филлоксерной комиссии за 1886 и 1887 гг. Одесса : типо-хромолитогр. Е. И. Фесенко, 1888. 587 с.

Отчёты по борьбе с филлоксерой на Кавказе в 1884 г. Тифлис : тип. А. А. Михельсона, 1885. 232 с.

Отчёты по борьбе с филлоксерой на Кавказе в 1889 г. (с планом, черт. и рис.). Тифлис : тип. А. А. Михельсона, 1890. 301 с.

¹⁰ Таиров В. Е. Правда академика Ковалевского об американской виноградной лозе. *Вестн. виноделия*. 1892. № 2. С. 88–109.

¹¹ Сборник, посвященный В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. Одесса : Изд. станции, 1925. 561 с.

Необхідність чітких і раціональних рекомендацій у боротьбі з хворобами винограду насамперед, мілдью, оїдіуму та чорної гнилі навели Василя Єгоровича на думку про створення на громадських засадах при редакції журналу «*Вестник виноделия*» особливого патологічного бюро, до якого передплатники журналу зверталися за визначенням невідомих їм хвороб винограду із надсиланням зразків до редакції та подальшим отриманням консультації щодо заходів боротьби. Таким чином, В. Є. Таїров отримував подвійний результат, оскільки окрім практичної допомоги забезпечував також за участі провідних вітчизняних та європейських фітопатологів наукові дослідження з масштабного фітосанітарного моніторингу виноградників, що стало підґрунтям науково-обґрунтованих вітчизняних технологій захисту насаджень¹².

Ще одна важлива проблема, на подолання якої В. Є. Таїров кинув всі свої сили, була боротьба із фальсифікацією виноградного вина та харчових продуктів.

Найбільші обсяги фальсифікованого вина вироблялися безпосередньо у великих містах імперії – Москві, Санкт-Петербурзі, Нижньому Новгороді, Києві, Харкові, Одесі. Про масштаби цієї операції можна судити хоча б з того факту, що в Москву за десятиліття (1890–1899 рр.) було завезено 5655000 пудів вина, а вивезено 7625000 пудів, тобто в середньому Москва відправляла за рік вина на 34 % більше, ніж ввозила¹³.

Наприкінці 1899 р. Василь Єгорович ініціює проведення регулярних нарад у приміщенні редакції журналу «*Вестник виноделия*» з метою створення законопроекту проти фальсифікації харчових продуктів взагалі і виноградного вина зокрема. Склад учасників цих нарад широкий та професійно-спрямований, до них відносилися професори Новоросійського Університету, юристи, судові чиновники та адвокати, лікарі та інші кваліфіковані спеціалісти¹⁴. Трохи пізніше, у 1900 р., при редакції журналу починає працювати комісія, обрана з числа зазначених вище фахівців, яка виконала величезну підготовчу роботу до розробки та прийняття закону.

¹² Таїров В. Е. Патологическое Бюро для исследования болезней виноградной лозы. *Вестн. виноделия*. 1899. № 4. С. 218–219.

¹³ Пелях М. А. Рассказы о винограде / М. А. Пелях. Кишинев : Картя Молдовеняскэ, 1974. 160 с.

¹⁴ Хроника. *Вестн. виноделия*. 1899. № 12. С. 751.

На підставі матеріалів комісії та власних досліджень, В. Є. Таїровим було визначено ряд основних положень закону про фальсифікацію, а саме:

- законодавче затвердження типів вітчизняних вин та точне визначення поняття «натуральне виноградне вино»;
- визначення комбінації заходів попередження та покарання за фальсифікацію;
- реєстрація врожаїв на місцях виробництва і контроль на місцях виробництва та збуту винопродукції – як основа запобіжних заходів;
- створення спеціального органу, функціями якого стануть контроль, попередження фальсифікації і покарання за неї, в розпорядженні якого повинні бути спеціальні лабораторії, які могли б здійснювати контроль якості винопродукції;
- дозвіл використання будь-яких технологічних прийомів, які будуть визначені відповідною інструкцією та відповідатимуть закону;
- необхідність документів про походження вина, що надходило до продажу у бочках.

Обов'язковість етикетування (з позначенням місця походження, прізвища торговця або виробника) для пляшкового вина, можливість зазначення сорту винограду.

Дворічна робота комісії дала в результаті – добре розроблений і вмотивований законопроект по боротьбі з фальсифікацією харчових продуктів і виноградного вина, який був виданий в травні 1901 р. у вигляді капітальної праці «*Материалы по вопросу о фальсификации пищевых продуктов с приложением законопроекта*»¹⁵. Це був перший випадок в Російській імперії детальної розробки важливого законопроекту з приватної ініціативи і громадськими силами. Вище названий законопроект в частині, що стосується виноградного вина став предметом палких дискусій та обговорень на багатьох з'їздах і нарадах виноградарів і виноробів.

На всіх зазначених етапах проходження та обговорення закону В. Є. Таїров активно доводить переваги сформульованих ним положень та відстоює їх¹⁶.

¹⁵ Материалы по вопросу о фальсификации пищевых продуктов с приложением законопроекта. Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1901. 270 с.

¹⁶ Власов В. В., Шерер В. А. Василий Егорович Таиров. Арциз : ФОП Петров О. С., 2009. 176 с.

Кінцевий варіант закону «Про виноградне вино» затверджується імператором Миколою II у 1914 р. напередодні Першої світової війни¹⁷ і містить більш конкретну інформацію щодо контролю якості вина та можливих покарань за його порушення.

Слід зазначити що, завдяки наполегливості В. Є. Таїрова, саме цей закон, який складається з 5 розділів вперше дає офіційне визначення поняттю «вино» та закріплює основні показники якості вин.

У 1908 р. Василем Єгоровичем була організована виноградарсько-виноробна статистика по всім виноробним районам Російської імперії. Ним була створена мережа кореспондентів, які 4 рази на рік подавали за анкетними листами різні відомості, як поточного характеру, так і загальні відомості¹⁸. Оброблені дані друкувалися в журналі «*Вестник виноделия*» і в кінці кожного року видавалася книга під назвою «*Русское виноградарство (Статистико-экономические ведомости по материалам, полученным от хозяев)*».

Важливе значення в науково-практичній діяльності Василя Єгоровича займали боротьба з алкоголізмом та енотерапія. Робіт вченого з енотерапії відносно небагато, оскільки для нього споживання натурального виноградного вина є ознакою цивілізації та цивілізованості взагалі. Однією з найбільш цілеспрямованих є робота вченого «*Холера и вино*» (1905), в якій він аналізує напрацювання провідних європейських лікарів і доходить висновку, що вино є сильним антисептиком, який у нерозбавленому вигляді досить швидко інактивує ряд бактерій (наприклад холерний вібріон витримує 5 хвилин у чистому вині, збудник тифу – 15 хвилин).

Велике значення виноградного вина В. Є. Таїров вбачає не лише в його антисептичних властивостях, а також в його дії, яка спрямована на відновлення сил організму людини у стані поранення, виснаження, тощо. У 1914 р. він пише роботу під назвою «*Дайте глоток вина раненому!*», як і у випадку із холерою, він наголошує на тому, що будь-яка війна призводить до порушення санітарних режимів, а виснажені організми вояків не мають сил для спротиву інфекційним хворобам.

У тому ж 1914 р. В. Є. Таїрову прийшлося не лише популяризувати споживання виноградного вина, але й боротися за його виживання. Підставою для таких дій стало прийняття владою Російської імперії Акту щодо впровадження тверезості у побут населення. Таке рішення було цілком закономірне, оскільки країна знаходилася у стані війни,

але разом із міцними напоями було заборонено також і споживання виноградного вина. Вчений публікує ряд робіт, в яких дає обґрунтування щодо причин, які ставлять вино в один ряд із іншими чинниками протидії алкоголізації країни. Василь Єгорович підраховує, що якщо середньостатистичний італієць споживає 95,1% етилового спирту з натуральним виноградним вином, то пересічний мешканець Російської імперії 93,2 % спирту споживає у вигляді водки сумнівної якості та сурогату. Такі ж дані він отримує з Франції та Кавказу і сухі цифри підтверджують, що вино не є причиною алкоголізму. Таким чином, В. Є. Таїров є фактично розробником наукових основ лікування виноградним вином¹⁹.

Напевно, чи не головною справою життя В. Є. Таїрова була організація та створення науково-дослідного центру з виноградарства та виноробства. Пропозицію щодо організації такої установи, з визначенням основних завдань, структури та програми діяльності станції, Василь Єгорович опублікував в одному з останніх номерів журналу «*Вестник виноделия*» у 1899 р. в статті «*ПОМОГИТЕ!*». У 1903 р. утворився Комітет, який розробив найближчу програму практичної діяльності станції, зайнявся пошуком коштів для її відкриття, порушив ряд клопотань перед земськими, міськими та іншими громадськими установами про надання матеріальної підтримки. Станція створювалася на засадах громадської самодіяльності, на гроші, зібрані серед виноградарів і виноробів. Всебічно посприяла Одеська міська управа, яка у 1902 р. надала редакції в безкоштовне користування строком на 3 роки 2-кімнатне приміщення на території Нового базару, для облаштування Виноробної станції і 5 лютого 1905 р. відбулося її офіційне але дуже скромне відкриття.

Перед станцією стояли численні наукові та практичні завдання серед яких: вирішення практичних запитів виноградарів, виноробів і виноторговців, таких як: дослідження хвороб вина і виноградної лози з рекомендацією засобів лікування, дослідження матеріалів, що застосовуються при лікуванні хвороб виноградної лози, проведення аналізів ґрунтів під виноградниками і добрив та ін.; дослідження вин і суслу всіх виноробних районів Росії і визначення норм їх складу; розробка питань з хімії та фізіології вина; перевірка приладів, які застосовуються для дослідження вин, сусел та ін., а так само приготування необ-

¹⁷ Правительственные распоряжения. *Вестн. виноделия*. 1914. № 6. С. 360–370.

¹⁸ Таиров В. Е. Новое дело. *Вестн. виноделия*. 1908. № 3. С. 115–117.

¹⁹ Таиров В. Е. (Энолог). Влияние виноградного вина на человеческий организм. *Вестн. виноделия*. 1914. № 9–11. С. 489–498.

хідних для цього реактивів; вивчення та рекомендація раціональних технічних прийомів виноробства і утримання винпідвалів²⁰.

У грудні 1909 р. Виноробна станція отримує від поміщиків Н. Є. Духновської та А. М. Погорельського «неоціненний подарунок» за словами В. Є. Таїрова 5 десятин (1 десятина = 1,09 га) зручної і типової для району землі поблизу Одеси на березі Сухого лиману. Одразу ж був закладений дослідно-показовий виноградник, побудовані підвал з виноробнею, щеплювальна майстерня та будівлі з необхідними службами. У результаті чого, команді висококваліфікованих працівників Виноробної станції під керівництвом В. Є. Таїрова вдалося реалізувати важливі наукові завдання, результати яких стали основою виноградарства і виноробства країни. Серед цих напрямків в першу чергу слід виділити розвиток дослідної справи щодо вивчення європейських сортів винограду та класичних технологій їх вирощування в місцевих умовах та формування на цій основі власного сортименту країни, а також розвиток мікрівиноробства та лабораторних досліджень фізико-хімічних показників локальних вин як підґрунтя створення якісних вин місцевості.

Напередодні 1917 р. створена організаційними і науковими зусиллями В. Є. Таїрова Станція була повністю сформованою науковою установою з відділами хімії і мікробіології вина, виноградарства, фітопатології та захисту рослин і рядом інших, дослідними ділянками, щеплювальною майстернею та винпідвалом та однією з найкращих ампелографічних колекцій.

У 1922 р. Виноробній станції присвоюється ім'я її засновника В. Є. Таїрова, а у 1924 р. на базі Станції створено перший державний виноградний розсадник як результат тривалої науково-дослідної роботи Василя Єгоровича щодо боротьби із філоксерою²¹.

Проте наслідки більшовицького перевороту, а саме – надання першості «політичній надійності» над професіоналізмом – далися взнаки. Молодий фахівець, спеціаліст з інтенсивних культур Овідіопольського району Рикова Є. В., пише скаргу в партійні органи, на те, що В. Є. Таїров ввів на станції жорстокі деспотичні порядки,

примушує співробітників до різних робіт як у себе вдома²². Василь Єгорович ввічливо та змістовно відповідає на всі скарги і ситуація на станції нормалізується²³, але ненадовго – триває робота комісії, влаштовуються «чистки» і викриття. Наприкінці 1926 р. діяльність В. Є. Таїрова піддалася ревізії, його заслуги було поставлено під сумнів, він був знятий з роботи, а Станція у 1927 р. з ініціативи деяких її працівників на честь Жовтневих урочистостей отримала ім'я «більш видатного як політичного так і наукового діяча К. А. Тімірязєва»²⁴.

Лише у 1936 р. після чисельних запитів від закордонної наукової спільноти та від місцевих виноградарів і виноробів постановою партійних органів і Наркомзему України з В. Є. Таїрова були зняті всі звинувачення як надумані і безпідставні. Інституту було повернуто ім'я В. Є. Таїрова, і він був відновлений на роботі. Але після подій, що відбулися Василь Єгорович відвідав інститут свого імені, та на роботу не повернувся – вже не було достатньо сил і здоров'я для звичної інтенсивної роботи, як і не було бажання працювати з людьми, які вимагали по відношенню до нього репресивних заходів. Він залишався в редколегії збірника наукових праць інституту, був зарахований до штату як консультант з питань виноградарства та виноробства²⁵.

23 квітня 1938 р. В. Є. Таїров пішов з життя й був похований на 2-му міському кладовищі м. Одеса.

Впродовж своєї бурхливої наукової діяльності вчений опублікував близько 500 статей і доповідей. Особливо слід відзначити його участь у виданні відомого енциклопедичного словника Брокгауза і Ефрона, в якому Василь Єгорович вів розділ виноградарства і виноробства, а також участь вченого у всесвітньо відомій 7-томній «ампелографії», в якій він описав найважливіші сорти винограду, що вирощуються у всіх виноградарських районах Російської імперії.

Наукові напрямки, започатковані В. Є. Таїровим, є актуальними і зараз, та розвиваються на основі біо- та ДНК-технологій, фізіології, біохімії, агроєкології, агрохімії та молекулярної генетики винограду.

²⁰ Барш З. Г. Винодельческая станция русских виноградарей и виноделов в Одессе. *Ежегодник Главного управления землеустройства и земледелия по Департаменту земледелия за 1910 г.* Петербург : тип. В. О. Киришбаума, 1911. Год 4. С. 63-76.

²¹ Гернет В. А. За двадцать лет (1905–1924). Центральная научно-опытная винодельческая станция имени В. Е. Таирова и главнейшие результаты её работ. *Сборник, посвященный В. Е. Таирову в ознаменование 40-летия его деятельности.* Одесса : Одесполиграф, 1925. 91 с.

²² Державний архів Одеської області. Ф. 53. Оп. 1. Спр. 126. Арк. 329.

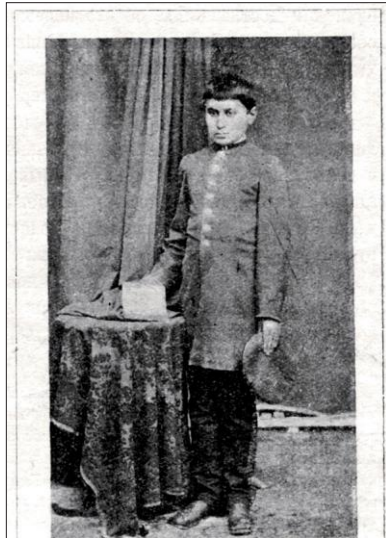
²³ Державний архів Одеської області. Ф. 53. Оп. 1. Спр. 126. Арк. 331.

²⁴ Державний архів Одеської області. Ф. Р-969. Оп. 8. Спр. 86. Арк. 75.

²⁵ Архів ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» НААН. Спр. 363. Арк. 1.

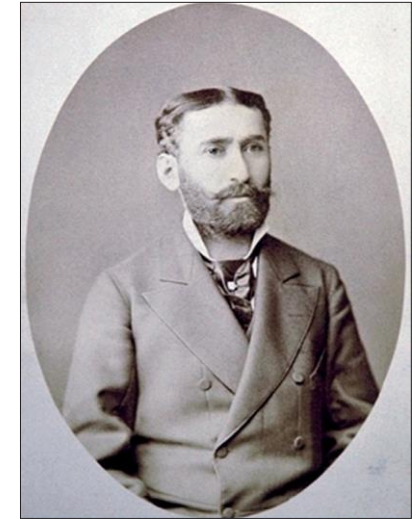
В. Е. ТАИРОВ по окончании курса
основного отделения Тифлисского
реального училища (1878 г.).

В. Е. ТАИРОВ в 1-м классе
Эриванской классической
прогимназии (1872 г.).

*Софія Іванівна Ісраєлова,
мати В. Є. Таїрова*

*Олександр Микитич Таїрян,
двоюрідний брат В. Є. Таїрова*

*В.Є. Таїров – випускник Петровської
академії землеробства і лісівництва,
1884 р.*

В. Е. Таировъ.
Редакторъ ВѢСТНИКА ВИНОВОДЪЛІЯ, Консультантъ
Министерства Земледѣлія и Госуд. Имущ.

*В. Є. Таїров у родинному колі, м. Каракліс, Вірменія, 1930 р.
Праворуч від В. Є. Таїрова – брат Артем, зліва – племінник Аршак,
син брата Соломона*

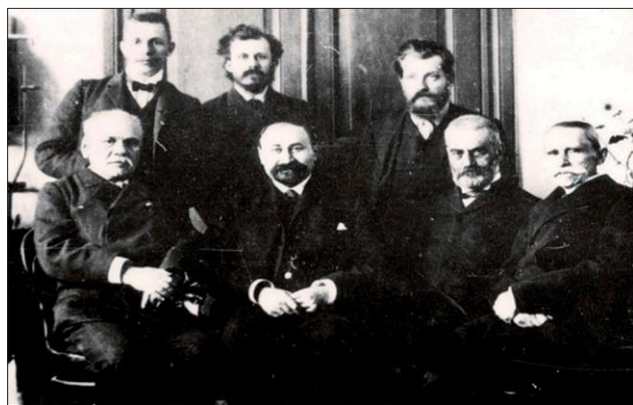

Е. Маєрова

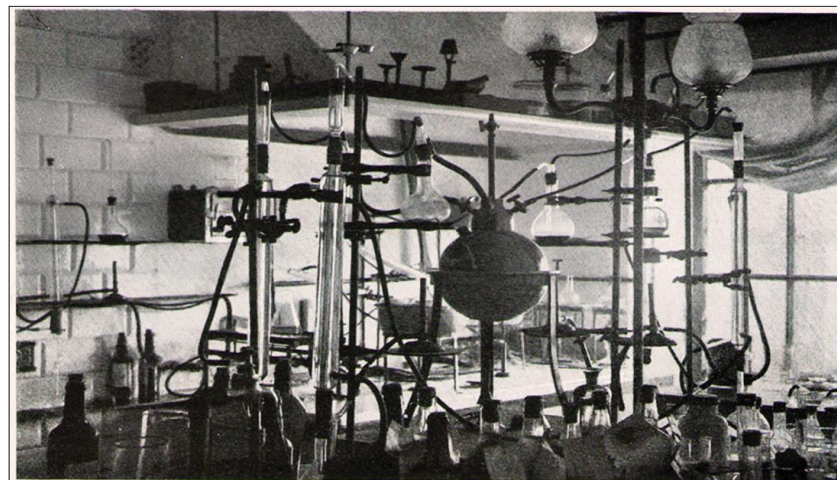
Дружина Євгенія Миколаївна
Таїрова (Шелленберг)

В. Є. Таїров, 1930 р.

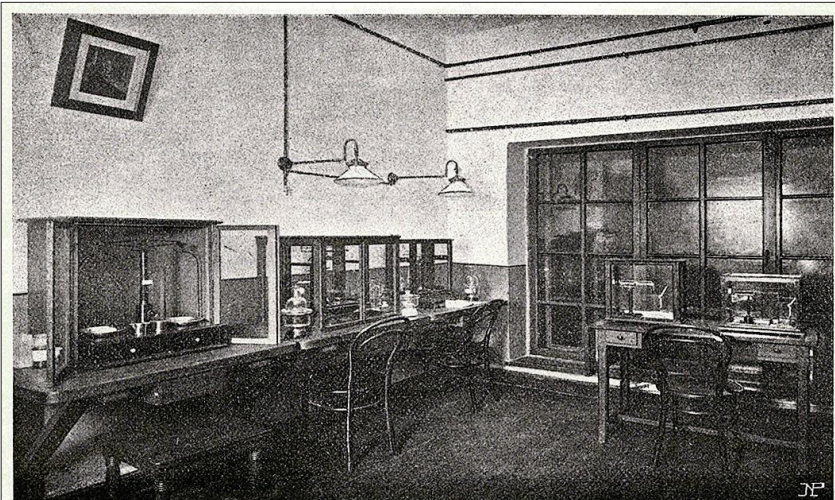
Комітет Виноробної станції, 1905 р. В першому ряду, зліва направо:
проф. В. М. Петрієв, В. Є. Таїров, проф. П. Г. Меліков, С. Н. Сомов.
У другому ряду, зліва направо:
хімік М. М. Погорецький, винороб Н. К. Могілянський, В. О. Гернет

Винодільческая станція руских виноградарей и винодльовъ въ Одессѣ.
Химическая лабораторія.

Винодільческая станція руских виноградарей и винодльовъ въ Одессѣ.
Дрожжевая лабораторія.

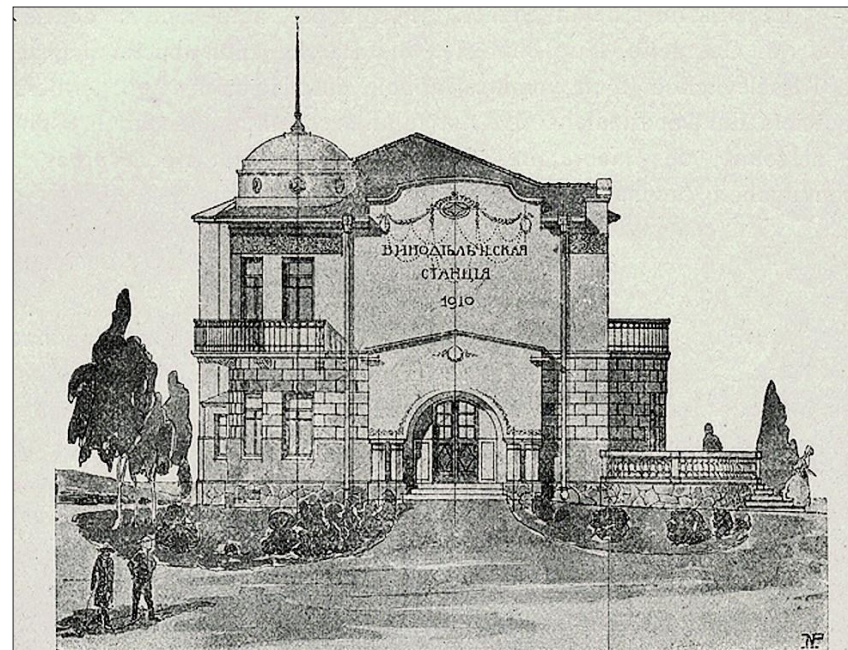

Laboratoire de chimie.—Chemisches Laboratorium.

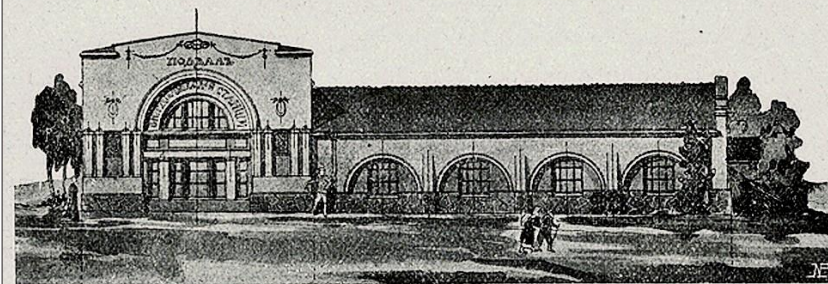

Laboratoire de la fermentation.—Hefereinzucht-Laboratorium.

Хімічна та дріжджова лабораторії станції

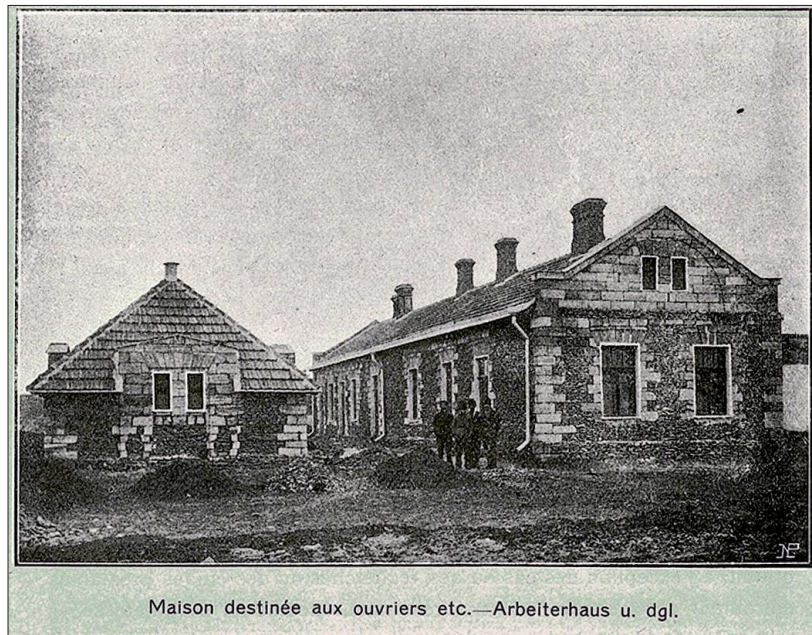

Projet de l'établissement principal de la Station.— Entwurf für das Hauptgebäude der Station.

Projet des caves.— Entwurf für die Kellereien.

Проект будівлі станції та винного підвалу, безкоштовно розроблений інженером С. В. Пановим

Будівництво головної будівлі станції руських виноградарів і виноробів, 1909 р.

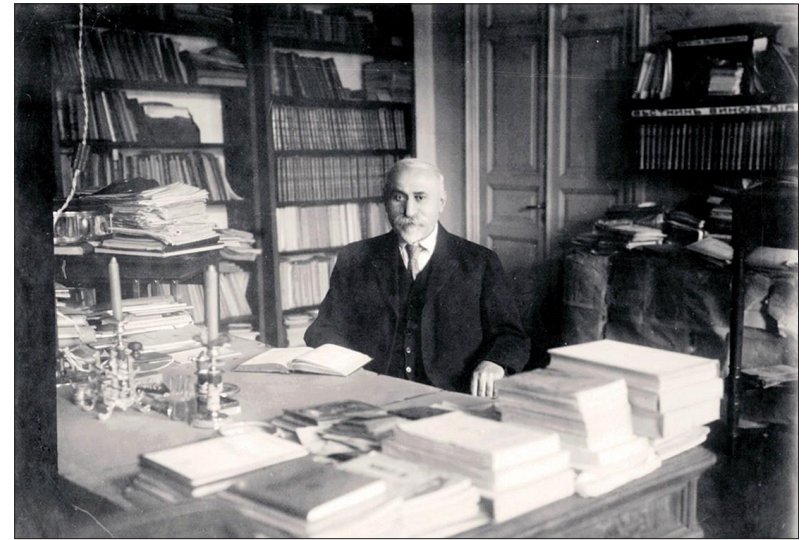
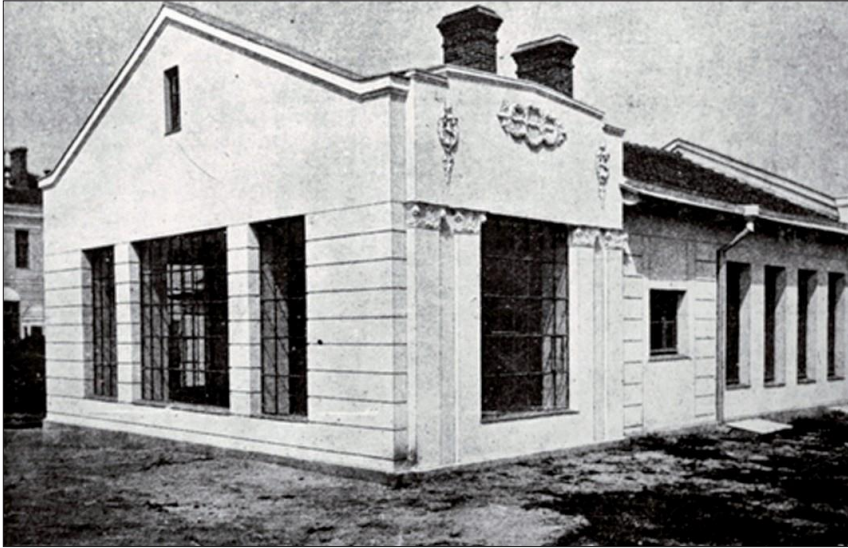

*Центральна будівля
Виноробної станції, 1912 р.*

СООРУЖЕНО
 НА СРЕДСТВА
 ПРАВИТЕЛЬСТВЕННЫХЪ,
 УДѢЛЬНЫХЪ, ЗЕМСКИХЪ,
 ГОРОДСКИХЪ И ДРУГИХЪ
 ОБЩЕСТВЕННЫХЪ УЧРЕ-
 ЖДЕНІЙ И ЧАСТНЫХЪ ЛЮДИ
 НА ЗЕМЛѢ,
 ПРИНЕСЕННОЙ ВЪ ДАРЪ
 Н. Э. ДУХНОВСКОЙ
 И
 А. М. ПОГОРЪЛЬСКИМЪ,
 ПОСИЛЬНЫМИ ЗАБОТАМИ
 В. Е. ТАИРОВА
 ВЪ 1910—1912 Г. Г.

Закладка перших дослідних ділянок виноградників, 1910 р.

*В. С. Тайров за робочим столом у Виноробній стації
руських виноградарів і виноробів, 1925 р.*

Щеплювальна майстерня та винний підвал Станції, 1912 р.

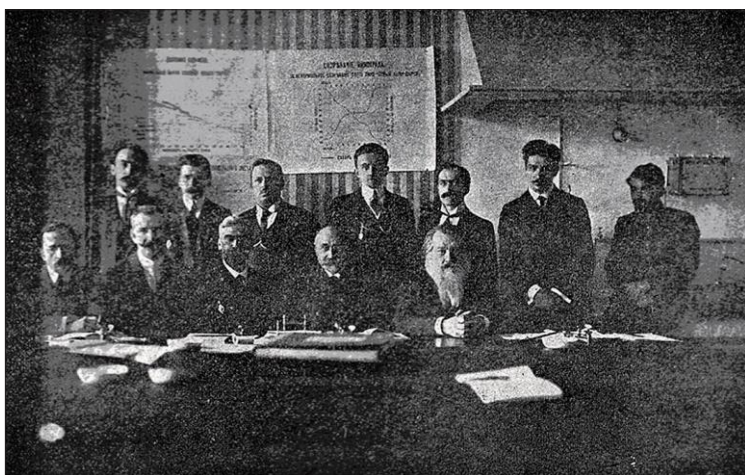
Завідуючий В. О. Гернет та співробітники Станції, 1926 р.

Виступ В. Є. Таїрова на відкритті пам'ятника Г. Фоексу, Монпель'є. Франція, 1913 р.

Інститут імені В. Є. Таїрова, 1965 р.

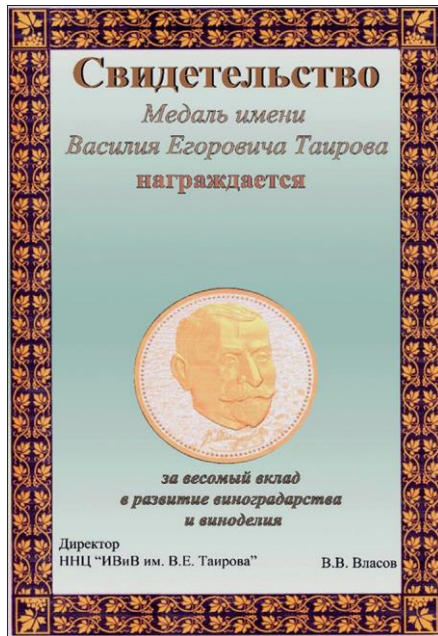

Група членів Народи щодо встановлення обов'язкових методів дослідження виноградного вина.

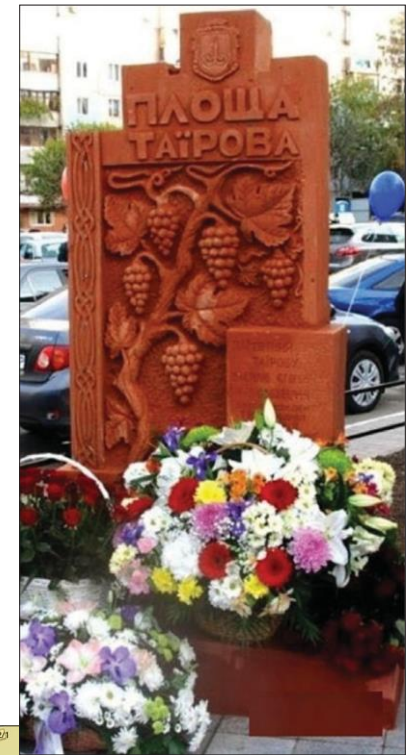
Сидять (зліва направо): М. М. Простосердов, Е. Я. Зарін, А. М. Фролов-Багреєв, В. Є. Таїров, В. О. Гернет; стоять (зліва направо) В. Д. Богатський, Л. В. Сергєєв, С. С. Філатов, Н. В. Палладін, О. І. Голубков, В. С. Маматаєв, І. М. Русєєв

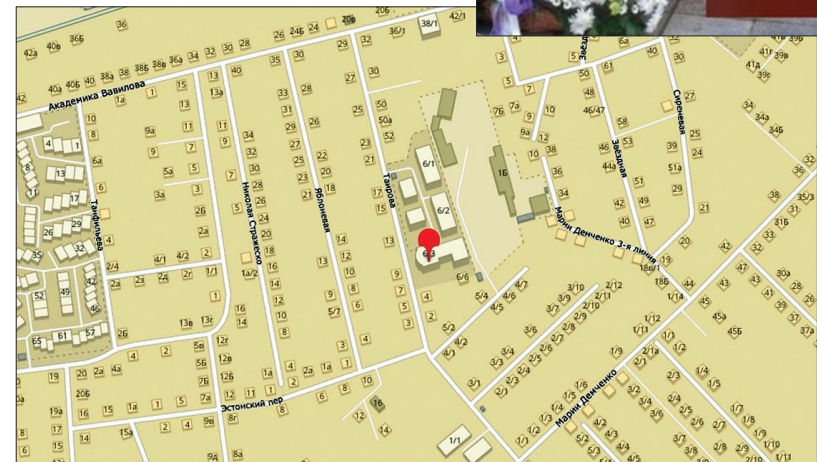
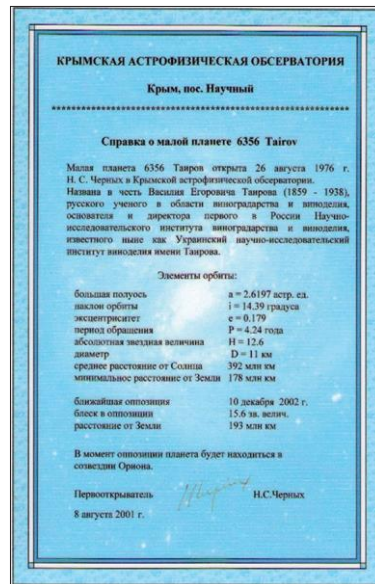
Національний науковий центр «Інститут виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова», 2019 р.

Медаль
імені В. Є. Таїрова

Відкриття пам'ятної стели
на честь В. Є. Таїрова
на площі Таїрова в м. Одесі
відбулося 2 листопада 2017 р.

Назву площі Таїрова та вулиці Таїрова присвоєно
згідно з рішенням Одеської міської ради №5336-V від 22.01.2010 р.

РОЗДІЛ III
ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ
ПРОФЕСОРА В. Є. ТАЙРОВА*

1. *Карикатуры и мелкие юмористические заметки / В. Е. Таиров // Стрекоза : [еженед. худ.-юмор. журн.]. – 1880. – № 18.

1881

2. *Карикатуры и мелкие юмористические заметки (Начало) / В. Е. Таиров // Стрекоза : [еженед. худ.-юмор. журн.]. – 1881. – № 35.

3. *Карикатуры и мелкие юмористические заметки (Окончание) / В. Е. Таиров // Стрекоза : [еженед. худ.-юмор. журн.]. – 1881. – № 45.

1884

4. *Карикатуры и мелкие юмористические заметки (Начало) / В. Е. Таиров // Стрекоза : [еженед. худ.-юмор. журн.]. – 1884. – № 33.

5. *Карикатуры и мелкие юмористические заметки (Окончание) / В. Е. Таиров // Стрекоза : [еженед. худ.-юмор. журн.]. – 1884. – № 35.

6. *Производство древесной уксусной кислоты в заводах Брасовского имения : [канд. дис.] / В. Е. Таиров // Изв. Петров. земледел. и лес. акад. – М., 1884. – Вып. 3.

1885

7. *Виноделие в Венгрии / В. Е. Таиров // Тр. Кавказ. о-ва сел. хоз-ва. – Тифлис, 1885. – № 11.

1886

8. *Съезд немецких виноградарей и виноделов в Рюдесгейме / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1886. – № 52.

9. *Учебные заведения по виноделию за границей (Начало) / В. Е. Таиров // Тр. Кавказ. о-ва сел. хоз-ва. – Тифлис, 1886. – № 7–8.

10. *Учебные заведения по виноделию за границей (Окончание) / В. Е. Таиров // Тр. Кавказ. о-ва сел. хоз-ва. – Тифлис, 1886. – № 9–10.

11. *Zur Statistic des Weinbaues in Russland [Статистика виноградарства в России] / V. Tairov // Weinbau und Weinhandel. – [Mainz], 1886. – № 48.

1887

12. *Гейзенгеймская переносная плодосушилка / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 38.

13. *К вопросу о мерах против филлоксеры в России (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 15.

14. *К вопросу о мерах против филлоксеры в России (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 18.

15. *Как сделать вино годным к экспорту / В. Е. Таиров // Тр. Кавказ. о-ва сел. хоз-ва. – Тифлис, 1887. – № 9–10.

16. *Новые болезни виноградной лозы во Франции / В. Е. Таиров // Тр. Кавказ. о-ва сел. хоз-ва. – Тифлис, 1887. – № 9–10.

17. *Новый способ воспитания рислинга / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 12.

18. *Предохранение вина от порчи / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 16.

19. *Съезд немецких виноградарей и виноделов в Рюдесгейме (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 6.

20. *Съезд немецких виноградарей и виноделов в Рюдесгейме (Продолжение) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 8.

21. *Съезд немецких виноградарей и виноделов в Рюдесгейме (Продолжение) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 11.

22. *Съезд немецких виноградарей и виноделов в Рюдесгейме (Продолжение) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 12.

23. *Съезд немецких виноградарей и виноделов в Рюдесгейме (Продолжение) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 14.

24. *Съезд немецких виноградарей и виноделов в Рюдесгейме (Продолжение) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 16.

25. *Съезд немецких виноградарей и виноделов в Рюдесгейме (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 17.

26. *3 ответа на вопросы / В. Е. Таиров (Начало) // Сел. хозяин. – 1887. – № 49.

27. *3 ответа на вопросы (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 52.

* У хронологічний покажчик включено опубліковані праці Тайрова Василя Єгоровича за 1880–1940 рр. У межах кожного року матеріали розміщено в алфавітному порядку в такій послідовності: книги; брошури; статті у збірниках та періодичних виданнях. Праці, не перевірені de visu, позначено *.

28. *Analysen einiger kaukasischen Weine [Аналіз деяких кавказьких вин] / V. Tairov // Zeitschrift für analytische Chemie. – [Wiesbaden], 1887. – Vol. 1.

29. *Einiges über den damaligen Stand der Weinbaufrage und die Weine im Kaukasus [Деякі проблеми розвитку виноградарства і виноробства на Кавказі] (Начало) / V. Tairov // Weinlaube. – [Wien], 1887. – № 38.

30. *Einiges über den damaligen Stand der Weinbaufrage und die Weine im Kaukasus [Деякі проблеми розвитку виноградарства і виноробства на Кавказі] (Продолжение) / V. Tairov // Weinlaube. – [Wien], 1887. – № 39.

31. *Einiges über den damaligen Stand der Weinbaufrage und die Weine im Kaukasus (Окончание) [Деякі проблеми розвитку виноградарства і виноробства на Кавказі] / V. Tairov // Weinbau und Weinhandel. – [Mainz], 1887. – № 53.

32. *Note sur la culture de la vigne et les vins du Caucase [Записки щодо вирощування винограду і вина на Кавказі] / V. Tairov // Progrès Agricole et Viticole. – [Montpellier], 1887. – № 39.

33. *Note sur la culture de la vigne et les vins du Caucase [Записки щодо вирощування винограду і вина на Кавказі] / V. Tairov // Annales de l'École Nationale d'Agriculture de Montpellier. – Montpellier, 1887. – Т. 3. – Р. 249–259.

34. *Peronospora viticola [Виноградная лоза] (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 39.

35. *Peronospora viticola [Виноградная лоза] (Продолжение) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 40.

36. *Peronospora viticola [Виноградная лоза] (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1887. – № 41.

37. Über den Weinbau und die Weine des Kaukasus [Виноградарство і виноробство на Кавказі] / V. Tairov // Weinbau und Weinhandel. – [Mainz], 1887. – № 5.

1888

38. Автоматическая доливка винных бочек / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 23. – С. 383.

39. Анализы некоторых кавказских вин / В. Е. Таиров // Сел. хоз-во и лесоводство. – 1888. – № 12. – С. 383–394.

40. *Вопросы по виноградарству на годичных съездах французских сельских хозяев / В. Е. Таиров // Рус. винодел. – 1888. – № 2.

41. Жюль-Эмиль Планшон : (некролог, 1-го апр. 1888 г.) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 32. – С. 529.

42. К вопросу о мерах против филлоксеры в России / В. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 18. – С. 298.

43. К вопросу о мерах против филлоксеры в России : (письмо в редакцию) / В. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 15. – С. 256.

44. Меры против болезней винограда на съезде французских виноградарей в Бордо (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 29. – С. 478–479.

45. Меры против болезней винограда на съезде французских виноградарей в Бордо (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 30. – С. 492.

46. Новости виноградарства, виноделия и виноторговли (Когда следует клеровать вино. – Необходимо ли отстаивание при переливках вина. – Вино из дрожжей и применение последних. – Приготовление бочек из бумаги. – Освобождение зараженных филлоксерой почв от поземельного налога. – Статистические данные о виноделии и виноторговле в некоторых иностранных государствах) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 17. – С. 288–289.

47. Новости виноградарства, виноделия и виноторговли (Приготовление вина к экспорту. – Обработка вина азотной кислотой и открытие её в вине. – Переливка молодого вина) / В. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 9. – С. 159–160.

48. Новости виноградарства, виноделия и виноторговли (Результат командировки г. Виала в Америку. – Работы г. Милляре по гибридизации виноградных лоз. – Производство вина и филлоксера во Франции. – О дубильных веществах в вине) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 24. – С. 401–402.

49. Новости виноградарства, виноделия и виноторговли (Шест для переноски винных бочек. – Новые обручи для бочек. – Приготовление сладких вин. – Употребление виноградных выжимок. – О клеровании вина) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 34. – С. 560–561.

50. *Новый французский закон об освобождении виноградников, пораженных филлоксерой, от поземельного налога / В. Е. Таиров // Рус. винодел. – 1888. – № 3.

51. О переливании вина / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 41. – С. 672.

52. Окуривание винных бочек серой / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 36. – С. 592.

53. *Положение виноделия во Франции в 1887 году / В. Е. Таиров // Рус. винодел. – 1888. – № 2.

54. Получение и применение фильтрованного воздуха в винных подвалах / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 26. – С. 430–431.

55. Предохранение вина от порчи / В. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 16. – С. 272–273.

56. Уничтожение плесени в винных подвалах / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1888. – № 44. – С. 719.

57. *Употребление азотной кислоты в погребном хозяйстве / В. Е. Таиров // Рус. винодел. – 1888. – № 2.

58. *Einiges über den damaligen Stand der Weinbaufrage und die Weine im Kaukasus [Деякі проблеми розвитку виноградарства і виноробства на Кавказі] / V. Tairov // Weibau und Weinhandel. – [Mainz], 1888. – № 1.

1889

59. К вопросу о мерах против филлоксеры в России / В. Е. Таиров. – М. : тип. М. Г. Волчанинова, 1889. – 32 с.

60. *Автоматический регулятор брожения красного винного суслу и доливатель винных бочек / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1889. – № 27.

61. Болезни винограда и их лечение / В. Е. Таиров // Вестн. садоводства, плодоводства и огородничества. – 1889. – № 6.

62. *Гидравлические шпунты для выведения из винных бочек угольной кислоты / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1889. – № 28.

63. *Грибные болезни виноградной лозы / В. Е. Таиров // Сел. хоз-во и лесоводство. – 1889. – № 1.

64. Из заграничной литературы по виноградарству / В. Е. Таиров // Сел. хоз-во и лесоводство. – 1889. – № 6.

65. *Из заграничной литературы по виноградарству и виноделию (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хоз-во и лесоводство. – 1889. – № 2.

66. *Из заграничной литературы по виноградарству и виноделию (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хоз-во и лесоводство. – 1889. – № 4.

67. К вопросу о мерах против филлоксеры в России (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1889. – № 2. – С. 154–160.

68. К вопросу о мерах против филлоксеры в России (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1889. – № 3. – С. 256–259.

69. К вопросу о мерах против филлоксеры в России (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1889. – № 6. – С. 524–529.

70. К вопросу о мерах против филлоксеры в России (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1889. – № 8. – С. 698–706.

71. К вопросу о мерах против филлоксеры в России (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1889. – № 11. – С. 954–962.

72. *К вопросу о мерах против филлоксеры в России (Окончание) / В. Е. Таиров // Рус. ведомости. – 1889. – № 160.

73. *Карикатуры и мелкие юмористические заметки / В. Е. Таиров // Стрекоза : [еженедел. худ.-юмор. журн.]. – 1889. – № 7.

74. *Классификация и экспертиза виноградных вин на выставках / В. Е. Таиров // Земледел. газета. – 1889. – № 21.

75. *Новости виноградарства, виноделия и виноторговли (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1889. – № 9.

76. *Новости виноградарства, виноделия и виноторговли (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1889. – № 21.

77. *О месте покупки снарядов против мильдью / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1889. – № 21.

78. [Рецензия] / В. Е. Таиров // Вестн. садоводства, плодоводства и огородничества. – 1889. – № 6. – Рец. на кн. : Виала П. Болезни винограда и их лечение. – Спб., 1988. – 20 с.

79. *Приготовление плодового вина (по Несслеру) / В. Е. Таиров // Сел. хоз-во и лесоводство. – 1889. – № 3.

80. Прогорклость вина / В. Е. Таиров // Земледел. газета. – 1889. – № 2. – С. 6.

81. *Рациональное виноделие и общество виноделов “Unitas” / В. Е. Таиров // Земледел. газета. – 1889. – № 15.

1890

82. Вымораживание вина / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1890. – № 51. – С. 862–863.

83. Грибные болезни винограда на Кавказе и необходимые меры борьбы / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1890. – № 30. – С. 510–511.

84. *Календарь и справочная книжка на 1889 год для виноградарей, виноделов и виноторговцев / В. Е. Таиров // Тр. Кавказ. о-ва сел. хоз-ва. – Тифлис, 1890. – № 1–2.

85. *Настоящее положение виноделия в России и меры к его поднятию / В. Е. Таиров // Труды VIII съезда русских естествоиспытателей и врачей. – Москва : тип. Демакова, 1890.

86. *Общий обзор учебных заведений по виноделию в Австрии / В. Е. Таиров // Труды Съезда русских деятелей по техническому и профессиональному образованию в России [1889–1890] / Имп. Рус. техн. о-во. – СПб., 1890.

87. *Общий обзор учебных заведений по виноделию в Австрии / В. Е. Таиров // Труды III отдельного съезда русских деятелей по технике и профессиональному образованию в России. – М. : тип. Владимирская, 1890.

88. *Определение алкоголя в вине / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1890. – № 8.

89. *Ответ на вопрос / В. Е. Таиров // Земледел. газета. – 1890. – № 6.

90. Современное состояние виноделия в России и меры к его поднятию и развитию / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1890. – № 15. – С. 252–254.

91. Филлоксера на Кавказе и поворот в мерах к её истреблению / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1890. – № 22. – С. 368–369.

92. *La viticulture de la Russie et ses progress [Виноградарство в Росіі та його розвиток] / V. Tairov // Vigne Americaine. – 1890. – № 4.

93. *Le phylloxera et les maladies cryptogamiques en Russie [Філоксера та грибні хвороби винограду в Росіі] / V. Tairov // Vigne Americaine. – 1890. – № 5.

1891

94. Библиографический указатель книг, брошюр и журнальных статей по виноградарству и виноделию напечатанных с 1755 по 1890 год включительно / В. Таиров ; Департамент Земледелия. – СПб. : типо-литогр. Винке, 1891. – 196 с.

95. *Два ответа на вопросы / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1891. – № 24.

96. Доливка винных бочек / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 10. – С. 150–151.

97. *Землистый вкус виноградных вин и средство избавиться от него / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1891. – № 7.

98. *Лечение виноградников, зараженных филлоксерою / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1891. – № 14–15.

99. Новый способ улучшения виноградных вин (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 16. – С. 249–250.

100. *Новый способ улучшений виноградных вин (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 24.

101. *О посадке винограда / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 13.

102. *Об измерении винных бочек / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 30.

103. *Об очистке вин / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 16.

104. *Обзор учебных заведений по виноделию в Австрии / В. Е. Таиров // Зап. Императ. рус. техн. о-ва. – 1891. – Вып. 1.

105. Опытные винодельческие станции / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 32. – С. 538.

106. Полезные советы виноделам (Обесцвечивание уксуса. Удаление запаха плесени. Фильтрование вина. Удаление дурного запаха вина. Обсыпка лоз серным цветом) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 37. – С. 621–622.

107. *Правда об американской виноградной лозе / В. Е. Таиров // Плодоводство. – 1891. – № 5–6.

108. Правда об американской виноградной лозе (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 18. – С. 279–285.

109. Правда об американской виноградной лозе (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 19. – С. 302–306.

110. Разведение виноградной лозы на песчаных почвах / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1891. – № 28. – С. 465–466.

111. *Ячменное вино / В. Е. Таиров // Вестн. рус. сел. хоз-ва. – 1891. – № 5.

112. *Le phylloxera dans le Caucase [Філоксера на Кавказі] / V. Tairov // Vigne Americaine. – 1891. – № 1.

1892

113. Виноградарство и виноделие в Эриванской губернии (Начало) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1892. – № 9. – С. 130–131.

114. Виноградарство и виноделие в Эриванской губернии (Окончание) / В. Е. Таиров // Сел. хозяин. – 1892. – № 10. – С. 146–148.

115. Виноградное вино. А) Состав и общие свойства / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1897. – Т. 6 (11) : Венцано – Винона. – С. 438–451.

116. Виноделие / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1892. – Т. 6 (11) : Венцано – Винона. – С. 458–466.

117. Галлизация / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1892. – Т. 7А (14) : Выговский – Гальбан. – С. 934–935.

118. Гидравлические шпунты / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 1. – С. 28–30.

119. Как следует обращаться с молодым вином / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 8. – С. 478–479.

120. Мутнение вина от холода / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 11. – С. 652–653.

121. Настоящее положение виноделия в России и меры к его поднятию и развитию / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 1. – С. 1–6.

122. Первый съезд русских виноделов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 4. – С. 195–196.

123. Правда академика Ковалевского об американской виноградной лозе / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 2. – С. 88–109.

124. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 5. – С. 305. – Реф. на кн. : Бертенсон В. А. Путевые заметки агронома / В. А. Бертенсон. – М. ; Одесса, 1892. – 63 с.

125. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 1. – С. 49–50. – Реф. на кн. : Кирхнер О. Болезни и повреждения наших сельскохозяйственных культурных растений : руководство к распознаванию их и к борьбе с ними для сел. хозяев, садоводов и прочих. Пер. с нем. / О. Кирхнер. – СПб. : типо-литогр. Шредера, 1891. – 632 с.

126. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 6. – С. 373–374. – Реф. на кн. : Лупанов В. Г. Виноградники Кишинева : очерк условий производства / В. Г. Лупанов. – Кишинев : изд. Кишинев. гор. упр., 1892. – 165 с.

127. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1892. – № 3. – С. 176. – Реф. на кн. : Barbut M. Agenda Vermorel viticole et agricole / M. Barbut. – Paris-Vonthpellier-Villefranche, 1892. – 301 p.

1893

128. *Виноградарство и виноделие в издании Департамента Земледелия и Сельской Промышленности Министерства Государственного Имущества, по случаю всемирной выставки в 1893 году в Чикаго / В. Е. Таиров // Сельское и лесное хозяйство России. – СПб., 1893.

129. Доливка винных бочек / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1893. – № 2. – С. 91–94.

130. Обложение виноградного вина акцизом / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1893. – № 6. – С. 323–326.

131. По поводу майских филлоксерных совещаний / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1893. – № 10. – С. 579–597.

132. Фальсификация вина в России / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1893. – № 2. – С. 67–72.

133. *A propos du phylloxera et des vignes americaines en Russie / V. Tairov // Vigne Americaine. – 1893. – № 11.

134. *Comment on ecrit l'histoire / V. Tairov // Vigne Americaine. – 1893. – № 4.

135. *Les vignes americaines en Russie / V. Tairov // Progres Agricole et Viticole. – 1893. – № 46.

136. *Nouvelles de Russie / V. Tairov // Vigne Americaine. – 1893. – № 4.

137. *Souscription au monument Planchon / V. Tairov // Vigne Americaine. – 1893. – № 5.

138. *Sur l'avenir de la viticulture franco-americaine / V. Tairov // Progres Agricole et Viticole. – 1893. – № 17.

139. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1893. – № 10. – С. 621–622. – Реф. на кн. : Viala P. Les maladies de la vigne / P. Viala. – Montpellier ; Paris, 1893. – 595 p.

1894

140. Барон Август Вильгельм Бабо (некролог, с портретом) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1894. – № 12. – С. 717–721.

141. *Главнейшие болезни виноградного вина и их лечение / В. Е. Таиров // Альманах русского сельского хозяина на 1895 год. – СПб. : тип. П. П. Сойкина, 1894.

142. Поставщики фальсификаторов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1894. – № 1. – С. 3–6.

143. Французы о профессоре Марионе / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1894. – № 2. – С. 67–70.

144. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1894. – № 1. – С. 45. – Реф. на кн. : Воинов Н. И. Краткое практическое виноградарство / Н. И. Воинов. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : изд-во А. Ф. Девриена, 1893. – 51 с., 19 рис.

1895

145. Как нам бороться с филлоксерою и как обеспечить будущность нашего виноградарства / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1895. – № 6. – С. 323–327.

146. По поводу циркуляра г. Министра Земледелия филлоксерным комитетам / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1895. – № 10. – С. 579–586.

147. Разведение винограда на песках / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1895. – № 5. – С. 261–264.

148. Русская печать о винограде и вине / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1895. – № 12. – С. 720–727.

149. Филлоксера в России и борьба с нею : циркуляр г. Министра Земледелия филлоксерным комитетам ; распорядительная комиссия Одесского филлоксерного комитета в роли законодателя / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1895. – № 10. – С. 612–616.

1896

150. Землистый вкус вина / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1896. – № 12. – С. 734–735.

151. Лакрима Кристи / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 17 (33) : Култагой – Лёд. – С. 265–266.

152. Латур / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 17 (33) : Култагой – Лёд. – С. 387.

153. Лафит / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 17 (33) : Култагой – Лёд. – С. 402–403.

154. Леовиль / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 17А (34) : Ледье – Лопарев. – С. 556.

155. Ликерное вино / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 17А (34) : Ледье – Лопарев. – С. 676.

156. Лиссабонское / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 17А (34) : Ледье – Лопарев. – С. 740.

157. Люнель / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 18 (35) : Лопари – Малолетние преступники. – С. 249.

158. Мадера / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 18 (35) : Лопари – Малолетние преступники. – С. 341–342.

159. Малага / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 18 (35) : Лопари – Малолетние преступники. – С. 458.

160. Мальвазия / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 18А (36) : Малолетство – Мейшагола. – С. 496.

161. Марго / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 18А (36) : Малолетство – Мейшагола. – С. 608.

162. Марсала / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 18А (36) : Малолетство – Мейшагола. – С. 681.

163. Медок / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1896. – Т. 18А (36) : Малолетство – Мейшагола. – С. 902.

164. «Не пейте, сэр» / В. Е. Таиров // Всемирная иллюстрация. – 1896. – № 1456 (12 дек.). – С. 684.

165. Памяти Виктора Пюлья : (некролог с портретом) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1896. – № 12. – С. 725–728.

166. Филлоксерная смета и подход против печати / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1896. – № 11. – С. 643–650.

167. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1896. – № 2. – С. 97–98. – Реф. на кн. : Бертенсон В. А. По югу России / В. А. Бертенсон. – СПб., 1896. – Вып. 2. – 27 с.

1897

168. Мускат / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1897. – Т. 20 (39) : Московский Университет – Наказания исправительные. – С. 224.

169. Пастеризация виноградного вина / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-

литогр. И. А. Ефрона, 1897. – Т. 22А (44) : Оуэн – Патент о поединках. – С. 934–937.

170. Русская печать о винограде и вине / В. Е. Таиров (Начало) // Вестн. виноделия. – 1897. – № 8. – С. 487–491.

171. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1897. – № 10. – С. 627–628.

172. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1897. – № 12. – С. 740–741.

1898

173. Амурский виноград / В. Е. Таиров, Н. М. Зеленецкий, А. Милларде [и др.]. – Одесса : изд. ред. журн. «Вестн. виноделия», 1989. – 37 с.

174. *Борьба с филлоксерою во Франции в 1895–1897 гг. / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1898. – № 12. – С. 730–731.

175. Педро-Хименес / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 23 (45) : Патенты на изобретения – Петропавловский. – С. 90.

176. Переливка вина / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 23 (45) : Патенты на изобретения – Петропавловский. – С. 225.

177. Петю / В. Е. Таиров Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 23 (45) : Патенты на изобретения – Петропавловский. – С. 444–445.

178. Пикет / В. Е. Таиров Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 23 А (46) : Петропавловский – Поватажное. – С. 585.

179. Пино / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 23 А (46) : Петропавловский – Поватажное. – С. 625.

180. Плодовое вино / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 23 А (46) : Петропавловский – Поватажное. – С. 898–899.

181. Погребное хозяйство / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 24 (47) : Повелительное наклонение – Полярные координаты. – С. 42.

182. Пороки вина / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 24А (48) : Полярные сияния – Прая. – С. 579.

183. Портвейн / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 24А (48) : Полярные сияния – Прая. – С. 599–600.

184. Предисловие [к статье «Амурский виноград»] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1898. – № 11. – С. 643–646.

185. Прогорклость вина / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 25 (49) : Праяга – Просрочка отпуска. – С. 345.

186. Проклейка вина / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : типо-литогр. И. А. Ефрона, 1898. – Т. 25 (49) : Праяга – Просрочка отпуска. – С. 383.

187. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1898. – № 2. – С. 94–97.

188. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1898. – № 8. – С. 490–494.

189. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1898. – № 10. – С. 605–608.

190. Способы борьбы с майским жуком / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1897. – № 1. – С. 14–18.

191. Существует ли блэк-рот на Кавказе / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1898. – № 3. – С. 143–147.

1899

192. Как восстановить виноградник? Предисловие / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 5. – С. 279–280.

193. Как обеспечить будущее русского виноградарства / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 4. – С. 195–205.

194. Как организовать филлоксерное дело в Бессарабии? / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 1. – С. 3–5.

195. Общественное мнение о фальсификации вина и питательных продуктов (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 11. – С. 648–649.

196. Общественное мнение о фальсификации вина и питательных продуктов (Продолжение) / В. Е. Таиров, Ц. Жатон // Вестн. виноделия. – 1899. – № 12. – С. 714–717.

197. Помогите! / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 11. – С. 707–710.

198. Ратафия / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 26 (51) : Рабочая книжка – Резолюция. – С. 360.

199. Редерер / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 26 (51) : Рабочая книжка – Резолюция. – С. 468.

200. Рейнвейн / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 26А (52) : Резонанс и резонаторы – Роза ди-Тиволи. – С. 492–493.

201. Ривезальт / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 26А (52) : Резонанс и резонаторы – Роза ди-Тиволи. – С. 678.

202. Рипария / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 26А (52) : Резонанс и резонаторы – Роза ди-Тиволи. – С. 801–802.

203. Рислинг / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 26А (52) : Резонанс и резонаторы – Роза ди-Тиволи. – С. 805.

204. Ром / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 27 (53) : Розавен – Репа. – С. 87.

205. Ротундифолия / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 27 (53) : Розавен – Репа. – С. 163.

206. Рулендер / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 27 (53) : Розавен – Репа. – С. 255.

207. Рупестрис / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 27 (53) : Розавен – Репа. – С. 292.

208. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 2. – С. 90–101.

209. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 4. – С. 229–232.

210. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 6. – С. 357–360.

211. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 8. – С. 473–481.

212. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 10. – С. 620–623.

213. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1899. – № 12. – С. 741–746.

214. Рустер / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело, бывшее Брокгауз-Ефрон», 1899. – Т. 27 (53) : Розавен – Репа. – С. 365.

215. Фальсификация питательных продуктов и борьба с нею / В. Е. Таиров, В. В. Морковников, Н. А. Бунге // Вестн. виноделия. – 1899. – № 5. – С. 259–271.

1900

216. Из заграничных впечатлений / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1900. – № 12. – С. 775–790.

217. О праве на беспатентную торговлю виноградным вином / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1900. – № 1. – С. 14–18.

218. Общественное мнение о фальсификации вина и питательных продуктов (Продолжение, см. «Вестник виноделия» 1899 г. №№ 11–12) / В. Е. Таиров, А. А. Перротте // Вестн. виноделия. – 1900. – № 1. – С. 9–13.

219. Общественное мнение о фальсификации вина и питательных продуктов (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1900. – № 2. – С. 107.

220. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1900. – № 2. – С. 108–110.

221. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1900. – № 4. – С. 238–242.

222. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1900. – № 6. – С. 375–377.

223. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1900. – № 10. – С. 653–655.

224. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия.* – 1900. – № 12. – С. 827–830.

225. Санторинское / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 28А (56) : Саварни – Сахарон. – С. 365.

226. Саперави / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 28А (56) : Саварни – Сахарон. – С. 378.

227. Сент-Эмильон / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 29А (58) : Семь озёр – Симфония. – С. 551.

228. Сен-Жульен / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 29А (58) : Семь озёр – Симфония. – С. 556.

229. Серсиаль / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 29А (58) : Семь озёр – Симфония. – С. 706.

230. Силлери / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 29А (58) : Семь озёр – Симфония. – С. 874.

231. Сильванер / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 29А (58) : Семь озёр – Симфония. – С. 887.

232. Совиньон / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 30А (60) : Слюз – София Палеолог. – С. 671.

233. Соломенное вино / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 30А (60) : Слюз – София Палеолог. – С. 809.

234. Солонис / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 30А (60) : Слюз – София Палеолог. – С. 812.

235. Сотерн / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1900. – Т. 30А (60) : Слюз – София Палеолог. – С. 940.

1901

236. Анализы некоторых кавказских вин / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия.* – 1901. – № 12. – С. 777–784.

237. О винном кризисе в России и мерах к его устранению / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия.* – 1901. – № 6. – С. 323–332.

238. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия.* – 1901. – № 2. – С. 100–103.

239. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия.* – 1901. – № 4. – С. 231–235.

240. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия.* – 1901. – № 6. – С. 356–361.

241. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия.* – 1901. – № 8. – С. 506–507.

242. Русская печать о винограде и вине / В. Е. Таиров (Окончание) // *Вестн. виноделия.* – 1901. – № 10. – С. 642–646.

243. Русская печать о проекте закона о фальсификации пищевых продуктов / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия.* – 1901. – № 12. – С. 909–955.

244. Сусло виноградное / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1901. – Т. 32 (63) : Судоходные сборы – Таицы. – С. 122.

245. Сусломер / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1901. – Т. 32 (63) : Судоходные сборы – Таицы. – С. 124.

246. Тенериф / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1901. – Т. 32А (64) : Тай – Термиты. – С. 869.

247. Тентурье / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1901. – Т. 32А (64) : Тай – Термиты. – С. 875.

248. Тизанот / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1901. – Т. 33 (65) : Термические ощущения – Томбази. – С. 167.

249. Тинто / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело»,

Брокгауз-Ефрон, 1901. – Т. 33 (65) : Термические ощущения – Томбази. – С. 203.

250. Токайское / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва «Изд. дело», Брокгауз-Ефрон, 1901. – Т. 33 (65) : Термические ощущения – Томбази. – С. 412.

251. Фальсификация питательных продуктов и борьба с нею / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1901. – № 5. – С. 259–265.

252. *Le Congrès International de viticulture et la presse russe [Международный Конгресс по виноградарству в русской прессе] / V. Tairov // Bulletin de la Societe des Viticulteurs de France et d'Ampelographie. – Paris, 1901. – № 2.

1902

253. Русская печать о проекте закона о фальсификации пищевых продуктов / В. Е. Таиров. – Одесса : изд-во «Вестн. виноделия», 1902. – 64 с.

254. Автоматический клапан для бочек с броющим сушлом / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 9. – С. 543–544.

255. Быть или не быть винодельческой станции? / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 12. – С. 711–715.

256. Ещё о московском съезде виноградарей и виноделов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 9. – С. 528–538.

257. Московский съезд виноградарей и виноделов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 5. – С. 259–277.

258. Об упорядочении производства и продажи церковного вина / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 2. – С. 67–69.

259. Отзывы русской повременной печати / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 5. – С. 304–319.

260. Первые шаги Московского комитета виноградарства и виноделия / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 10. – С. 583–585.

261. Русская печать о проекте закона о фальсификации пищевых продуктов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 11. – С. 681–693.

262. Симферопольский съезд виноградарей и виноделов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1902. – № 1. – С. 3–9.

263. Фаланкина / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1902. – Т. 35 (69) : Усинский пограничный округ – Фенел. – С. 261.

264. Финь-Шампань / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1902. – Т. 36 (71) : Финляндия – Франкония. – С. 29.

265. Фосфотаж / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1902. – Т. 36 (71) : Финляндия – Франкония. – С. 390.

266. Фронтиньян / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1902. – Т. 36А (72) : Франконская династия – Хаки. – С. 816.

267. Фуэнкарал / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1902. – Т. 36А (72) : Франконская династия – Хаки. – С. 923.

268. *Les droits de douane sur les vins étrangers en Russie [Щодо правил ввезення закордонних вин в Росію] / V. Tairov // Bulletin de la Societe des Viticulteurs de France et d'Ampelographie. – Paris. – 1902. – № 5.

269. *Les droits de douane sur les vins étrangers en Russie [Щодо правил ввезення закордонних вин в Росію] / V. Tairov // Feuille Vinicole de la Gironde. – Bordeaux, 1902. – № 15.

270. *Les droits de douane sur les vins étrangers en Russie [Щодо правил ввезення закордонних вин в Росію] / V. Tairov // Revue de Viticulture. – Paris, 1902. – № 428.

271. *Lettre de Russie [Лист з Росії] / V. Tairov // Feuille Vinicole de la Gironde. – Bordeaux, 1902. – № 20.

272. *Положение кооперации по виноградарству и виноделию в России / пер. с фр. В. Е. Таиров. – Пер. кн. : Berget A. La Cooperation dans la viticulture Europeenne / A. Berget. – Lille, 1902.

1903

273. Главнейшие способы улучшения суслу и вина / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1903. – № 2. – С. 67–68.

274. Обзор иностранной литературы по виноградарству и виноделию (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1903. – № 1. – С. 27–32.

275. Обзор иностранной литературы по виноградарству и виноделию (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1903. – № 3. – С. 177–181.

276. Отзывы об обложении вина и московском комитете виноградарства / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1903. – № 2. – С. 95–97.

277. Открытое письмо «русскому виноделу князю Льву Голицыну» / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1903. – № 10. – С. 629–637.

278. Повременная печать о «Проекте закона о вине» и о делах виноделия / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия*. – 1903. – № 12. – С. 854–862.

279. Херес / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 37 (73) : Хаким – Ходоров. – С. 157–158.

280. Церковное вино / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 38 (75) : Цензурный комитет – Человек. – С. 74.

281. Цымлянское вино / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 38 (75) : Цензурный комитет – Человек. – С. 309.

282. Чапа / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 38 (75) : Цензурный комитет – Человек. – С. 388.

283. Чауш / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 38 (75) : Цензурный комитет – Человек. – С. 445.

284. Чебер / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 38 (75) : Цензурный комитет – Человек. – С. 448.

285. Шабли / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39 (77) : Чугуев – Шен. – С. 85.

286. Шаколи / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39 (77) : Чугуев – Шен. – С. 101.

287. Шамберген / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39 (77) : Чугуев – Шен. – С. 122.

288. Шамболь / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39 (77) : Чугуев – Шен. – С. 122.

289. Шампанское вино / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39 (77) : Чугуев – Шен. – С. 135–136.

290. Шапталлизация / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39 (77) : Чугуев – Шен. – С. 169.

291. Шасла / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39 (77) : Чугуев – Шен. – С. 194.

292. Шеелизация / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39 (77) : Чугуев – Шен. – С. 368.

293. Шиньи / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39А (78) : Шенье – Шуйский монастырь. – С. 583.

294. Ширазское вино / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1903. – Т. 39А (78) : Шенье – Шуйский монастырь. – С. 588–589.

1904

295. Первая винодельческая станция в России / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия*. – 1904. – № 12. – С. 794–798.

То же : Отд. отд. – Одесса : ред. журн. «Вестн. виноделия». 1904. – 7 с.

296. Предохранитель воздушных прививок / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия*. – 1904. – № 11. – С. 688–689.

297. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия*. – 1904. – № 2. – С. 105–107.

298. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия*. – 1904. – № 6. – С. 367–370.

299. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия*. – 1904. – № 10. – С. 625–626.

300. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // *Вестн. виноделия*. – 1904. – № 12. – С. 781–783.

301. Энология / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1904. – Т. 40А (80) : Электровозбудительная сила – Эрготин. – С. 852.

302. Энохимия / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1904. – Т. 40А (80) : Электровозбудительная сила – Эрготин. – С. 852.

303. Эноцианин / В. Е. Таиров // *Энциклопедический словарь* / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1904. – Т. 40А (80) : Электровозбудительная сила – Эрготин. – С. 853.

304. Эрбах / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1904. – Т. 40А (80) : Электровозбудительная сила – Эрготин. – С. 949.

305. Эрмитаж / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1904. – Т. 41 (81) : Эрдан – Яйценошение. – С. 39.

1905

306. *Амурский виноград / сост. В. Е. Таиров, Н. М. Зеленецкий, М. Р. Гете [и др.]. – Одесса, 1905.

Составителями также являются : А. Е. Саломон, С. И. Хлебников

307. Вино вяленое / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1904. – Доп. т. 1 (1) : Аа – Вяхирь. – С. 423–424.

308. Вино искусственное / В. Е. Таиров // Энциклопедический словарь / изд. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. – СПб. : тип. Акционер. о-ва Брокгауз-Ефрон, 1904. – Доп. т. 1 (1) : Аа – Вяхирь. – С. 424.

309. Мысли о восстановлении и развитии русского виноградарства; роль и нужды Винодельческой Станции / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1905. – № 12. – С. 719–724.

310. Памяти Юлиуса Несслера / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1905. – № 11. – С. 666–668.

311. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1905. – № 10. – С. 623–628.

312. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1905. – № 12. – С. 770–773.

313. Холера и вино / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1905. – № 10. – С. 603–605.

1906

314. Отчёт винодельческой станции русских виноградарей и виноделов за 1905 год / сост. В. Е. Таиров, В. А. Гернет, Н. М. Погорецкий, Н. К. Могилянский. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1906. – 102 с.

* * *

315. К вопросу о выборе посадочного материала для филлоксероустойчивого виноградника / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1906. – № 1. – С. 1–48.

316. Комитет Министров о торговле вином / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1906. – № 8. – С. 460–461.

317. Обзор иностранной литературы по виноградарству и виноделию / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1906. – № 1. – С. 42–48.

318. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1906. – № 2. – С. 110–115.

319. Русская печать о винограде и вине (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1906. – № 6. – С. 359–563.

320. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1906. – № 8. – С. 485–487.

1907

321. Общее собрание учредителей Винодельческой станции / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1907. – № 11. – С. 543–546.

322. Памяти А. И. Базарова (с портретом) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1907. – № 12. – С. 597–600.

323. По поводу одного законопроекта о фальсификации пищевых продуктов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1907. – № 1. – С. 3–8.

324. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1907. – № 1. – С. 28–30.

325. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1907. – № 6. – С. 304–306.

326. Сопровождение деятелей по восполнению виноградарству и виноделию / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1907. – № 10. – С. 488–491.

327. Санкт-Петербургская фруктовая, чайная и винная биржа / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1907. – № 12. – С. 637–638.

1908

328. Отчёт Винодельческой станции русских виноградарей и виноделов за 1906–1907 годы / сост. : В. Е. Таиров, В. А. Гернет, Э. Бишккопф, Н. М. Погорецкий. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1908. – 108 с.

* * *

329. Новое дело / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1908. – № 3. – С. 115–117.

330. Памяти Е. Н. Таировой / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1908. – № 12. – С. 683–690.

1909

331. Справочная книжка Винодельческой станции русских виноградарей и виноделов / В. Е. Таиров. – 1-е изд. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1909. – 100 с.

* * *

332. Имперское общество сельского хозяйства южной России и винодельческая станция / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1909. – № 12. – С. 752–755.

333. История винодельческого кризиса во Франции и волнения 1907 году / В. Е. Таиров, Е. Н. Герздорф // Вестн. виноделия. – 1909. – № 10. – С. 579–580.

334. Русское виноградарство в 1908 году (общие вопросы) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1909. – № 3. – С. 131–132.

335. Русская печать о винограде и вине / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1909. – № 11. – С. 681–683.

336. Щедрый дар (к 5-летию станции подарок вдовы доктора А. Т. Духновского Натальи Эммануиловны и подполковника артиллерии Алексея Михайловича Погорельского) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1909. – № 12. – С. 711–718.

337. *La viticulture dans le gouvernement d'Erivan [Виноградарство в Эривани] / V. Tairov // Revue de Viticulture. – Paris, 1909. – Т. 30.

1910

338. Русское виноградарство в 1908 году : стат.-экон. сведения по материалам, полученным от хозяев / сост. В. Е. Таиров. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1910. – Год 1. – 202 с.

339. Русское виноградарство в 1909 году : стат.-экон. сведения по материалам, полученным от хозяев / сост. В. Е. Таиров. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1910. – Год 2. – 202 с.

* * *

340. Благополучен ли Крым в филлоксерном отношении / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1910. – № 2. – С. 100–101.

341. Винодельческая станция и отношение к ней правительства и общества / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1910. – № 12. – С. 715–725.

342. Лекции по вопросам виноградарства и виноделия на Одесской выставке 1910 г. / В. Е. Таиров, А. М. Фролов-Багреев // Вестн. виноделия. – 1910. – № 9. – С. 515–518.

343. Международные конгрессы по борьбе с фальсификацией пищевых продуктов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1910. – № 5. – С. 259–270.

344. Описание (с красочными прил.) некоторых русских сортов винограда / В. Е. Таиров // Ampelographie : traite general de viticulture / publiee sous la Direction de P. Viala, V. Vermorel. – Paris, 1901–1910.

Т. 3 : Masson et Cie, editeurs Khardji [Массон и С-т., создатели Харджи]. – 1904. – Р. 236–239.

Т. 6 : Saperavi et Mtsvani [Саперави и Мцвани]. – 1907. – Р. 233–237.

Т. 7 : Liste des différentes variétés [Перечень разных сортов]. – 1908. – Р. 331–336.

345. Страничка из деятельности Одесского Комитета виноградарства / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1910. – № 5. – С. 613–621.

346. Съезд виноделов в Одессе / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1910. – № 9. – С. 755–760.

1911

347. Отчёт Винодельческой станции за 1908–1909 гг. / сост. В. Е. Таиров, В. А. Гернет, А. А. Ячевский [и др.] ; под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. под фирму «Вестн. виноделия», 1911. – 210 с.

348. Русское виноградарство в 1910 году : стат.-экон. сведения по материалам, полученным от хозяев / сост. В. Е. Таиров. – Одесса : тип. под фирму «Вестн. виноделия», 1911. – Год 3. – 218 с.

349. Справочная книжка Винодельческой станции русских виноградарей и виноделов / сост. В. Е. Таиров. – 2-е изд. исправ. и знач. доп. – Одесса : тип. под фирму «Вестн. виноделия», 1911. – 158 с.

* * *

350. К вопросу о фальсификации вина в Бессарабии / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1911. – № 11. – С. 648–651.

351. Одесская выставка и экспертиза вин / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1911. – № 12. – С. 707–728.

352. По виноторговым делам / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1911. – № 6. – С. 353–357.

353. Предисловие / В. Е. Таиров // Краткое наставление к разведению филлоксероустойчивых виноградников в юго-западном районе России / сост. А. П. Эйсмонт ; Г. У.З.и З. Деп. земледелия. – Одесса, 1911. – С. 3–5. (35 с., ил.)

354. Русская печать о винограде и вине (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1911. – № 11. – С. 672–679.

355. Русская печать о винограде и вине (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1911. – № 12. – С. 738–742.

356. Русское виноградарство в 1910 году (Общие вопросы) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1911. – № 4. – С. 195.

357. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1911. – № 1. – С. 31–32. – Реф. на кн. : Борткевич И. А. Пески, борьба с ними, как главной причиной засух в южно-русских степях / И. А. Борткевич. – [Одесса : тип. А. Хакаловского, 1910. – 56 с., 2 л. карт., граф. : ил.].

358. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1911. – № 1. – С. 30–31. – Реф. на кн. : Ячевский А. А. Болезни растений : [фитопатология] / А. А. Ячевский. – [СПб., 1908. – 288 с. : рис. : табл.].

1912

359. Русское виноградарство в 1911 году : стат.-эконом. сведения по материалам, полученным от хозяев / сост. В. Е. Таиров. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1912. – Год 4. – 233 с.

* * *

360. Волнение виноградарей в Шампани / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 11. – С. 659–660.

361. Всероссийский съезд для обсуждения нужд виноделия и торговли вином и пивом / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 5. – С. 287–292.

362. Краткий отчет о деятельности Станции за 1911 год / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 5. – С. 295–301.

363. Общественная самодеятельность в отношении винодельческой станции / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 12. – С. 723–730.

364. Пластическое изображение давки винограда в Шлейерском винном музее / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 12. – С. 744–745.

365. По делам виноделия : I. Совещание по вопросу о сдабривании вина спиртом ; II. О правах евреев по торговле вином (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 6. – С. 339–350.

366. По делам виноделия : I. Совещание по вопросу о сдабривании вина спиртом ; II. О правах евреев по торговле вином (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 11. – С. 677–681.

367. Русское виноградарство в 1911 году. Общие вопросы / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 3. – С. 131–132.

368. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 12. – С. 776–777. – Реф. на кн. : Симиренко Л. П. Крымское промышленное плодоводство / Л. П. Симиренко. – [М., 1912. – Т. 1. – 742 с.].

1913

369. Русское виноградарство в 1912 году : стат.-экон. сведения по материалам, полученным от хозяев / сост. В. Е. Таиров, А. Афанасьев. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1913. – Год 5. – 212 с.

* * *

370. О правах евреев по торговле вином / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 4. – С. 235–236.

371. Обзор иностранной литературы по виноградарству и виноделию / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 12. – С. 743–746.

372. Памяти Штала / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 10. – С. 579–581.

373. Памятник Густаву Фоксу / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 12. – С. 713–720.

374. Размеры бутылок, обращающихся в виноторговле / В. А. Гернет, В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 12. – С. 720–727.

375. Русская печать о винограде и вине / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 9. – С. 552–557.

376. Русское виноградарство в 1912 году (Общие вопросы) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 6. – С. 323–326.

377. Центральный склад – выставка виноградно-винодельческого инвентаря / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 11. – С. 643–644.

378. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1913. – № 11. – С. 680–681. – Реф. на кн. : Барберон Г. А. Виноградарство / Г. А. Барберон. – [СПб. : Гл. упр. уделов, 1912. – Т. 1. – 612 с.].

379. [Реферат] / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1912. – № 12. – С. 776–777. – Реф. на кн. : Симиренко Л. П. Крымское промышленное плодоводство / Л. П. Симиренко. – [М. : типо-лит. т-ва И. Н. Кушнерев и К^о, 1912. – Т. 1. – 746 с., 82 л. ил. : ил.].

1914

380. Краткие сведения по виноградарству и виноделию в России : прилож. к «Карте виноградников Российской империи» / сост. В. Е. Таиров. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1914. – 55 с.

381. *Отчёт о деятельности винодельческой станции за 1913 год / сост. В. Е. Таиров. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1914.

382. Русское виноградарство в 1913 году : стат.-экон. сведения по материалам, полученным от хозяев / сост. В. Е. Таиров, А. Афанасьев. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1914. – Год 6. – 260 с.

* * *

383. Алкоголизм и значение виноградного вина в борьбе с ним / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 9–11. – С. 476–489.

384. Вино французским солдатам / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 12. – С. 655–659.

385. Виноградное вино в армии и флоте / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 9–11. – С. 519–524.

386. Виноградное вино и алкоголизм / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 12. – С. 595–611.

387. Влияние виноградного вина на человеческий организм / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 9–11. – С. 489–498.

388. Дайте глоток вина раненному! / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 9–11. – С. 467–469.

389. Зарубежные отголоски о борьбе с пьянством в России / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 12. – С. 538–541.

390. Правительство, общество и печать о виноградном вине в связи с алкоголизмом / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 12. – С. 615–643.

391. Русское виноградарство в 1913 году : общие вопросы / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 6. – С. 323–324.

392. Через Новороссийск на Дон / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1914. – № 2. – С. 67–71.

1915

393. Виноградное вино и алкоголизм / В. Е. Таиров. – Одесса : изд. Департамента Земледелия, 1915. – 24 с.

394. Руководство к исследованию виноградного вина / [сост. В. Е. Таиров и др.]. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1915. – 420 с.

395. Русское виноградарство в 1914 году : стат.-экон. сведения по материалам, полученным от хозяев / сост. В. Е. Таиров. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1915. – Год 7. – 157 с.

* * *

396. Алкоголизм, трезвость и спиртные напитки (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1915. – № 3–4. – С. 148–169.

397. Алкоголизм, трезвость и спиртные напитки (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1915. – № 5–6. – С. 251–259.

398. Алкоголизм, трезвость и спиртные напитки (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1915. – № 7–8. – С. 338–347.

399. Алкоголизм, трезвость и спиртные напитки (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1915. – № 9–10. – С. 438–453.

400. Из полемики по вопросу об алкоголизме, в связи с потреблением виноградного вина / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1915. – № 1–2. – С. 3–21.

401. Краткий очерк 10-летия винодельческой станции русских виноградарей и виноделов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1915. – № 5–6. – С. 198–202.

402. Назидательные результаты трезвости при свободном обращении виноградного вина / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1915. – № 3–4. – С. 147–148.

403. Четверть вековые толки о школах виноградарства на Кавказе / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1915. – № 5–6. – С. 195–196.

1916

404. Алкоголизм и виноградное вино / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1916. – № 7–8. – С. 277–289.

405. Борьба с пьянством на Руси или с успехами русского виноделия? / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1916. – № 1–2. – С. 11–18.

406. За и против виноградного вина / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1916. – № 5–6. – С. 224–235.

407. Музей и библиотека винодельческой станции русских виноградарей и виноделов / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1916. – № 1–2. – С. 3–5.

408. О законодательном предложении 78-и членов Государственной Думы об утверждении трезвости / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1916. – № 3–4. – С. 91–96.

409. Памяти Е. И. Сараджевой (с портр.) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1916. – № 9–10. – С. 339–342.

410. Первый выпуск на Высших курсах виноградарства и виноделия в Одессе : речь / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1916. – № 1–2. – С. 6–7.

411. По поводу двух брошюр в защиту виноградного вина / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1916. – № 1–2. – С. 25–33.

1917

412. Второй выпуск на Высших курсах виноградарства и виноделия в Одессе : речь / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1917. – № 1–2. – С. 20–22.

413. О съездах Союза по виноградарству и виноделию / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1917. – № 9–10. – С. 275–295.

414. Обзор иностранной литературы по фитопатологии и виноградарству-виноделию / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1917. – № 5–6. – С. 163–165.

415. Памяти А. С. Ермолова (с портретом) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1917. – № 1–2. – С. 3–10.

416. Слово и дело в вопросах трезвости / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1917. – № 3–4. – С. 86–90.

417. Современное положение виноградарства и виноделия в России и их значение в экономической и государственной жизни страны / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия. – 1917. – № 7–8. – С. 211–221.

1919

418. Армения в поэтических произведениях / В. Е. Таиров. – Одесса : тип. под фирму «Вестн. виноделия», 1919. – Вып. 1–2. – 32 с.

419. Укрепление и использование песков в связи с культурой винограда / В. Е. Таиров // Известия Одесской винодельческой станции. – Одесса : тип. под фирму «Вестн. виноделия», 1919. – С. 31–34.

1922

420. Виноградарство и виноделие на Украине / В. Е. Таиров // Сіл. госп-во. – 1922. – № 1–2. – С. 35–41.

1923

421. Разводите виноград : он несёт благосостояние / В. Е. Таиров. – Одесса : изд. Одес. Сельскосоюза, 1923. – 12 с.

422. Укрепление и использование песков в связи с культурой винограда / В. Е. Таиров. – Одесса : изд-во Одес. губисполкома, 1923. – 40 с.

1926

423. Всесоюзное совещание по виноградарству и виноделию / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1926. – № 3. – С. 141–146.

424. К трудящимся в области виноградарства и виноделия в Союзе ССР / В. Е. Таиров, В. А. Гернет // Вестн. виноделия Украины. – 1926. – № 1. – С. 3–9.

425. Предисловие / В. Е. Таиров // Мельник С. А. Посадка винограда / С. А. Мельник ; Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова ; под ред. В. Е. Таирова, В. А. Гернета. – 2-е изд., испр. и доп. – Одесса : Одесполграф, 1926. – С. 3–4. – (Сер. «Б-ка виноградаря-винодела» ; № 2).

1927

426. Защита виноградарства от филлоксеры / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1927. – № 5. – С. 259–276.

427. Крым под ударами землетрясения / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1927. – № 12. – С. 783–786.

428. Крымское землетрясение и виноградарство / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1927. – № 10. – С. 627–629.

429. Подписка на восстановление пострадавших от землетрясения / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1927. – № 12. – С. 715–722.

430. Пропаганда виноградного вина и борьба с алкоголизмом (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1927. – № 11. – С. 649–658.

431. Пропаганда виноградного вина и борьба с алкоголизмом (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1927. – № 12. – С. 715–722.

432. 30-летняя деятельность Н. Ф. Маринченко / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1927. – № 5. – С. 419–422.

1928

433. Памяти Виктора Вермореля / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1928. – № 2. – С. 75–76.

434. Подписка на восстановление пострадавших от землетрясения Магарачской энохимической лаборатории и Крымюжстазра / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1928. – № 1. – С. 59–60.

1929

435. Второе Всесоюзное совещание в Тифлисе / И. В. Васильев, В. Е. Крелич, В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1929. – № 3. – С. 131–138.

436. Жив виноградный Курилка / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия СССР. – 1929. – № 3. – С. 179–190.

437. К весенней кампании в поле и на винограднике / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1929. – № 4. – С. 222–227.

438. Могильщик в виноградарстве / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1929. – № 9. – С. 499–515.

439. Об организации Советов работников по виноградарству и виноделию / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1929. – № 4. – С. 21–24.

440. От редакции / И. Н. Рутберг, В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1929. – № 1. – С. 3–4.

441. Памяти В. А. Гернета / В. Е. Таиров // Вестн. виноделия Украины. – 1929. – № 2. – С. 67–74.

442. *Проблема культуры винограда за её северной границей в СССР / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1929. – № 9, 10, 11, 12.

443. Пути и задачи Вестника виноделия / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1929. – № 1. – С. 5–9.

1930

444. Лечение грибных болезней винограда / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1930. – № 3. – С. 201–213.

445. Необходимо спасти коллекции старых вин СССР / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1930. – № 8–9. – С. 563–567.

446. Рационализация виноградарства и виноделия СССР требует срочного устройства складов машин и орудий / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1930. – № 10. – С. 643–646.

447. Эволюционное новоселье Черноморского техникума (в Анапе) / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства. – 1930. – № 12. – С. 803–808.

1931

448. Венок на могилу Г. И. Гоголь-Яновского / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства. – 1931. – № 3. – С. 191–194.

449. О приготовлении консервированного и газированного виноградного сока / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноградарства СССР. – 1931. – № 5. – С. 367–369.

450. Об организации Советов работников по виноградарству и виноделию / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноградарства СССР. – 1931. – № 4. – С. 246–249.

451. Приготовление чучхелы / В. Е. Таиров / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства. – 1931. – № 3. – С. 215–216.

452. Проблема культуры винограда за её северной границей в СССР (Начало) / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноградарства СССР. – 1931. – № 9–10. – С. 598–606.

453. Проблема культуры винограда за её северной границей в СССР (Продолжение) / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноградарства СССР. – 1931. – № 11. – С. 664–673.

454. Проблема культуры винограда за её северной границей в СССР (Окончание) / В. Е. Таиров // Вестн. виноградарства, виноделия и виноградарства СССР. – 1931. – № 12. – С. 773–737.

1933

455. Борьба с вредителями сельскохозяйственных растений в связи с применением усовершенствований механизации и авиации / В. Е. Таиров // Сб. статей по виноградарству и техн. переработке винограда. – 1933. – № 1. – С. 64–75.

1934

456. Справочный словарь по виноградарству и переработке винограда / В. Е. Таиров. – Ленинград ; М. : Сельхозгиз, 1934. – 518 с.

1936

457. Пески в связи с культурой винограда / В. Е. Таиров. – Х. ; К. : Держколгоспвидав УРСР, 1936. – 60 с. : ил.

458. Проблема культуры винограда в северных зонах СССР / В. Е. Таиров. – К. ; Полтава : Держколгоспвидав УРСР, 1936. – 64 с.

* * *

459. Культура винограда – на высокий уровень / В. Е. Таиров // Хаталаборатория. – 1936. – № 8. – С. 44–45.

1940

460. Словарь-справочник по виноградарству и переработке винограда / В. Е. Таиров. – 2-е изд., пересмотр. и доп. – М. : Сельхозгиз, 1940. – 524 с.

ПУБЛІКАЦІЇ В ГАЗЕТАХ

461. [Статья] / В. Е. Таиров // Мшак²⁶. – 1879. – № 128.
 462. [8 сенок и заметок] / В. Е. Таиров // Моск. листок²⁷. – 1881. – № 37, 41, 57, 64, 70, 71, 122.
 463. [24 корреспонденции и мелкие заметки] / В. Е. Таиров // Рус. ведомости²⁸. – 1881. – № 47, 76, 80, 81, 96, 101, 106, 113, 114, 123, 124, 134, 173, 181, 221, 227, 236, 248, 272, 274, 278, 296, 297, 310.
 464. [Статья] / В. Е. Таиров // Псак²⁹. – 1881. – № 15, 32.
 465. [3 корреспонденции и мелкие заметки] / В. Е. Таиров // Рус. газета³⁰. – 1881. – № 171, 176, 181.
 466. [19 корреспонденций и мелких заметок] / В. Е. Таиров // Рус. ведомости. – 1882. – № 17, 43, 60, 84, 100, 101, 103, 171, 175, 187, 188, 237, 238, 250, 255, 271, 292, 334, 347.
 467. [15 сенок, корреспонденций и мелких заметок] / В. Е. Таиров // Моск. газета³¹. – 1882. – № 10, 13, 30, 36, 37, 44, 46, 47, 48, 51, 60, 64, 74, 148, 153.
 468. [Статья] / В. Е. Таиров // Мегу Гайастани³². – 1882. – № 7.
 469. [Статья] / В. Е. Таиров // Псак. – 1882. – № 2, 7.
 470. [6 сенок и корреспонденций] / В. Е. Таиров // Моск. листок. – 1882. – № 16, 97, 235, 240, 245, 313.
 471. Виноделие в Венгрии / В. Е. Таиров // Рус. ведомости. – 1883. – № 32.
 472. К вопросу о мерах против филлоксеры в России / В. Е. Таиров // Рус. ведомости. – 1883. – № 160.
 473. Филлоксерное совещание в Тифлисе / В. Е. Таиров // Рус. ведомости. – 1883. – № 283.
 474. [14 корреспонденций и мелкие заметки] / В. Е. Таиров // Рус. ведомости. – 1883. – № 3, 7, 12, 26, 39, 46, 55, 77, 176, 234, 244, 266, 286, 350.
 475. [9 корреспонденций и мелких заметок] / В. Е. Таиров // Рус. ведомости. – 1884. – № 33, 35, 41, 42, 88, 228, 244, 245, 255.

²⁶ «Мшак» (робочий) – щоденна вірменська газета, що видається в Тифлісі.

²⁷ «Московский листок» – щоденна газета, яка виходила в 1881–1918 роках; одне з перших видань у Росії, орієнтованих на масову аудиторію.

²⁸ «Русские ведомости» (рус. дорев. «Рускія Вѣдомости») – російська суспільно-політична газета, яка виходила у Москві з 1863 по березень 1918 року.

²⁹ «Псак» (вінок) – щотижнева вірменська газета, яка виходила в Єревані.

³⁰ «Русская газета» – газета, що видавалася в Російській імперії у Москві з 1877 по 1881 рік.

³¹ «Московская газета» – політична і учено-літературна газета, що виходила у Москві в 1866–1867 роках, спочатку 3 рази на місяць, з 1867 року – 3 рази на тиждень.

³² «Мегу Гайастани» (бджола Вірменії) – 3-денна вірменська газета, що видається у Тифлісі.

476. Корреспонденция / В. Е. Таиров // Новости дня³³. – 1884. – № 341.
 477. Корреспонденция / В. Е. Таиров // Рус. курьер³⁴. – 1884. – № 313.
 478. Виноделие в Закатальском округе / В. Е. Таиров // Земледел. газ.³⁵. – 1890. – № 51.
 479. Нужды нашего виноделия / В. Е. Таиров // Новое обозрение³⁶. – Тифлис, 1890. – № 2268.
 480. Цинамзгваровская сельскохозяйственная школа / В. Е. Таиров // Земледел. газ. – 1890. – № 47.
 481. Новые враги виноградной лозы / В. Е. Таиров // Земледел. газ. – 1891. – № 1.
 482. Филлоксерист sans gene / В. Е. Таиров // Одес. листок³⁷. – 1896. – № 78.
 483. В защиту американской лозы / В. Е. Таиров // С.-Петерб. ведомости³⁸. – 1898. – № 147.
 484. Письмо в редакцию (по поводу письма князя Л. С. Голицина в «Московских Ведомостях» «О фальсификации виноградного вина») / В. Е. Таиров // С.-Петерб. ведомости. – 1898. – № 9694.
 485. В интересах народного здоровья / В. Е. Таиров // Одес. новости³⁹. – 1900. – № 5136.
 486. В интересах охранения народного здоровья / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1900. – № 233.
 487. К вопросу об извозном промысле / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1901. – № 170.
 488. Обывательские печали / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1901. – № 151.
 489. В интересах народного здоровья / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1902. – № 133.

³³ «Новости дня» – щоденна суспільно-політична і літературна газета, яка виходила у Москві в 1883–1906 роках.

³⁴ «Русский курьер» – щоденна газета, яка виходила у Москві з 26 червня 1879 року по 17 вересня 1889 року і в 1891 році.

³⁵ «Земледельческая газета» – російська газета, видавалася в 1834–1905 і 1913–1917 роках у Петербурзі.

³⁶ «Новое обозрение» – щоденна політична, громадська та літературна газета, яка виходила у Тифлісі в 1884–1906 роках.

³⁷ «Одесский листок» – популярна газета ліберального напрямку, що виходила російською мовою у місті Одеса (Російська імперія) з 30 листопада 1880 до лютого 1920 року.

³⁸ «Санкт-Петербургские ведомости» (до 1728 року «Вѣдомости», з 1728 по 1914 рік – «С.-Петербургскія Вѣдомости», з 1914 по 1924 рік – «Петроградскія Вѣдомости» / «Петроградские Ведомости», з 1924 по 1991 рік – «Ленинградская правда») – щоденна суспільно-політична газета Санкт-Петербурга.

³⁹ «Одесские новости» – щоденна літературна, комерційна і довідкова газета. Виходила російською мовою в Одесі (Російська імперія) з 1884 по лютий 1920 року (за винятком періодів більшовицького режиму у місті).

490. Письмо в редакцию (по поводу Винодельческой станции) / В. Е. Таиров // Юж. обозрение⁴⁰. – 1902. – № 1792.
491. Открытое письмо «русскому виноделу князю Льву Голицыну» / В. Е. Таиров // Одес. новости. – 1903. – № 5943.
492. Письмо в редакцию (Об издании Вестника Виноделия) / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1906. – 23 февр.
493. Открытое письмо Главному врачебному инспектору (по поводу совещания о фальсификации пищевых продуктов) / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1907. – № 279.
494. Открытое письмо деятелям по восполнению виноградарству и виноделию / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1907. – 8 сент.
495. Холера и виноградное вино / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1907. – № 212.
496. Вниманию санитарного надзора : письмо в редакцию / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1913. – № 315.
497. Ещё об артезианской воде Винодельческой станции : (письмо в редакцию) / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1913. – № 180.
498. К кладбищенскому вопросу в Одессе (Начало) / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1913. – № 163.
499. К кладбищенскому вопросу в Одессе (Окончание) / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1913. – № 189.
500. По поводу артезианской воды на Винодельческой станции : (письмо в редакцию) / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1913. – № 164.
501. Последнее слово г. Синцову (По поводу артезианской воды на Винодельческой станции : письмо в редакцию) / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1913. – № 185.
502. Виноградное вино и алкоголизм : письмо в редакцию / В. Е. Таиров // Одес. новости. – 1914. – № 9571.
503. Ещё о виноградном вине и алкоголизме / В. Е. Таиров // Одес. новости. – 1915. – № 9586.
504. Ещё о спекуляции в бумажной торговле : письмо в редакцию / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1915. – 18 дек.
505. О спекуляции в торговле вообще и бумажной в частности : письмо в редакцию / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1915. – 6 дек.
506. Столетие песни «Священный Союз народов» (Памяти Беранже) / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1915. – № 258.
507. Об армянской красной книге / В. Е. Таиров // Армян. вестн.⁴¹. – 1917. – № 14.
508. По поводу одного несчастного случая / В. Е. Таиров // Одес. листок. – 1917. – 15 янв.

⁴⁰ «Южное обозрение» – щоденна політична, наукова, літературна, торгово-промислова і фінансова газета. Виходила в Одесі з грудня 1896 по 1906 рік.

⁴¹ «Армянский вестник» – газета російською мовою, друкувалася в Одесі.

1. **Вестник** виноделия : ежемес. ил. журн. / гл. ред. В. Е. Таиров. – Одесса, 1892–1917.
2. **Барберон Г. А.** Орошение и удобрение виноградников / Г. А. Барберон ; под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1909. – 92 с., табл., ил. – (Сер. «Б-ка «Вестн. виноделия» ; № 10).
3. **Барберон Г. А.** Посадка винограда / Г. А. Барберон ; под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1909. – 52 с., ил. – (Сер. «Б-ка «Вестн. виноделия» ; № 1). – Библиогр. : С. 51.
4. **Кипен А. А.** Прививка винограда / А. А. Кипен ; под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1909. – 46 с., ил. – (Сер. Б-ка «Вестн. виноделия» ; № 2).
5. **Гернет В. А.** Анализ вина / В. А. Гернет ; под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1910. – 63 с., 1 л. портр., ил. – (Сер. Б-ка «Вестн. виноделия» ; № 5).
6. **Кипен А. А.** Обрезка винограда / А. А. Кипен ; под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1910. – 48 с., ил. – (Сер. Б-ка «Вестн. виноделия» ; № 6).
7. **Отчёт** Винодельческой станции за 1908–1909 гг. / сост. В. Е. Таиров, В. А. Гернет, А. А. Ячевский [и др.] ; под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1911. – 210 с.
8. **Силантьева А. А.** Виноградные листовертки / А. А. Силантьева ; под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. Е. И. Фесенко, 1911. – 44 с., 1 л. ил., табл. – (Сер. Б-ка «Вестн. виноделия» ; № 12).
9. **Отчёт** по сооружению научно-опытных учреждений Винодельческой станции на Сухом лимане, вблизи города Одессы / под ред. В. Е. Таирова. – Одесса : тип. под фирмою «Вестн. виноделия», 1912. – 56 с.
10. **Вестник** виноделия Украины : ежемес. ил. журн. / редкол. : В. Е. Таиров (отв. ред.), В. А. Гернет, В. В. Цыганко. – Одесса, 1926–1931.
11. **Мельник С. А.** Посадка винограда / С. А. Мельник ; Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова ; под ред. В. Е. Таирова, В. А. Гернета. – 2-е изд., испр. и доп. – Одесса : Одесполиграф, 1926. – 40 с., ил. – (Сер. «Б-ка виноградаря-винодела» ; № 2).
12. **Вестник** виноградарства, виноделия и виноторговли СССР : ежемес. ил. журн. / редкол. : В. Е. Таиров (отв. ред.), А. А. Сковно, И. Н. Криворучков. – Одесса, 1929–1931.

ЛІТЕРАТУРА ПРО ЖИТТЯ ТА ДЯЛЬНІСТЬ

В. Є. ТАІРОВА

1. **Адрес** виноградниковладельцев В. Е. Таирову // Вестн. виноделия. – 1903. – № 11. – С. 712–713.
2. **25-летие** научно-литературной и служебной деятельности В. Е. Таирова (с портретом) // Вестн. виноделия. – 1910. – № 11. – С. 644–655.
3. **30-летие** научно-литературной и служебно-общественной деятельности В. Е. Таирова (с портретом) // Вестн. виноделия. – 1914. – № 12. – С. 659–662.
4. **Редакция** по поводу 25-летия Вестника виноделия (с портретом В. Е. Таирова) // Вестн. виноделия. – 1916. – № 11–12. – С. 423–428.
5. **Гернет В. А.** Фонд имени В. Е. Таирова / В. А. Гернет // Вестн. виноделия. – 1916. – № 9–10. – С. 342–348.
6. **Гернет В. А.** Василий Егорович Таиров / В. А. Гернет // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – С. VIII–XXXV.
7. **Гернет В. А.** За двадцать лет (1905–1924). Центральная научно-опытная винодельческая станция имени В. Е. Таирова и главнейшие результаты её работ : сб., посвящ. В. Е. Таирову в ознаменование 40-летия его деятельности / В. А. Гернет. – Одесса : Одесполиграф, 1925. – 91 с.
В розділі «Кратка історія виникнення і розвитку Виноробної станції» викладено роботу В. Є. Таїрова про відкриття станції. Цю роботу В. Є. Таїров цілком виніс на своїх плечах, перш ніж вдалося зібрати достатньо коштів для відкриття станції. Робота станції описана до 1917 року. – С. 15–23.
8. **Кипен А. А.** Без заглавия... / А. А. Кипен // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – 561 с.
Професор О. О. Кіппен звертається до В. Є. Таїрова з привітаннями з нагоди ювілею та побажаннями плідної роботи. Протягом довгих років співпраці у «Віснику виноробства» вони виконували тяжку суспільну роботу, міцно тримаючись за руки. – С. 536–537.
9. **Кркелич В. И.** Как трудно быть всю жизнь одинаковым / В. И. Кркелич // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознамено-

вание 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – 561 с.

«В. Є. Таїров любив народну станцію, любив культуру і науку, любив народ, якому вірно і безкорисливо служив 40 років». – С. 527–528.

10. **Кротков А. А.** Правда о виноградном вине и его фальсификации : посвящ. неугомимому работнику и горячему защитнику рационального виноделия Василию Егоровичу Таирову / А. А. Кротков // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – С. 561 с. 526–527.

11. **Мержаниан А. С.** К характеристике винодельческих районов Союза Советских Социалистических Республик : по данным виноградо-винной статистики, организованной В. Е. Таировым / А. С. Мержаниан // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – 561 с.

Однією з видатних заслуг В. Є. Таїрова є довголіття, яке увінчалось повним успіхом. Його праці по організації спеціальної виноградо-винної статистики (дані які були зібрані за багаторічний період часу) – це великий і цінний матеріал зі статистико-економічного обстеження всіх виноробних районів Росії. – С. 28–36.

12. **Письмо** брата / А. Е. Таиров // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – С. 529–530.

13. **Подлуцкая П. А.** Страничка воспоминаний [о В. Е. Таирове] / П. А. Подлуцкая // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – С. 538–539.

14. **Селиванов Ф. Ф.** О научном значении колодца Центральной винодельческой станции : посвящ. долголетнему сотоварищу по науч. работе В. Е. Таирову / Ф. Ф. Селиванов // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – С. 327–334.

15. **Чекотовский П. И.** На родине Юбиляра [В. Е. Таирова] / П. И. Чекотовский // Сборник, посвящённый В. Е. Таирову, в ознаменование 40-летия его деятельности. – Одесса : изд-во Центр. науч.-опыт. винодел. ст. им. В. Е. Таирова, 1925. – С. 532–536.

16. **К 25-летію** Одесской винодельческой станции / А. С. Мержианиан // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1929. – № 3.

Про заслуги В. Є. Таїрова в заснуванні журналу «Вісник виноробства» та Виноробної станції. – С. 166–169.

17. **30-летіе** «Вестника виноделия» / А. П. Григориус // Вестн. виноградарства, виноделия и виноторговли СССР. – 1929. – № 3.

Про нерозлучний зв'язок В. Є. Таїрова з журналом «Вісник виноробства» та Виноробною станцією. – С. 169–170.

18. **Отчёт** о работе Украинского научно-исследовательского института виноградарства за 1934 г. – К. ; Х. : Держколгоспвидав УССР, 1935. – 176 с. – (Тр. Укр. науч.-исслед. ин-та виноградарства ; вып. 7).

Згадано В. Є. Таїров. – С. 3–8.

19. **Воскобойников І. В.** Тридцять років / І. М. Воскобойников, О. С. Комарова, В. Д. Корнійчук // Ювілейний збірник, присвячений 30-річчю роботи інституту та 50-річчю науково-літературної і громадської діяльності В. Є. Таїрова. – К. : Держколгоспвидав УРСР, 1936.

Внесок В. Є. Таїрова до виноградарської науки та галузі. До 50-річчя його діяльності. – С. 5–23.

20. **Гернет В. О.** Василь Егорович Таїров (до 50-річчя його діяльності) / В. О. Гернет // Ювілейний збірник, присвячений 30-річчю роботи інституту та 50-річчю науково-літературної і громадської діяльності В. Є. Таїрова. – К. : Держколгоспвидав УРСР, 1936. – С. 25–33.

21. **О результатах** научно-исследовательской работы института за 40 лет : докл. на первой науч.-техн. конф. Ин-та. – Одесса : Одес-облиздат, 1948. – 200 с.

Згадано про роботу В. Є. Таїрова. – С. 48.

22. **Василий** Егорович Таиров // Виноградарство и виноделие СССР. – 1953. – № 8. – С. 61.

23. **Таиров** Василий Егорович // Большая Советская Энциклопедия. – Москва : БСЭ, 1956. – Т. 41. – С. 511.

24. **Винодельческая** станция // Китаев И. А. Виноградарство на Одесцине / И. А. Китаев. – Одесса : Одес. кн. изд-во, 1960. – 375 с.

Виноробна станція і В. Є. Таїров. – С. 10–15.

25. **Мельник С. А.** Роль профессора Таирова Василия Егоровича в развитии виноградарства и виноделия СССР / С. А. Мельник, П. К. Айвазян, Н. М. Коваль // Тр. Арм. НИИВВиП. – Ереван, 1964. – Вып. 6–7. – С. 581–592.

26. **Коваль Н. М.** Институту шестьдесят лет / Н. М. Коваль, А. Г. Мишуренко, В. И. Габович // Вопросы виноградарства и виноделия : (основные результаты работы УНИИВиВ им. В. Е. Таирова за 60 лет). – К. : Урожай, 1967. – 387 с.

Коротка історія заснування станції, її робота. Внесок В. Є. Таїрова. Вказані усі директора інституту з 1905–1965 роки. – С. 3–27.

27. **Мельник С. А.** Страницы воспоминаний / С. А. Мельник // Вопросы виноградарства и виноделия : (основные результаты работы УНИИВиВ им. В. Е. Таирова за 60 лет). – К. : Урожай, 1967. – 387 с.

Згадано В. Є. Таїрова. – С. 28–32.

28. **Литвинов П. И.** Крупный учёный и талантливый организатор [В. Е. Таиров] / П. И. Литвинов // Садоводство. – 1977. – № 4. – С. 46–47.

29. **Бабаян А. А.** Воспоминание об учителе [В. Е. Таирове] / А. А. Бабаян // Защита растений. – 1985. – № 12. – С. 54–55.

30. **Лянной А. Д.** Таиров Василий Егорович / А. Д. Лянной // Энциклопедия виноградарства : в 3-х т. – Кишинев : Гл. ред. Молд. Сов. Энцикл., 1987. – Т. 3 : Пыльца – Ярус. – С. 204–205.

31. **Айвазян П. К.** Выдающийся организатор научного виноградарства и виноделия : к 130-летию со дня рожд. В. Е. Таирова / П. К. Айвазян, Н. М. Коваль, Д. Н. Подгорная // Виноградарство и виноделие СССР. – 1990. – № 2. – С. 23–26.

32. **Гульчак А. Б.** Институт виноградарства и виноделия им. В. Е. Таирова и его роль в развитии науки о винограде / А. Б. Гульчак, А. Д. Лянной // Виноградарство и виноделие : сб. науч. тр. – К. : Аграр. наука, 1997. – С. 3–7.

33. **Лянной А. Д.** Василий Егорович Таиров / А. Д. Лянной // Видные учёные Одессы : по воспоминаниям учеников и сотрудников / Одес. нац. ун-т им. И. И. Мечникова, Одес. акад. истории и философии естеств. и техн. наук. – Одесса : Астропринт, 2002. – С. 101–109.

34. **Шевченко Ю.** Колиска українського виноградарства / Ю. Шевченко // Час відродження : вісн. УСПП / Укр. союз промисловців і підприємців. – 2004. – № 7–8. – С. 150–152.

35. **Шерер В. О.** Засновник виноробної станції / В. О. Шерер // Виноград. Вино. – 2004. – № 6. – С. 7–11.

36. **Власов В. В.** Национальному научному центру «Институт виноградарства и виноделия имени В. Е. Таирова» – 100 лет / В. В. Власов // Виноградарство и виноделие XXI столетия : материалы Междунар.

симп. / УААН, ННЦ «Ін-т виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова». – Одеса : Optimum, 2005. – С. 5–12.

37. **Власов В. В.** Национальному науковому центру «Інститут виноградарства і виноделія ім. В. Е. Таїрова» 100 лет / В. В. Власов // Виноделие и виноградарство. – 2005. – № 5.

Згадано В. Є. Таїрова. – С. 45–47.

38. **Край** Овідія : археологія та історія Овідіопольського району / І. В. Сапожніков, В. В. Левчук, С. С. Аргатюк [та ін.]. – Одеса : Астропринт, 2005. – 623 с.

Згадано, що перший електричний трамвай було збудовано не в центрі Одеси, як вважається, а німцями – мешканцями Люсдорфа у 1907 році недалеко від Виноробної станції. У ці самі роки почалось будівництво станції на землях, подарованих А. М. Погорельським і Н. Е. Духновської. Засновник станції В. Є. Таїров на ділянці в 5 десятин почав будівництво, долучив для цього приватних осіб, оскільки держава не квапилась фінансувати станцію. – С. 164.

Період непу став добою розвитку Виноробної станції. Вона набула статусу самостійної науково-дослідної одиниці і пишалася ім'ям свого засновника – В. Є. Таїрова (постанова РНК УСРР 1922 р.). – С. 206.

Вручення Європейського знаку якості ТМ «Таїровські вина» Інституту виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» в 2001 році. – С. 371.

39. **Лянной А. Д.** Колыбель украинского виноградарства / А. Д. Лянной // Дачник. – 2005. – № 9.

Згадано В. Є. Таїрова. – С. 1.

40. **100 лет** дорогою В. Е. Таїрова : очерки и воспоминания. – Одеса : Optimum, 2005. – 156 с., ил.

41. **Шерер В. А.** Василий Таиров – основатель первой винодельческой станции на юге Украины / В. А. Шерер // Одес. известия. – 2005. – 26 февр. [№ 36–37]. – С. 6.

42. **Шерер В. А.** Он работал во благо Отечества : В. Е. Таиров – организатор, крупный учёный, популяризатор науки о винограде и вине / В. А. Шерер // Сад, виноград і вино України. – 2005. – № 11–12. – С. 10–13.

43. **Шерер В. А.** Основатель ННЦ «Інститут виноградарства і виноделія імени В. Е. Таїрова» / В. А. Шерер // Виноградарство і виноробство : міжвід. темат. наук. зб. / УААН, ННЦ «Ін-т виноградарства

і виноробства ім. В. Є. Таїрова». – Одеса : Optimum, 2005. – Вип. 42. – С. 5–12.

44. **Шерер В. А.** Основатель ННЦ «Інститут виноградарства і виноделія ім. В. Е. Таїрова» / В. А. Шерер // Виноделие и виноградарство. – 2005. – № 5. – С. 47–49.

45. **Вино**, власть и общество / Р. В. Гулиев, Р. Р. Гулиев, А. А. Прилишко, В. В. Стремядин. – К. : Новый Друк, 2006. – 127 с.

В. Є. Таїров – не князь Л. С. Голіцин. Це люди – повна протилежність один одному. Обоє у професійних колах називають родоначальниками галузі. Також йде мова про відносини В. Є. Таїрова і російського підприємця М. Л. Шустова, засновника товариства «Шустов і сини», який став одним з найбільших виробників алкогольної продукції в часи царської Росії кінця ХІХ століття і пожертвував гроші (тисячу карбованців) на будівництво станції. – С. 72–73.

Коротка історія заснування журналу «Вісника виноградарства» (1892 р.) В. Є. Таїровим. Велике значення цього журналу для виноградарів та виноробів того часу. Перші кроки роботи станції. С. 74–77.

46. **Власов В. В.** Василий Егорович Таиров / В. В. Власов, В. А. Шерер. – Арциз : ФОП Петров О. С., 2009. – 176 с.

47. **Постоян Т. Г.** Основатель отечественного виноградарства / Т. Г. Постоян // Одес. дачник. – 2009. – № 22. – С. 1.

48. **Шерер В. А.** Основатель станции русских виноградарей и виноделов В. Е. Таиров / В. А. Шерер // Сад, виноград і вино України. – 2009. – № 10–12. – С. 28–31.

49. **Шерер В. А.** Созидательный путь Василия Егоровича Таирова / В. А. Шерер, В. В. Власов // Виноград. – 2009. – № 10. – С. 87–91.

50. **Власов В. В.** Вино и жизнь : виноградары и виноделы разных поколений [К 150-летию В. Е. Таирова] / В. В. Власов, В. А. Шерер // Виноделие и виноградарство. – 2010. – № 2. – С. 42–44.

51. **Бурлак Г. В.** Науково-практичні аспекти боротьби В. Є. Таїрова із фальсифікацією вин / Г. В. Бурлак // Дев'яті наукові читання, присвячені життю та діяльності Олександра Парфенійовича Бородіна (1848–1898) : матеріали доп., Київ, 14 жовт. 2013 р. / М-во транспорту та зв'язку України, Держ. екон.-технол. ун-т транспорту, Центр досліджень з історії науки і техніки ім. О. П. Бородіна. – К., 2013. – С. 42–45.

52. **Шерер В. А.** У истоков отечественной научной школы виноградарства. Васили Егорович Таиров / В. А. Шерер, В. В. Власов // Учёные

таировцы в истории института. – Одеса : ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова», 2013. – С. 6–30.

53. **Бурлак Г. В.** Основні напрями наукової діяльності В. Є. Таїрова / Г. В. Бурлак // Професор С. Л. Франкфурт (1866–1954) – видатний вчений-агробіолог, один із дієвих організаторів академічної науки в Україні (до 150-річчя від дня народження) : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 18 листоп. 2016 р. / НААН, ННСГБ, Мирон. ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла [та ін.]. – К. : ТОВ «Наш формат», 2016. – Ч. 2. – С. 111–112.

54. **Бурлак Г. В.** Початок наукової та професійної діяльності професора В. Є. Таїрова [Електронний ресурс] / Г. В. Бурлак // Історія науки і біографістика. – 2016. – № 3. – Режим доступу : <http://inb.dnsgb.com.ua/2016-3/04.pdf>. – Заголовок з екрана.

55. **Бурлак Г. В.** Принципи єдності науково-практичного забезпечення галузі виноградарства в діяльності професора В. Є. Таїрова (1859–1938) на прикладі фітопатології та захисту виноградників / Г. В. Бурлак // Вісн. аграр. історії : зб. наук. пр. / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України, ННСГБ НААН. – К., 2016. – № 18. – С. 184–188.

56. **Бурлак Г. В.** Професор В. Є. Таїров (1859–1938) – засновник розсадницької бази виноградарства України / Г. В. Бурлак // ЕМІНАК. – 2017. – № 2 (18) (квіт.-черв.), т. 1. – С. 128–134.

57. **Бурлак Г. В.** Науково-організаційна діяльність В. Є. Таїрова (1859–1938) у складі Комітету виноградарства та в рамках з'їздів виноградарів і виноробів / Г. В. Бурлак // Історія науки і техніки : зб. наук. пр. Держ. ун-ту інфраструктури та технологій. – К. : ДУІТ, 2018. – Вип. 11. – С. 106–115.

58. **Бурлак Г. В.** Розвиток наукового обґрунтування енотерапії в працях професора В. Є. Таїрова (1859–1938) / Г. В. Бурлак // Історія освіти науки і техніки в Україні : матеріали XIII Всеукр. конф. молодих учених та спеціалістів, присвяч. 100-річчю від часу утворення у складі М-ва зем. справ комітетів – вченого і с.-г. освіти (нині – Нац. акад аграр. наук України) та 80-річчю від дня народж. акад. НААН, Засл. діяча науки і техніки України, Героя України, президента НААН (1996–2011) М. В. Зубця (1938–2014), Київ, 18 трав. 2018 р. / НААН, ННСГБ, Рада молодих вчених НААН. – Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2018. – С. 29–32.

59. **Вергунов В. А.** Таїров (Таїрян) Василь (Васил) Єгорович (Геворкович) (1859–1938) – видатний вчений-виноградар, один з організаторів дослідної справи в Україні / В. А. Вергунов // Вергунов В. А. Історія

сільськогосподарської дослідної справи в Україні : у 3-х ч. До 100-річчя від дня створення Нац. акад. аграр. наук України / В. А. Вергунов ; НААН, ННСГБ. – К. : Аграр. наука, 2018. – Ч. 1 : Творці та розбудовники : (біогр. нариси). – С. 499–505. – (Іст.-бібліогр. сер. «Аграр. наука України в особах, документах, бібліографії» ; кн. 106).

60. **160 років** від дня народження Таїрова Василя Єгоровича (1859–1938) // Календар знаменних і пам'ятних дат в історії сільськогосподарської дослідної справи України на 2019 рік / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Х. М. Дмитрієва, С. Д. Коваленко ; за наук. ред. В. А. Вергунова. – К. : ЦП «Компринт», 2018. – С. 115–117.

61. **Бурлак Г. В.** Діяльність В. Є. Таїрова зі становлення механізмів законодавчого регулювання галузі виноробства наприкінці XIX початку XX століття / Г. В. Бурлак // Virtus. – 2019. – № 31 (February). – Р. 201–208.

62. **Зачинатель** вітчизняного виноградарства. До 160-річчя від дня народження В. Є. Таїрова (1859–1938) // Календар знаменних і пам'ятних дат / Держ. наук. установа «Кн. палата України ім. Івана Федорова». – К., 2019. – № 4. – С. 53–63.

ПРЕДМЕТНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Виноробна станція 105, 255, 277, 295, 309, 314, 321, 313, 329, 331, 332, 336, 341, 347, 349, 362, 381, 401, 407

ВИНОГРАДАРСТВО

34, 35, 36, 84, 110, 113, 114, 124, 135, 144, 147, 184, 192, 378, 421, 451, 456, 459, 460

Історія виноградарства і виноробства

134, 143, 167, 237, 333, 370, 373, 380, 432

Проблеми виноградарства і виноробства

29, 30, 32, 33, 48, 58, 197, 360, 363, 417, 420, 424, 442, 452, 453, 454, 458

Агротехніка винограду

101, 425

Сорти винограду

173, 175, 179, 202, 203, 205, 206, 207, 226, 229, 231, 232, 234, 235, 247, 283, 291, 306, 344

Розсадництво винограду

296, 315

Виноградарство Європи 107, 108, 109, 123

Виноградарство Кавказу 37, 191, 337, 403

Виноградарство Молдавії 126

Виноградарство Криму (землетрус) 427, 428, 429, 434

Вищі курси по виноградарству 410, 412

Новини виноградарства 75, 76, 136, 193, 216

Виногардарські учбові заклади 9, 10, 86, 87, 104, 447

З'їзди, наради, конгреси, виставки та ін. 8, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 40, 122, 131, 252, 256, 257, 260, 262, 326, 342, 343, 345, 346, 351, 361, 365, 366, 377, 408, 413, 423, 435, 439, 450

ВИНОРОБСТВО

15, 81, 85, 90, 92, 115, 121, 288, 293, 301, 302, 304

Технологія вина

17, 38, 39, 46, 47, 49, 51, 52, 60, 79, 82, 99, 100, 117, 169, 176, 178, 186, 244, 265, 273, 307, 308, 364, 365, 366

Типи вин

151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 168, 177, 180, 183, 198, 199, 200, 201, 214, 225, 227, 228, 230, 233, 246, 248, 249, 250, 263, 266, 267, 279, 280, 281, 285, 286, 287, 289, 294, 305, 354, 355, 356, 445

Хімія вина

6, 18, 28, 47, 74, 80, 88, 96, 103, 106, 119, 120, 181, 182, 292, 303

Аналіз вина

185, 236, 282, 394

Зберігання вина

54, 55, 56, 57, 62, 97, 129, 150, 258

Техніка і знаряддя для виноробства

12, 102, 118, 245, 254, 284, 290, 374, 446

Виноробство інших країн

7, 53, 127, 138

Фальсифікація вина

132, 142, 215, 218, 219, 251, 261, 350

Закони, положення про вино

130, 217, 268, 269, 270, 272, 276, 278

Інші напої з винограду

111, 204, 264, 379, 449

Користь вина

313, 384, 385, 387, 388, 411

Алкоголізм і боротьба з ним

383, 386, 389, 390, 393, 396, 397, 398, 399, 400, 402, 404, 405, 406, 416, 430, 431

ґрунтознавство

357, 419, 422, 437, 457

Захист рослин

61, 77, 78, 125, 190

хвороби та шкідники

16, 44, 45, 63, 83, 93, 139, 141, 358, 444, 455

Філоксера

13, 14, 42, 43, 50, 59, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 91, 93, 98, 112, 133, 145, 146, 149, 166, 174, 194, 195, 315, 196, 340, 353, 426

СТАТИСТИКА ВІНОГРАДАРСТВА

11, 316, 334, 338, 339, 348, 352, 359, 369, 376, 382, 391, 395

Загальні питання

26, 27, 89, 95

Персоналії

41, 140, 165, 310, 322, 330, 372, 409, 415, 433, 441, 448

ПРО ДРУК ТА ЛІТЕРАТУРУ З ВІНОГРАДАРСТВА

64, 65, 66, 94, 128, 148, 164, 170, 171, 172, 187, 188, 189, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 220, 221, 222, 223, 224, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 253, 259, 271, 274, 275, 297, 298, 299, 311, 312, 300, 317, 318, 319, 320, 324, 331, 334, 335, 371, 375, 414

Критика

1, 2, 3, 4, 5, 73, 418, 436, 438

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Афанасьев А. 369, 82

Барберон Г. А. [378 реф.]

Бертенсон В. А. 124, 167

Бишкопф Э. 318

Борткевич И. А. [357 реф.]

Бунге Н. А. 215

Воинов Н. И. [144 реф.]

Герздорф Е. Н. 333

Гернет В. А. 314, 328, 347, 374, 424, [425 ред.]

Гете М. Р. 306

жатов Ц. И. 196

Зеленецкий Н. М. 173, 306

Кирхнер О. 125

Лупанов В. Г. 126

Мельник С. А. 425

Миллярде А. 173

Могиланский Н. К. 314

Морковников В. В. 215

Погорецкий Н. М. 314, 328

Рутберг И. Н. 440

Саломон А. Е. 306

Симиренко Л. П. [368, 379 реф.]

хлебников С. И. 306

Фролов-Багреев А. М. 342

Эйсмонт А. П. 353

ячевский А. А. 347, [358 реф.]

Barbut M. 127

Berget A. 272

Vermorel V. 344

Viala P. 344

Передмова.....	4
ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСОРА ТАЇРОВА ВАСИЛЯ ЄГОРОВИЧА	6
РОЗДІЛ І	
СПОГАДИ СОРАТНИКІВ ТА ДРУЗІВ В. Є. ТАЇРОВА	
<i>Боканча П. С.</i> Через массы – для масс.....	19
<i>Верморель В.</i> Воспоминание о поездках юбиляра во Францию ...	22
<i>Воинов Н. И.</i> Из моих воспоминаний.....	24
<i>Драгоев А. К.</i> На жизненном пути.....	26
<i>Кркелич В. И.</i> Как трудно быть всю жизнь одинаковым	29
<i>Кипен А. А.</i> Без заглавия.....	31
<i>Кротков А. А.</i> Правда о виноградном вине и его фальсификации	33
<i>Подлуцкая П. А.</i> Страничка воспоминаний.....	38
<i>Таиров А. Е.</i> Письмо брата	41
<i>Терлецкий В. Н.</i> К празднику юбиляра.....	43
<i>Чекотовский П. И.</i> На родине юбиляра	44
<i>Власов В. В., Шерер В. А.</i> «В. А. Гернет, говоря о своем старшем товарище В. Е. Таирове...».....	50
РОЗДІЛ ІІ	
Бурлак Г. В. ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРА В. Є. ТАЇРОВА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НАУКОВИХ ЗАСАД ВИНОГРАДАРСЬКО- ВИНОРОБНОЇ ГАЛУЗІ.....	51
РОЗДІЛ ІІІ	
ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ ПРОФЕСОРА В. Є. ТАЇРОВА.....	
Публікації в газетах	108
Праці, опубліковані за науковою редакцією В. Є. Таїрова	111
Література про життя та діяльність В. Є. Таїрова	112
Предметно-тематичний покажчик.....	120
Іменний покажчик.....	123
Серія «Біобібліографія вчених-аграріїв України»	125

Заснована ННСГБ НААН у 1998 р.

- ❖ **КУЛЕШОВ Микола Миколайович (1890–1968)**, академік, український вчений в галузі рослинництва : біобібліогр. покажч. / УААН, ЦНСГБ ; упоряд. В. М. Грама, Т. Ф. Дерлеменко, Л. Д. Полякова ; відп. за вип. М. С. Слободяник. – К., 1998. – 84 с. – (Кн. 1).
- ❖ **КРАВЧЕНКО Микола Антонович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1934–1999 роки / УААН, ЦНСГБ ; упоряд. В. П. Буркат, Т. Ф. Дерлеменко, З. І. Варга, К. А. Найдено, Д. В. Устиновський ; наук. ред. М. В. Зубець, М. С. Слободяник. – К. : Аграр. наука, 1999. – 88 с. – (Кн. 2).
- ❖ **ЯНАТА Олександр Алоїзович (1888–1938)** : біобібліогр. покажч. / УААН, ЦНСГБ, АН Вищої шк. України, Сектор історії та методології освіти, науки і техніки ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, А. А. Коробченко, О. Я. Пилипчук ; наук. ред. О. Я. Пилипчук, В. А. Вергунов. – К., 2001. – 83 с. : портр. – (Кн. 3).
- ❖ **Професор ФЕДОРОВА Наталія Андріянівна** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1949–2000 роки / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, Л. Д. Полякова, Л. А. Кириленко ; за ред. В. А. Вергунова. – К., 2002. – 87 с. : портр. – (Кн. 4).
- ❖ **КОТКО Іван Костянтинович** [заслуж. агроном, вчений-селекціонер] : біобібліогр. покажч. наук. пр. [за 1955–1999 роки]. До 80-річчя від дня народж. / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, Л. Д. Полякова ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. В. А. Вергунов. – К., 2002. – 43 с. – (Кн. 5).
- ❖ **Професор ФОМІЧОВ Анатолій Михайлович** : біобібліогр. покажч. / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, З. І. Варга, Л. А. Кириленко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2003. – 56 с. : портр. – (Кн. 6).
- ❖ **Професор НАУМЕНКО Володимир Васильович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1956–2003 роки / УААН, ЦНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, Г. С. Щиголь, Л. А. Кириленко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ІАЕ УААН, 2004. – 101 с. : портр. – (Кн. 7).
- ❖ **Професор ГЛАЗКО Валерій Іванович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1975–2004 роки / УААН, ЦНСГБ, Ін-т агроекології та біотех-

- нології ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, Н. В. Лопатіна, Л. М. Панасюк, В. М. Базилевська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2004. – 227 с. – (Кн. 8).
- ❖ **Член-кореспондент АН УРСР ГюЛЕНЄВ Микола Олександрович (1889–1969)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1911–1964 роки. До 75-річчя Ін-ту гідротехніки і меліорації УААН / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації ; уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала, А. С. Загайчук, І. І. Калантиренко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2004. – 56 с. : портр. – (Кн. 9).
 - ❖ **Професор МАХОВ (МАХІВ) Григорій Григорович (1886–1952)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1914–1994 роки / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації ; уклад. та наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2005. – 119 с. : портр. – (Кн. 10). – До 75-річчя Ін-ту гідротехніки і меліорації УААН.
 - ❖ **Доктор сільськогосподарських наук ШЕВЧЕНКО Микола Ничипорович (1909–1995)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1938–1998 роки. До 75-річчя Ін-ту гідротехніки і меліорації УААН / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації ; уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2005. – 100 с. : портр. – (Кн. 11).
 - ❖ **Академік ВЛАСЮК Петро Антипович (03.02.1905–18.03.1980)** : біобібліогр. покажч. [наук. пр. за 1928–1980 рр.]. До 100-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ, Нац. аграр. ун-т ; уклад. В. А. Вергунов, М. М. Городній, А. Г. Сердюк, А. П. Лісовал, Т. Ф. Дерлеменко, О. П. Анікіна, Н. Г. Чайка, О. О. Черниш ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2005. – 109 с. : портр. – (Кн. 12).
 - ❖ **Професор АЛПАТЬЄВ Стефан Михайлович (15.08.1904–26.07.1985 рр.)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1925–1986 роки. До 75-річчя Ін-ту гідротехніки і меліорації УААН / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації ; уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала, А. С. Загайчук, І. І. Калантиренко, Л. А. Філіпенко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2005. – 96 с. : портр. – (Кн. 13).
 - ❖ **Професор СЛЮСАР Іван Тимофійович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1971–2005 роки. До 65-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2005. – 68 с. : портр. – (Кн. 14).
 - ❖ **Професор БОГДАНОВ Сергій Михайлович (1859–1920)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1883–1917 роки / УААН, ДНСГБ ; уклад.
- В. А. Вергунов, С. М. Сіряченко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2006. – 142 с. : портр. – (Кн. 15).
 - ❖ **Професор ДЕГОДЮК Едуард Григорович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1971–2006 роки / УААН, ДНСГБ, Нац. наук. центр «Ін-т землеробства УААН» ; уклад. В. А. Вергунов, О. П. Анікіна, С. З. Гуральчук ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2007. – 180 с. : портр. – (Кн. 16).
 - ❖ **Професор ЗЕЛЕНСЬКИЙ Михайло Олексійович (1912–1997)** : біобібліогр. покажч. [наук. пр. за 1938–2006 роки]. Пам'яті вченого-селекціонера, педагога / УААН, ДНСГБ, Нац. аграр. ун-т ; уклад. В. Л. Жемойда, В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, Л. П. Полозенко, Л. Ю. Кучерук ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2007. – 107 с. : портр. – (Кн. 17).
 - ❖ **Професор ЯНГОЛЬ Антон Михайлович (1903–1983)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1929–1977 роки. До 75-річчя Ін-ту гідротехніки і меліорації УААН / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації ; уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала ; наук. ред. В. А. Вергунов, І. І. Калантиренко. – К., 2007. – 79 с. : портр. – (Кн. 18).
 - ❖ **Професор СВЄЧИН Кирило Борисович (1907–1986)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1931–1992 роки. До 100-річчя з дня народж. вченого і педагога / УААН, ДНСГБ, Нац. аграр. ун-т, каф. технології вир-ва молока та яловичини, каф. конярства, наук. б-ка, інф.-бібліогр. від. ; уклад. В. І. Костенко, А. М. Угнівенко, Б. М. Гопка, О. Т. Бусенко, Л. Ю. Кучерук, Л. П. Полозенко, О. П. Анікіна ; наук. ред. В. А. Вергунов, А. М. Угнівенко. – К., 2007. – 104 с. : портр. – (Кн. 19).
 - ❖ **МУДРУК Олексій Северіанович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1964–2007 роки. До 70-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, О. П. Анікіна, Н. О. Паюк, Т. В. Хоменко, З. А. Шквира ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Тернопіль : Астон, 2007. – 144 с. : портр. – (Кн. 20).
 - ❖ **Професор ОСИПЧУК Андрій Антонович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1967–2006 роки. До 70-річчя від дня народж. / УААН, Ін-т картоплярства, ДНСГБ ; уклад. О. М. Опанасенко, І. М. Хоменко ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ ст. А. Я. Бондарчук. – К. : Тов ВК «Кит», 2007. – 57 с. : портр. – (Кн. 21).

- ❖ **Професор ТИХОНЕНКО Дмитро Григорович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1963–2007 роки / УААН, ДНСГБ, М-во аграр. політики України, Харк. нац. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва; уклад. В. А. Вергунов, Н. М. Новосад, О. П. Анікіна, Л. А. Кириленко, О. Д. Кандаурова; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2007. – 116 с. : портр. – (Кн. 22).
- ❖ **Професор ТЕРНИЧЕНКО Аристарх Григорович (1882–1927)** : біобібліогр. покажч. наук. і наук.-попул. пр. за 1902–1930 роки. До 125-річчя від народж. / УААН, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов, А. С. Білоцерківська; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2008. – 98 с. : портр. – (Кн. 23).
- ❖ **Професор ГОРОДНІЙ Микола Гаврилович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1933–1985 роки. До 100-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ, Нац. аграр. ун-т, Наук.-досл. ін-т агротехнологій та якості продукції рослинництва; уклад. В. А. Вергунов, С. М. Каленська, М. Я. Дмитришак, О. І. Присяжнюк, Н. Б. Щebetюк, Л. П. Положенко; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2008. – 68 с. : портр. – (Кн. 24).
- ❖ **Професор ГОРОДНІЙ Микола Гаврилович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1933–1985 роки. До 100-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ, Нац. аграр. ун-т, Наук.-досл. ін-т агротехнологій та якості продукції рослинництва; уклад. В. А. Вергунов, С. М. Каленська, М. Я. Дмитришак, О. І. Присяжнюк, Н. Б. Щebetюк, Л. П. Положенко; наук. ред. В. А. Вергунов. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Аграр. наука, 2008. – 150 с. : портр. – (Кн. 24).
- ❖ **Академік ЗАДОНЦЕВ Антон Іванович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1931–1974 роки. До 100-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ, Ін-т зерн. госп-ва; уклад. В. С. Циков, А. М. Лінський, Л. О. Клименко, В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, Л. А. Кириленко; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2008. – 132 с. : портр.; вкл. 32 с. – (Кн. 25).
- ❖ **Професор ТАРАНЕНКО Любов Калинівна** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1967–2008 роки. До 70-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ, Нац. наук. центр «Ін-т землеробства УААН»; уклад. В. А. Вергунов, Т. Ф. Дерлеменко, Л. І. Перевертун; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2009. – 108 с. : портр. – (Кн. 26).
- ❖ **Професор ВЛЕНСЬКИЙ Дмитро Гермогенович (1892–1960)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1916–1961 роки. До 75-річчя Ін-ту гідротехніки і меліорації УААН / УААН, ДНСГБ, Ін-т гідротехніки і меліорації; уклад. і наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2009. – 122 с. : портр. – (Кн. 27).
- ❖ **Професор ТАРАБРІН Олексій Євгенович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1992–2009 роки. До 50-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов, Л. А. Кириленко, О. П. Анікіна; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2009. – 128 с. + 16 кольор. вкл. : портр. – (Кн. 28).
- ❖ **Професор ЛОПАТІН Матвій Іванович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1931–1974 роки. До 115-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ; уклад. Н. В. Лопатіна, Ю. І. Лазоренко, А. С. Степановських; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2009. – 120 с. : портр. – (Кн. 29).
- ❖ **Академік РЕВО Михайло Васильович (1889–1962)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1914–1963 роки. До 120-річчя від дня народж. / УААН, ДНСГБ, Ін-т с.-г. мікробіології; уклад. В. А. Вергунов, В. В. Волкогон, Н. О. Баранкова; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2009. – 128 с. : портр. – (Кн. 30). – На обкл., тит. арк., звороті тит. арк. і надвип. даних помилково : кн. 28 (слід 30).
- ❖ **Член-кореспондент Всесоюзної академії сільськогосподарських наук ім. В. І. Леніна ПОЧЕРНЯЄВ Федір Кузьмич (1929–1987)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1956–1988 роки. До 80-річчя від дня народж. / НААН, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов, В. М. Самородов, Г. М. Почерняєва, О. П. Анікіна; наук. ред. В. А. Вергунов; авт. вступ. ст. М. В. Зубець. – К. : Аграр. наука, 2010. – 82 с. : портр. – (Кн. 31).
- ❖ **Професор КОЛЕСНИКОВ Олександр Іванович (1888–1972)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. [за 1916–1974 роки] / НААН, ДНСГБ, М-во освіти і науки України, Харк. нац. акад. міського госп-ва; уклад. В. А. Вергунов, О. П. Басун, Н. П. Тріпутіна; наук. ред. В. А. Вергунов. – Вінниця, 2010. – 124 с. : портр. – (Кн. 32).
- ❖ **Професор САЗАНОВ Віктор Іванович (1879–1967)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1901–1967 роки / НААН, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов, В. М. Самородов, С. К. Суша, О. П. Анікіна; наук. ред. В. А. Вергунов. – Вінниця, 2010. – 100 с. : портр. – (Кн. 33).
- ❖ **Професор СТУПЕНЬ Михайло Григорович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1985–2009 роки / НААН, ДНСГБ, Львів. нац. аграр. ун-т; уклад. В. А. Вергунов, Л. А. Пинда, Н. В. Каганова, А. І. Сту-

- пень, Л. А. Кириленко ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. П. Казьмір. – Львів, 2010. – 85 с. : портр. – (Кн. 34).
- ❖ **Професор ГУБЕНІ ЮРІЙ ЕДВАРДОВИЧ** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1990–2010 роки / НААН, ДНСГБ, Львів. нац. аграр. ун-т ; уклад. В. А. Вергунов, Л. А. Пинда, Н. В. Каганова ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. В. В. Снітинський. – Львів, 2010. – 92 с. : портр. – (Кн. 35). – На обкл., тит. арк. помилково : кн. 30 (слід 35).
 - ❖ **Професор ШЕЛЕПОВ Володимир Васильович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1956–2010 роки. До 75-річчя від дня народж. / НААН, ДНСГБ, Мирон. ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла ; уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала, В. С. Кочмарський ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2011. – 66 с. : портр. – (Кн. 37). – На обкл. : До 100-річчя від дня заснування Мирон. ін-ту пшениці ім. В. М. Ремесла НААН.
 - ❖ **Професор СІРАЦЬКИЙ ЙОСИП ЗЕНОРОВИЧ** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1960–2010 роки / НААН України, Ін-т розведення і генетики тварин, ДНСГБ ; уклад. В. І. Фасоля, І. В. Рясенко ; наук. ред. М. І. Башенко. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : ПП «Люксар», 2011. – 109 с. : портр. – (Кн. 38).
 - ❖ **ЗАВІР'ЮХА ПЕТРО ДАНИЛОВИЧ** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1970–2010 роки / НААН, ДНСГБ, Львів. нац. аграр. ун-т ; уклад. В. А. Вергунов, Л. А. Пинда, Н. В. Каганова ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. В. В. Снітинський. – Львів, 2011. – 66 с. : портр. – (Кн. 39).
 - ❖ **Професор БЕРЕЗІВСЬКИЙ ПЕТРО СТЕПАНОВИЧ** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1977–2010 роки / НААН, ДНСГБ, Львів. нац. аграр. ун-т ; уклад. В. А. Вергунов, Л. А. Пинда, Н. В. Каганова, Л. Б. Гнатишин, Н. П. Особа ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. В. В. Снітинський. – Львів, 2011. – 65 с. : портр. – (Кн. 40).
 - ❖ **Професор КРИЛОВА ГАННА ІВАНІВНА** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1957–2004 роки / НААН, ДНСГБ, Львів. нац. аграр. ун-т ; уклад. В. А. Вергунов, Л. А. Пинда, Н. В. Каганова, В. І. Лопушняк ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. В. В. Снітинський. – Львів, 2011. – 38 с. : портр. – (Кн. 41).
 - ❖ **ДжОВАНІ ДІОНІСІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ (1886–1971)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1912–1939 роки / НААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Ю. О. Довгорука ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Вінниця, 2011. – 128 с. : портр. – (Кн. 42).
 - ❖ **ВОЛЬФ Мойсей Михайлович (1882–1933)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1910–1933 роки / НААН, ДНСГБ ; уклад. В. А. Вергунов, Т. Р. Грищенко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2011. – 150 с. : портр. – (Кн. 43). – На тит. арк. помилково : 1882 (слід 1880).
 - ❖ **ТРЕТЬЯКОВ СЕРГІЙ ФЕДОРОВИЧ (1872–1918)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1895–1921 роки / НААН, ДНСГБ, Полтав. держ. аграр. акад. ; уклад. В. А. Вергунов, В. М. Самородов, Н. М. Опара ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Полтава, 2011. – 136 с. : портр. – (Кн. 44).
 - ❖ **КУЛЖИНСЬКИЙ СЕРГІЙ ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧ (1880–1947)** : біобібліогр. покажч. наук. і наук.-попул. пр. за 1906–1948 роки / НААН, ДНСГБ, Ін-т с.-г. мікробіології та агропром. вир-ва, Носів. селекц.-досл. ст. ; уклад. В. А. Вергунов, С. С. Кулжинський, А. С. Білоцерківська, М. О. Сопіга, Н. М. Буняк, М. О. Сардак ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2011. – 116 с. : портр. – (Кн. 45). – До 100-річчя від дня заснування Носів. с.-г. досл. ст.
 - ❖ **КОБЕЦЬ АНАТОЛІЙ СТЕПАНОВИЧ** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1979–2011 роки / НААН, ДНСГБ, Дніпропетр. держ. аграр. ун-т ; уклад. А. Г. Братчик, Н. В. Кобець, Г. В. Дирда ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Дніпропетровськ : Олді-плюс, 2012. – 188 с. : портр. – (Кн. 46).
 - ❖ **Професор СТЕПЧЕНКО ЛІЛІЯ МИХАЙЛІВНА** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1972–2012 рр. / НААН, ДНСГБ, Дніпропетр. держ. аграр. ун-т ; уклад. А. Г. Братчик, Н. В. Кобець, С. С. Бушук ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Херсон : Олді-плюс, 2012. – 164 с. : портр. – (Кн. 47).
 - ❖ **Академік РОЖЕСТВЕНСЬКИЙ БОРИС МИКОЛАЙОВИЧ (1874–1943)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1901–1958 роки / НААН, ДНСГБ, Ін-т рослинництва ім. В. Я. Юр'єва ; уклад. В. А. Вергунов, В. П. Петренко, І. В. Гребенюк ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Х., 2012. – 180 с. : портр. – (Кн. 48).
 - ❖ **ШАРАПА ГРИГОРІЙ СЕМЕНОВИЧ** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1955–2012 роки. До 80-річчя від дня народж. / НААН, Ін-т розведення і генетики тварин, ДНСГБ ; уклад. В. І. Фасоля, Ю. Д. Липова, О. І. Мохначова ; наук. ред. С. І. Ковтун. – К., 2013. – 92 с. : портр. – (Кн. 49). – На обкл., тит. арк. помилково : кн. 50 (слід 49).
 - ❖ **ВОЗНЯК РОМАН ПЕТРОВИЧ** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1972–2012 роки. До 70-річчя від дня народж. / НААН, ДНСГБ, Львів.

- нац. аграр. ун-т, наук. б-ка ; уклад. В. А. Вергунов, О. П. Анікіна, Л. А. Пинда, Н. В. Каганова ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Львів, 2013. – 52 с. : портр. – (Кн. 50).
- ❖ **ПРОКОПОВИЧ Петро Іванович (1775–1850)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1826–2012 роки. Підготовлено з нагоди проведення в Україні XXXXIII Міжнар. Конгресу Апімондії (м. Київ, 29 верес. – 4 жовт. 2013 р.) / НААН, ННСГБ, Львів. нац. аграр. ун-т, наук. б-ка ; / НААН, ННСГБ, ННЦ «Ін-т бджільництва ім. П. І. Прокоповича ; уклад. В. А. Вергунов, Н. М. Демиденко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – 138 с. : портр. – (Кн. 51).
 - ❖ **Професор НАБОКИХ Олександр Гнатович (1874–1920)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1896–1917 роки / ННСГБ НААН ; уклад. і наук. ред. В. А. Вергунов. – Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2013. – 122 с. : портр. – (Кн. 52).
 - ❖ **Професор ОНИСЬКО Стефанія Михайлівна** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1979–2013 роки / НААН, ННСГБ, Львів. нац. аграр. ун-т ; уклад. О. В. Шолудько, Ю. М. Томашевський, Л. А. Пинда ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. В. В. Снітинський. – Львів, 2013. – 132 с. : портр. – (Кн. 53).
 - ❖ **Член-кореспондент АН УРСР ЗОСИМОВИЧ Володимир Павлович (1899–1981)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1927–1982 роки / ННСГБ НААН ; уклад. Л. О. Лісневич, І. В. Сільченко, О. П. Анікіна ; наук. ред. та авт. передм. В. А. Вергунов. – К., 2013. – 126 с. : портр. – (Кн. 54).
 - ❖ **Професор ВЛАСОВ Володимир Іванович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1963–2013 роки / НААН, ННСГБ, ННЦ «Ін-т аграр. економіки» ; уклад. В. А. Вергунов, О. П. Анікіна, Х. М. Піпан, Л. А. Кириленко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Вінниця : ФОП Корзун Д. Ю., 2014. – 172 с. : портр. – (Кн. 55).
 - ❖ **ОСЬМАК Кирило Іванович (1890–1960)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1911–1926 роки / ННСГБ НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Т. М. Підгайна ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ФОП Корзун Д. Ю., 2014. – 126 с. : портр. – (Кн. 56).
 - ❖ **Професор ПОГГЕНПОЛЬ Вільгельм Олександрович (1854–1938)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1875–1938 роки / ННСГБ НААН ; уклад. В. А. Вергунов, Л. І. Страйгородська ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ФОП Корзун Д. Ю., 2014. – 118 с. : портр. – (Кн. 57).
 - ❖ **ГУЗЄВ Ігор Вікторович (1963–2014)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1987–2014 рр. / НААН, Ін-т розведення і генетики тварин ім. М. В. Зубця, ННСГБ ; уклад. В. І. Фасоля, О. І. Мохначова, Л. І. Остаповець ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. М. В. Гладій. – К., 2015. – 118 с. : портр., фото. – (Кн. 58).
 - ❖ **Професор НИЖНІЙ Микола Іванович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1950–2003 роки / НААН, ННСГБ, ННЦ «Ін-т аграр. економіки» ; уклад. В. А. Чалаван, Т. В. Лютик ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. Ю. О. Лупенко. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2015. – 111 с. : портр. – (Кн. 59).
 - ❖ **Професор ШЕПОТЬКО Людмила Олександрівна (1932–2003)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1964–2004 роки / НААН, ННСГБ ; уклад. О. Г. Тараненко, О. П. Анікіна ; наук. ред. І. В. Прокопа, В. А. Вергунов. – К. : ФОП Корзун Д. Ю., 2015. – 132 с. : портр. – (Кн. 60).
 - ❖ **Професор хОМЕНКО Олексій Денисович (1919–1994)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1949–1987 рр. / НААН, ННСГБ ; уклад. Л. О. Лісневич, Е. В. Юрчак, О. П. Анікіна ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Вінниця, 2016. – 130 с. – (Кн. 61).
 - ❖ **Професор ПОДОБА Борис Євгенович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1964–2015 рр. / НААН, Ін-т розведення і генетики тварин ім. В. М. Зубця, ННСГБ ; уклад. В. І. Фасоля ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. М. В. Гладій. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К., 2016. – 108 с. : портр. – (Кн. 62).
 - ❖ **Професор БОЙКО Петро Іванович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1966–2016 рр. / НААН, ННСГБ ; уклад. Н. П. Коваленко ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. В. А. Вергунов, В. Ф. Камінський, Н. П. Коваленко. – К. : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2016. – 188 с. : портр. – (Кн. 63).
 - ❖ **СПЕСИВЦЕВ Петро Васильович (1885–1922)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1912–1923 роки. До 100-річчя від дня заснування Панфільської досл. ст. / НААН, Ін-т історії аграр. науки ННСГБ, ННЦ «Ін-т землеробства НААН», Панфил. досл. ст. ; уклад. В. А. Вергунов. – К., 2016. – 296 с. : портр. – (Кн. 64).
 - ❖ **Професор ФРАНКУРТ Соломон Львович (1866–1954)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1891–1945 роки / НААН, ННСГБ ; уклад. і

наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ТОВ «Наш формат», 2016. – 222 с. : портр. – (Кн. 65).

- ❖ **Професор ШЕЛЕПОВ Володимир Васильович** : біобібліогр. покажч. творчої діяльності і наук. пр. за 1956–2016 роки. До 80-річчя від дня народж. / НААН, ННСГБ, Мирон. ін-т пшениці ім. В. М. Ремесла, Запоріж. держ. с.-г. досл. ст. ; уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала, Т. В. Ручко, Е. В. Юрчак ; наук. ред. В. А. Вергунов. – 2-ге вид., доп. – К., 2016. – 222 с. : портр. – (Кн. 66).
- ❖ **Професор ЗЕЛЕНСЬКИЙ Михайло Олексійович**. Учитель та учні : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1946–1996 роки. Пам'яті вченого-селекціонера, педагога / НААН, ННСГБ, Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України ; уклад. В. Л. Жемойда, В. А. Вергунов, Н. Б. Щербетюк, В. М. Гаврилюк, А. Г. Асланян ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2017. – 149 с. : портр. – (Кн. 67).
- ❖ **НИКОЛАЄВ Валентин Федорович (1889–1974)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1915–1993 роки / ННСГБ НААН, Полтав. держ. аграр. акад., Полтав. краєзнав. музей ім. Василя Кричевського, Уман. нац. ун-т садівництва ; уклад. В. М. Самородов, С. Л. Кигим, В. А. Вергунов, С. В. Нижник ; наук. ред. В. А. Вергунов, О. Г. Шпикуляк ; авт. вступ. ст. Ю. О. Лупенко. – Полтава : Дивосвіт, 2017. – 472 с. : портр. – (Кн. 68).
- ❖ **Академик ВАСИЛЬЄВ Вадим Петрович (1912–2003 гг.)** : биобиблиогр. указ. науч. тр. за 1932–1999 годы / НААН, ННСХБ, Ин-т защиты растений ; сост. В. А. Санин, С. А. Трибель, М. В. Круть ; науч. ред. В. А. Вергунов. – К. : Аграр. наука, 2017. – 104 с. : портр. – (Кн. 69).
- ❖ **КУДАШЕВ Володимир Олександрович (1846–1916)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1889–1903 рр. / НААН, ННСГБ ; уклад. В. А. Вергунов. – К., 2018. – 418 с. – (Кн. 70).
- ❖ **Професор ПЕЛЕХАТИЙ Микола Сергійович** : бібліогр. покажч. наук. пр. за 1967–2018 роки / НААН, ННСГБ, ЖНАЕУ ; уклад. В. А. Вергунов, Л. М. Піддубна, О. А. Кочук-Ященко, Д. М. Кучер, С. Д. Коваленко, Л. А. Кириленко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – Житомир : Полісся, 2018. – 74 с. : портр. – (Кн. 71).
- ❖ **Член-кореспондент АН УРСР ТЮЛЕНЕСЬ М. О. Член-кореспондент АН УРСР Тюленев Микола Олександрович (1889–1969)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1911–1964 роки. До 130-річчя від дня

народж. / уклад. В. А. Вергунов, О. В. Бачкала ; НААН, ННСГБ, Ін-т водних проблем і меліорації, НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Ін-т архівознавства ; наук. ред. В. А. Вергунов. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : «ЦП» Компринт», 2019. – 150 с. – (Кн. 72).

- ❖ **Професор БУГУЦЬКИЙ Олексій Андрійович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1955–2000 роки. / НААН, ННСГБ, ННЦ «Ін-т аграр. економіки» ; уклад. Ю. І. Павлушко, В. А. Вергунов, С. Д. Коваленко, Л. А. Кириленко, В. М. Чопенко, Г. І. Саблук, О. В. Самофал, Л. В. Грабовська ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. Ю. О. Лупенко. – К. : ЦП «Компринт», 2019. – 210 с. : портр. – (Кн. 73).
- ❖ **ВЕРГУНОВ В. А. життєві та творчі обрії фундатора Лубенської дослідної станції лікарських рослин П. І. Гавсевича** : монографія / В. А. Вергунов ; НААН, ННСГБ, Ін-т історії аграр. науки, освіти та техніки. – Лубни, 2019. – 227 с. – (Кн. 74).
- ❖ **Професор СЛЮСАР Іван Тимофійович** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1971–2019 роки / НААН, ННСГБ, ННЦ «Інститут землеробства НААН» ; уклад. В. А. Вергунов, С. Д. Коваленко, Л. А. Кириленко ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К. : ЦП «Компринт», 2019. – 112 с. – (кн. 75).
- ❖ **ТАРХОВ Костянтин Іванович (1856–1916)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1881–1909 роки / НААН, ННСГБ ; Ін-т зрошуваного землеробства ; уклад. В. А. Вергунов, О. В. Василяка ; наук. ред. В. А. Вергунов. – К., 2019. – 52 с. ; – порт. – (Кн. 76).
- ❖ **Професор ТАЇРОВ Василь Єгорович (1859–1938)** : біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1884–1940 рр. / НААН, ННСГБ, ННЦ «Ін-т виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова» ; уклад. В. В. Власов, Н. А. Мулюкіна, Г. В. Бурлак, В. М. Суховілова, О. С. Запорожан ; наук. ред. В. А. Вергунов ; авт. вступ. ст. В. В. Власов. – Одеса, 2019. – 136 с. : портр. – (Сер. «Біобібліографія вчених-аграріїв України» / НААН, ННСГБ ; кн. 77).

Наукове видання

Серія

«Бібліографія вчених-аграріїв України»

Книга 77

**ПРОФЕСОР
ТАЇРОВ
ВАСИЛЬ ЄГОРОВИЧ
(1859–1938)**

*Бібліографічний покажчик наукових праць
за 1879–1940 роки*

*До 160-річчя від дня народження
видатного вченого присвячується*

Науковий редактор:

доктор сільськогосподарських наук, професор,
академік НААН України, директор ННСГБ НААН

В. А. Вергунов

Бібліографічне редагування ***Л. А. Кириленко***

Завідувачка редакції ***Т. М. Забанова***

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 7,91+0,93.
Тираж 150 прим. Зам. № 561 (104).

Друкарня видавництва «Астропринт»
65091, м. Одеса, вул. Разумовська, 21

Тел.: (0482) 37-14-25, 33-07-17, (048) 7-855-855

e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua; www.stranichka.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1373 від 28.05.2003 р.